

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Niță, Cristian; Stoian, Valentin; Popescu, Alexandra

Book

Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA (TTIP - Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții)

Provided in Cooperation with:

European Institute of Romania (EIR), Bucharest

Reference: Niță, Cristian/Stoian, Valentin et. al. (2017). Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA (TTIP - Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții). București : Institutul European din România.

This Version is available at:

<http://hdl.handle.net/11159/543>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte. Alle auf diesem Vorblatt angegebenen Informationen einschließlich der Rechteinformationen (z.B. Nennung einer Creative Commons Lizenz) wurden automatisch generiert und müssen durch Nutzer:innen vor einer Nachnutzung sorgfältig überprüft werden. Die Lizenzangaben stammen aus Publikationsmetadaten und können Fehler oder Ungenauigkeiten enthalten.

<https://savearchive.zbw.eu/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence. All information provided on this publication cover sheet, including copyright details (e.g. indication of a Creative Commons license), was automatically generated and must be carefully reviewed by users prior to reuse. The license information is derived from publication metadata and may contain errors or inaccuracies.

Institutul
European
din România

Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA (TTIP - Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții)

Cristian NIȚĂ (coordonator)
Valentin STOIAN
Alexandra POPESCU

STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI - SP05 2016

Studii de Strategie și Politici SPOS 2016

Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA (TTIP - Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții)

Autori:

Cristian Niță (coordonator)

Valentin Stoian

Alexandra Popescu

București, 2017

Coordonator de proiect din partea Institutului European din România: Bogdan Mureșan

© Institutul European din România, 2017

Bd. Regina Elisabeta nr. 7-9

Sector 3, București

www.ier.ro

Grafică și DTP: Monica Dumitrescu

Foto copertă: <http://www.freepik.com/>

ISBN online: 978-606-8202-56-3

Studiul exprimă opinia autorilor și nu reprezintă poziția Institutului European din România.

Despre Autori:

Cristian Niță este cercetător științific II la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, Facultatea de Studii de Intelligence, Departamentul de Analiză de Informații. A absolvit cursurile de licență la Facultatea de Istorie și la Facultatea de Științe Politice – Universitatea din București și studii doctorale la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”. Este interesat de studii de intelligence, analiză de informații și istoria serviciilor de informații.

Valentin Stoian este cercetător la Academia Națională de Informații – Institutul Național de Studii de Intelligence. A absolvit cursurile de licență la Facultatea de Științe Politice – Universitatea din București și studii de master și doctorale la Universitatea Central Europeană din Budapesta, Ungaria. Este interesat de studii de securitate, analiză de politică externă și teorie politică normativă.

Alexandra Popescu este cercetător la Academia Națională de Informații – Institutul Național de Studii de Intelligence. A absolvit cursurile de licență la Facultatea de Studii de Intelligence – Specializarea Studii de Securitate și Informații, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” București și este în prezent studentă a programului de master Analiză Integrată de Intelligence, la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București. Este interesată de studii de securitate, analiză de politică externă și teoria relațiilor internaționale.

About the Authors:

Cristian Niță is a senior researcher at the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy – Faculty of Intelligence Studies, Department of Intelligence Analysis. He holds a B.A. in History and Political Science from the University of Bucharest and a PhD Degree from the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy. His main interests include intelligence studies, intelligence analysis and intelligence history.

Valentin Stoian is a researcher at the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy – National Institute for Intelligence Studies. He holds a B.A. in Political Science from the University of Bucharest and an M.A. and PhD Degree from the Central European University in Budapest. His main interests include security studies, foreign policy analysis and normative political theory.

Alexandra Popescu is a junior researcher at the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy – National Institute for Intelligence Studies. She holds a B.A. in Security and Intelligence Studies from the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy, Faculty of Intelligence Studies and she is currently a M.A. student at the “Mihai Viteazul” National Intelligence Academy, her field of study being Integrated Intelligence Analysis. His main interests include security studies, foreign policy analysis and theories of international relations.

Cuprins

Executive Summary (Sinteza studiului în limba engleză)	5
Sinteza Studiului	11
CAPITOLUL 1: Introducere	17
CAPITOLUL 2: Parteneriatul Strategic România-SUA	19
2.1. Originile Parteneriatului Strategic România-SUA – eșecul primei tentative de aderare la NATO (1997)	19
2.2. Parteneriatul Strategic România-SUA – 1997-2016	20
a) Principalele direcții de acțiune – înainte de Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI din 2011	20
b) Principalele direcții de acțiune după 2011	21
2.3. O analiză de politică externă	24
2.4. Posibile linii de direcție ale evoluției Parteneriatului Strategic	26
CAPITOLUL 3: Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții	30
3.1. Istoria și statutul negocierilor: principalele mize pentru Uniunea Europeană, SUA și România (o analiză cost-beneficiu)	30
3.2. Aspecte controversate în ceea ce privește acordul TTIP	34
3.3. Impactul TTIP asupra României – o analiză cost-beneficiu	36
a) Relația România-SUA	36
b) Impactul macroeconomic	41
c) Aspecte controversate	44
3.4. TTIP în presa românească	46
CAPITOLUL 4: Parteneriatul Strategic și TTIP – două analize de scenarii	48
4.1. Introducere	48
4.2. Metoda scenariilor: definire, descriere, limite	52
4.3. Aplicarea metodei. Tematică: semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții	54
4.4. Evoluția Parteneriatului Strategic – cum poate influența TTIP Parteneriatul România-SUA?	64
CAPITOLUL 5: Concluzii și recomandări	73
Bibliografie	74
Anexe	87

EXECUTIVE SUMMARY

This study aims to provide an analysis of the relationship between the Strategic Partnership linking Romania and the United States and the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), a large scale free-trade agreement which is currently being negotiated between the USA and the European Union. In order to explore this relationship, the study employs the scenario analysis method, pioneered by the intelligence analysis community. The study's conclusions are drawn after accounting for a wide series of variables pertaining to the international political and economic environment. The paper takes into account three scenarios and shows how the Romanian-US Strategic Partnership and the Transatlantic Trade and Investment Partnership reinforce each other as two extremely useful instruments for the pursuit of Romania's strategic interests.

Firstly, the study aims to trace back the history of the Strategic Partnership between Romania and the United States, as well as to analyze it through the lenses of foreign policy and international relations theories. The Strategic Partnership between Romania and the United States represents a foreign policy direction, agreed by both states, which establishes privileged relations and a close cooperation in the military, economic and political fields. The project goes through all these elements, starting with the beginning of the Partnership after the initial failure of Romania's bid to join NATO in 1997. The main milestones of the partnership are the agreements to station American troops on Romanian territory, the treaty regarding the hosting of antimissile defense components by Romania and the Joint Declaration on Strategic Partnership for the 21st Century.

The study breaks the history of the Strategic Partnership into two distinct periods: between 1997 and 2011 and after 2011. If during the first period the Romanian-US cooperation is not constant and relies particularly on the geopolitical needs of the United States, the reset of the Partnership in 2011 was driven by an interest in Washington to develop antiballistic missile capabilities. Thus, starting with 2009, the American administration began an ample process to develop these capabilities, which led to the signing, in 2011 in Washington, of the "Joint Declaration on Strategic Partnership for the 21st Century", as well as the treaty establishing the Deveselu military base.

Historically, the institutionalization of this special relationship is relevant considering that political and economic relations between the two states are relatively new and were developed only after the emergence of the Romanian modern state. Unlike relations with some Western European countries, which were developed during the Middle Ages, those between Romania and the United States were delayed, among others, by the geographic distance. The first US commercial ship docked in Brăila in 1843, while the first American consulate opened in Galați in 1859. Official diplomatic relations were established after Romania proclaimed its independence in June 1880. Considering the turbulent history of Eastern and Central Europe, the

Partnership aims to change the paradigm of “allies without alliance”, an expression of geopolitical realities at the end of the interwar period, when two totalitarian powers, Germany and the Soviet Union, broke the collective security system put in place by the League of Nations in the aftermath of the First World War.

Moreover, the project employs several lenses through which it analyzes the Strategic Partnership, perceiving it as a foreign policy instrument through which Romania seeks supplementary security guarantees. Alternatively, from a legal point of view, the Partnership is a non-binding statement, exclusively formalized through common statements and a common implementation committee. In the greater framework of Romania’s foreign policy, the Partnership with the United States is part of a series of special relations which Romania has with several states. Furthermore, according to the realist theory of international relations, the idea of a strategic partnership is an *ad-hoc* instrument through which smaller states, with obvious limitations regarding their power resources (territory, population or military capabilities), aim to ensure their security through *bandwagoning*, rather than *balancing*.

Another section of the project addresses the concept of a strategic partnership and employs the criteria suggested by Iulian Chifu to question the usefulness of such a category for describing the Romanian-US relationship. Considering its durability and the inclusion of security aspects, the Romanian-US cooperation may be dubbed such a partnership. Security cooperation represents the central axis which structures this relationship while other fields were added only later. Another category suggested by Chifu is the extent of the institutionalization of this initiative. The former presidential counselor argues that the frequency and the extent of institutionalization are crucial when assessing whether such a relationship can be called strategic. As potential forms of institutionalization, Chifu mentions regular bilateral meetings, the creation of working groups or the creation of contact points inside Foreign Affairs Ministries. Employing these criteria, the US-Romania Strategic Partnership was given a new boost after 2011, through the creation of the Task Force commissioned with the implementation of the Declaration. Under this working group, several other subgroups were formed, each of them assigned to a specific area such as the visa question, economic problems or energy security. This working group met five times until now, most recently in 2016.

The following chapter explores the possible developments of the Strategic Partnership, as mentioned in the statements of high-ranking Romanian officials. According to those stated by several officials, one can say that, in the future, the Strategic Partnership between Romania and the United States will focus on bilateral cooperation through the increase of the number of American commercial delegations in Romania, through the intensification of commercial exchanges and through the reduction of customs taxes and the elimination of non-tariff barriers. Moreover, one must observe the support granted by the American embassy to Romanian entrepreneurs especially in IT&C, education and ecological tourism, all contributing to a high degree to the strengthening of the strategic partnership between the two states. One can thus claim that the economic dimension represents an important point on the common agenda of both states, and that both Romania and the US put considerable efforts in intensifying commercial

exchanges and the promotion of each other's economic potential, with the aim of encouraging foreign direct investments. Moreover, according to predictions, the Strategic Partnership will expand on education and research, as both parties have expressed intentions to intensify student and researcher exchange. This would contribute to the development of education and research cooperation, while also leading to technological innovation.

The second part of the study undertakes an analysis of the pros and cons of the projected conclusion of the TTIP by the European Union. The TTIP represents the most comprehensive and large free-trade agreement currently under negotiations. The study relies on the currently known form of the agreement, according to public documents released by the European Commission at the time when the present study was written.

If adopted, the agreement will represent the general framework for trade liberalization between the countries of the European Union and the United States of America, the two largest global economies, amounting together around 50% of the global GDP and about 30% of global trade in goods and 42% of global trade in services. Negotiations on the agreements began in July 2013, after the approval of the negotiation mandate of the European Commission, and the fourteenth round of negotiations was concluded in Bruxelles in July 2016.

The TTIP, as currently being negotiated, will be divided into three large parts, comprising up to 30 distinct chapters. The three large categories are, according to publically available Commission documents: market access, regulatory cooperation and rules. The first focuses on the elimination of tariff-based barriers to trade, both concerning the trade in goods (through scrapping trade tariffs) and trade in services, including services acquired by public entities. The second part is dedicated to cooperation for regulation, focusing on the lifting of current non-tariff barriers (different forms of regulation of different sectors, which make the sale of some products produced in one of the two parties impossible) and on the establishment of common standards in the future. The third part, on rules, concerns the sustainable development, especially when it comes to labour standards and the environment, energy, customs cooperation, investment, the settling of disputes between states and investors and intellectual property or geographical indications. The last part is technical and relates to institutional aspects, which relate to the way in which the agreement would be applied and how the two parties would coordinate.

Later on, the project scrutinizes some of the more controversial aspects of the draft TTIP, focusing on the divergent positions of the negotiating parties. One of the most important controversies in TTIP concerns sanitary and phytosanitary measures which explicitly include genetically modified organisms. Thus, a number of EU Member States, especially France, as well as non-governmental organizations oppose the possible introduction of large-scale cultivation of GMOs in Europe, while the United States supports this position. The two parties differ strongly on their approach to GMOs. The United States argue that the evaluation of a product must be done according to "scientific bases" and sees GMOs as a way to "feed an increasing population", while the European Union, in general, and France, in particular, employ the precautionary principle with regard to environmental protection. Another controversial aspect of TTIP is the opening of the market for services and government tenders. Thus, there is a fear

expressed by the civil society that TTIP will force governments to allow free access of American firms on the European medical market, through the deregulation of public services.

The most contested aspects of TTIP are the geographical indications and the way to settle disputes between states and foreign investors. Geographic indications represent a specific way of protecting intellectual property, allowing a product to carry such a denomination only if it is produced in a particular region through a particular process. The United States protects intellectual property through the trademark system, which can be registered by anyone for any product. The last controversial aspect of TTIP is the settlement of disputes between investors and states. These can emerge when a state adopts new regulations which could disadvantage an investor or when the state refuses to act on a guarantee offered to an investor.

The main feature of the second part of the project is a cost-benefit analysis of the impact of the TTIP on Romania, which evaluates both the macroeconomic impact as well as that of potentially different solutions to the controversial aspects of the agreement. Moreover, this section includes an evaluation of the arguments for and against TTIP, as they come out of various studies and press articles. The topics analyzed are: the effects of the TTIP on Romania's GDP, TTIP's effects on the labor market, the impact of reducing non-tariff barriers on the environment and the ISDS controversy.

The possible impact of TTIP on Romania has been best presented by the chief-economist of the DG Trade, Lucian Cernat, who said that "a TTIP agreement that has been excellently negotiated by the European Commission will be completely useless for Romania if the country will not be ready for it". His statement is based on a study, which he himself conducted, that basically shows that the Romanian economy is not developed on the same pattern as other European economies, being mainly focused on the intra-EU export and on many foreign companies. Thus, according to various macroeconomic studies, we can expect an increase between 0.25 and 0.3% of the annual Romanian GDP, if an ambitious TTIP is adopted.

Moreover, the analysis of the controversial aspects of TTIP shows that as far as the protection system for investors is concerned, according to Cristian Ghinea and Horia Ciurtin, given the history of bilateral treaties of arbitration which include these clauses, Romania could benefit even from the signing of a treaty that would include an arbitral clause. The study follows the conclusion of Cristian Ghinea, who proves that there are great differences between countries in Eastern Europe and those from Western Europe in terms of the effects of investors' protection clauses. According to him, the negotiations for ISDS within TTIP are different for each European country. Moreover, taking into consideration the fact that the IT&C services market represents one of the most important trade bridges between Romania and the United States, how the negotiations in this domain will evolve represents one of the crucial aspects that should be taken into consideration when assessing the impact of TTIP on Romania. The study also points that the current model used to solve the protection of geographical indications is quite irrelevant for Romania, a state that has registered, according to legal regulations, very few geographical indications.

The third part of the study aims to provide a comprehensive image of all discussed aspects by using the scenario analysis method. To this end, the authors use descriptive scenarios built by an evolving transposing and prefiguring of a certain situation over which there are plausible expectations of linear evolution, in a short period of time, or prescriptive scenarios – scenarios used to transpose in an anticipatory, plausible and probabilistic manner a given situation, which can evolve in a non-linear fashion. The main task of the person who uses this method is to identify and present those items/factors considered to be potentially disruptive and relevant for the construction of the scenario. For the purpose of the current study, taking into account the large number of variables, as well as the complexity of the possible evolutions, we have decided to concentrate on the development of prescriptive scenarios.

The first phase of the scenario analysis method consists in identifying the relevant variables and the possible evolutions. The second phase consists of linking these variables and identifying possible scenarios taking into account the modifications of the selected variables. In this case, the relevant variables that should be assessed and interpreted could be as follows: the result of the US presidential elections in 2016 (won by the Republican Donald Trump), the internal cohesion of the European Union after the three major crisis of the years 2015 and 2016 (the Greek crisis, Brexit and the migration crisis), the power of the lobbies that oppose the signing of TTIP. An initial estimate revolves around a comprehensive TTIP, consisting in the complete reduction of tariff and non-tariff obstructions barriers to transatlantic trade, a TTIP that includes a reduction of tariff barriers and a partial reduction of the non-tariff barriers or, the worst-case scenario, the total failure of negotiations.

The second section of the third chapter uses the scenario analysis method in order to forecast the impact of TTIP on the Strategic Partnership between Romania and the United States of America. At that point, variables like the TTIP agreed at the end of negotiations, developments in the Eastern Neighborhood, TTIP effects on Western Europe and political relations between Western countries and the United States are being taken into consideration. As a result, two scenarios were built: the Strategic Partnership will continue to function as a cooperation mechanism aimed exclusively at security matters, or it will develop a stronger economic dimension.

The study concludes that the Strategic Partnership between Romania and the United States and the Transatlantic Trade and Investment Partnership represent two complementary policy directions that support and reinforce each other. The desire expressed by the Romanian decision-makers is to further consolidate the strategic partnership and to include the economic dimension within the Romanian-American cooperation process. The rapid signing of a comprehensive TTIP will represent such an opportunity. The economic relationships between Romania and the United States are currently far below their potential, and the coming into being of the TTIP may lead to their accelerated development.

The study also analyses the potential negative consequences of the pro-TTIP position adopted by Romania. One of these consequences could translate into an unbalanced development of the Romanian economy. The imbalances between sectors are already evident, being also highlighted in different statistics referring to the bilateral trade between Romania and the UE. The widening of these imbalances may come as a result of a deeper economic cooperation. Moreover, taking into account that Romania's interests are generally more aligned with those of states and groups that push for trade development, this may lead to potential losses for certain actors, like the agroindustrial sector from developed European countries. In turn, this may lead to a deterioration of the relationships with the governments of those respective states. In a nutshell, the study concludes that Romania should assume both the benefits and costs of any decision it decides to make.

SINTEZA STUDIULUI

Studiul de față își propune analizarea relației dintre Parteneriatul Strategic pe care România îl are cu Statele Unite ale Americii și Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP), un acord comercial de mare amploare aflat în curs de negociere între SUA și Comisia Europeană. Pentru a explora această relație, studiul utilizează metoda analizei de scenarii, introducând în ecuație o serie de variabile legate de mediul politic și economic internațional. Având în vedere diversele evoluții posibile ale variabilelor politice, studiul propune trei scenarii și arată modul în care Parteneriatul Strategic România-SUA și TTIP se potentează reciproc și constituie două instrumente extrem de utile pentru urmărirea intereselor strategice ale României.

În primul rând, studiul vizează trasarea istoriei Parteneriatului Strategic dintre România și Statele Unite, precum și analizarea acestuia prin prisma politicii externe și de securitate a României. Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite reprezintă o direcție de politică externă, asumată de ambele state, care urmărește stabilirea unor relații privilegiate și cooperarea strânsă în domeniile militar, economic și politic. Proiectul vizează analiza distinctă a acestor elemente, începând cu lansarea Parteneriatului, în 1997, după eșecul inițial al integrării României în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Principalele repere ale Parteneriatului Strategic sunt considerate acordurile militare ce prevăd staționarea forțelor SUA pe teritoriul României, tratatul care stabilește instalarea unor componente ale scutului antirachetă precum și „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI”.

Proiectul împarte istoria Parteneriatului Strategic în două mari perioade: 1997-2011 și 2011-prezent. Dacă în prima perioadă cooperarea România-SUA a fost sporadică și punctată de imperativele geopolitice ale Statelor Unite, revitalizarea Parteneriatului Strategic România-SUA a avut loc odată cu apariția unui interes din partea Washingtonului pentru dezvoltarea unor capacități de apărare împotriva rachetelor balistice. Astfel, începând cu anul 2009, administrația americană a declanșat un amplu proces de creare a unor astfel de capacități, context în care se semnează în 2011 la Washington „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI” și Tratatul privind amplasarea bazei antirachetă de la Deveselu.

Din punct de vedere istoric, instituționalizarea acestui tip de relație specială este relevantă în contextul în care raporturile politice sau economice dintre cele două state sunt relativ noi și au fost dezvoltate după apariția statului român modern. Spre deosebire de relațiile dezvoltate mai timpuriu cu state din Europa Occidentală, cele cu SUA au fost dezavantajate inclusiv de distanța geografică. Cu precădere din acest motiv, abia după 1843 ancorează la Brăila primul vas comercial american, iar primul consulat american de carieră se deschide la Galați, în anul 1859, relațiile diplomatice fiind oficializate după proclamarea independenței de stat a României, în iunie 1880. La o scară mai largă, Parteneriatul Strategic are, pe termen mediu și lung, rolul de a schimba, pentru România, paradigma „aliaților fără alianță”, expresie a realităților geopolitice de la sfârșitul perioadei interbelice, respectiv momentul în care două state cu regimuri totalitare, Germania

și URSS, au anulat principiile instituționalizate la sfârșitul Primului Război Mondial în Europa prin înființarea Ligii Națiunilor.

Pe parcursul lucrării, autorii analizează Parteneriatul Strategic prin diverse lentile, conturându-l ca un instrument de politică externă prin care România caută garanții suplimentare de securitate. Din punct de vedere juridic, Parteneriatul este un document de intenții, formalizat exclusiv prin declarații comune și printr-o comisie comună însărcinată cu implementarea sa. Din punct de vedere al politicii externe românești, Ministerul Afacerilor Externe a stabilit o categorie specială de state cu care România are „parteneriate strategice și relații speciale”. Aplicând o grilă a relațiilor internaționale și utilizând paradigma realistă, ideea de parteneriat strategic reprezintă un instrument ad-hoc de politică externă prin care un stat mic, limitat din punct de vedere al resurselor de putere (teritoriu, populație, capacități militare) caută să își asigure securitatea printr-un comportament de tip *bandwagoning* (alinieri) mai degrabă decât prin *balansare*.

O altă secțiune a proiectului problematizează termenul de parteneriat strategic și utilizează criteriile propuse de Iulian Chifu pentru verificarea încadrării relației România-SUA în această categorie. Astfel, din punct de vedere al durabilității și al includerii aspectelor de securitate, cooperarea România-SUA poate fi subsumată ideii de Parteneriat Strategic, care în 2017 marchează două decenii de existență. Cooperarea în domeniul securității reprezintă axa centrală pe baza căreia s-a desfășurat apropierea dintre România și SUA, celelalte domenii devenind prioritare de-abia după consolidarea cooperării militare și de securitate. O altă dimensiune de analiză propusă de Chifu este cea a instituționalizării unei astfel de inițiative. Importanța unui astfel de parteneriat este dată, în viziunea fostului consilier prezidențial, de frecvența și formele instituționalizării sale, care pot fi trasate prin, de exemplu, reuniuni bilaterale regulate, crearea unor grupuri de lucru cu întâlniri planificate și regulate, stabilirea unor puncte de contact în cadrul ministerelor de afaceri externe ale statelor partenere, etc. Din acest punct de vedere, Parteneriatul Strategic România-SUA a cunoscut o revigorare considerabilă după 2011, prin înființarea Grupului de lucru însărcinat cu implementarea „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI”. Sub coordonarea acestui grup de lucru au fost înființate mai multe subgrupuri, fiecare dintre ele fiindu-i alocată o anumită problematică cum ar fi regimul vizelor, probleme economice sau securitatea energetică. Acest grup de lucru a avut până acum cinci reuniuni, cea mai recentă având loc în 2016.

Următoarea secțiune explorează tendințele de evoluție ale Parteneriatului Strategic, așa cum sunt prezentate de către înalții decidenți ai statului român. Conform celor afirmate în mai multe rânduri de aceștia, s-ar putea concluziona că, în viitor, Parteneriatul Strategic dintre Statele Unite și România se va concentra și asupra dimensiunii economice a relației bilaterale, prin creșterea numărului de delegații comerciale americane în România și intensificarea schimburilor comerciale dintre cele două părți, dar și prin reducerea taxelor vamale și ridicarea barierelor netarifare. De asemenea, trebuie subliniat faptul că, în acest domeniu, se remarcă sprijinul pe care Ambasada Statelor Unite ale Americii îl acordă antreprenorilor români din domeniile IT,

educație și turism ecologic, aspect care contribuie în mod considerabil la întărirea parteneriatului strategic dintre cele două țări. Se poate spune, așadar, că dimensiunea economică reprezintă un punct important pe agenda comună a celor două state, atât România, cât și Statele Unite depunând eforturi pentru intensificarea schimburilor comerciale și promovarea potențialului economic, în vederea încurajării investițiilor străine directe.

De asemenea, conform previziunilor, Parteneriatul Strategic se va extinde și asupra domeniului educațional și cel al cercetării, existând la nivelul actual intenții din partea ambelor părți de intensificare a programelor de schimb de studenți și cercetători din diferite domenii de activitate. Acest lucru ar reprezenta, în același timp, o oportunitate de cooperare în domenii de nișă, care să conducă la inovații tehnologice.

Cea de-a doua parte a proiectului se axează pe analiza avantajelor și dezavantajelor semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții de către Uniunea Europeană. TTIP reprezintă cel mai amplu acord de liber schimb aflat actualmente în discuții la nivel global. Studiul prezintă forma actuală a acordului așa cum aceasta reiese din informațiile care erau disponibile în mod public la momentul redactării materialului.

În cazul adoptării, acordul va oferi cadrul general de liberalizare a comerțului între statele membre ale Uniunii Europene și Statele Unite ale Americii, reprezentând cele mai mari economii ale sistemului economic contemporan, totalizând împreună circa 50% din PIB-ul global, circa 30% din comerțul cu bunuri și 42% din comerțul cu servicii. Negocierile pentru acord au fost inițiate în iulie 2013, după aprobarea mandatului de negociere al Comisiei Europene în martie același an, iar în iulie 2016 a fost încheiată la Bruxelles cea de-a paisprezecea rundă de negocieri asupra acordului.

Acordul TTIP, așa cum se prefigurează în prezent, va fi împărțit în trei mari părți care vor cuprinde până la 30 de capitole distincte. Aceste părți sunt: accesul pe piețe, cooperarea în domeniul reglementării și reguli. Primul capitol se concentrează pe ridicarea barierelor în calea comerțului între cele două blocuri, atât în ceea ce privește comerțul cu bunuri (prin eliminarea barierelor tarifare), cât și în ceea ce privește cel cu servicii, inclusiv în cazul serviciilor achiziționate de entități publice. A doua parte privește cooperarea în domeniul reglementării, concentrându-se pe eliminarea barierelor netarifare actuale (forme diferite de reglementare a diverselor sectoare, care fac imposibilă sau extrem de dificilă comercializarea unor produse fabricate dintr-un bloc în celălalt) și pe stabilirea de standarde comune în viitor. Penultima parte, privind regulile, se axează pe dezvoltarea sustenabilă (înțelesă ca stabilirea unor standarde în ceea ce privește munca și mediul înconjurător, energie, cooperare în domeniul vamal, investiții, rezolvarea disputelor între state și investitori și proprietate intelectuală/indicații geografice). Există și o ultimă parte tehnică, ce include aspecte instituționale care fac referire la modul de aplicare a acordului și de coordonare a celor două părți.

Apoi, studiul prezintă aspectele mai controversate ale TTIP, arătând pozițiile divergente ale actorilor relevanți în negociere. Una dintre cele mai importante controverse în ceea ce privește forma pe care o va lua acordul se referă la măsurile sanitare și fitosanitare, care includ

explicit organismele modificate genetic. Astfel, o mare parte din țările Uniunii Europene, în special Franța, precum și organizații neguvernamentale internaționale, se opun posibilității de a introduce la scară largă organisme modificate genetic pe piața europeană, pe când SUA ar dori ca acest lucru să devină posibil. Cele două părți diferă extrem de mult în ceea ce privește abordarea organismelor modificate genetic. Statele Unite ale Americii consideră că evaluarea oricărui produs ce urmează să fie cultivat sau vândut pe piață trebuie să fie „făcută pe baze științifice” și consideră organismele modificate genetic ca un „mod de a hrăni o populație în creștere”, pe când Uniunea Europeană, în general, și Franța, în special, utilizează principiul precauției în domeniul mediului. Un alt aspect controversat al acordului TTIP este deschiderea pieței serviciilor și achizițiilor publice făcute de guverne. Astfel, există o temere din partea societății civile că TTIP va obliga guvernele europene să permită liberul acces al firmelor americane pe piața medicală prin dereglementarea serviciilor publice.

Cele mai dezbătute aspecte ale TTIP sunt indicațiile geografice și modul de rezolvare a disputelor între state și investitorii străini. Indicațiile geografice reprezintă un mod specific de protecție a proprietății intelectuale. Statele Unite ale Americii protejează proprietatea intelectuală prin sistemul mărcilor de comerț (*trademarks*), care pot fi înregistrate asupra oricărui produs de către oricine. Cel din urmă motiv de controverse asupra acordului TTIP este modul de rezolvare a disputelor între investitori și stat (ISDS – Investor State Dispute Settlement). Acestea pot apărea atunci când statul introduce noi reglementări care dezavantajează un investitor sau atunci când statul refuză să acționeze pe baza unei garanții oferite unui investitor.

Cheia de boltă a celei de-a doua părți o reprezintă analiza cost-beneficiu a impactului TTIP pentru România, fiind evaluat atât impactul macroeconomic, cât și cel al diferitelor potențiale soluții la aspectele controversate ale tratatului. De asemenea, această secțiune cuprinde o evaluare a argumentelor pentru și împotriva semnării TTIP, așa cum acestea reies din studii și articole de presă. Temele surprinse de analizele consultate sunt: efectele TTIP asupra PIB-ului, efectele asupra pieței muncii, impactul reducerii barierelor netarifare asupra mediului înconjurător, modul de soluționare a disputelor dintre investitorii străini și state.

Posibilul impact al TTIP asupra României a fost cel mai bine rezumat de către economistul-șef al DG Trade, Lucian Cernat, care a afirmat că „Un acord TTIP excelent negociat de CE va fi complet inutil pentru Romania, dacă țara nu este pregătită pentru el”. Afirmarea se bazează pe un alt studiu, realizat de Lucian Cernat care arată că, în esență, economia României nu este dezvoltată pe același tipar precum cele europene, fiind axată mai ales către exportul intra-UE și bazată pe foarte multe firme străine. Astfel, conform diverselor studii macroeconomice, se prefigurează, în cazul adoptării unui TTIP ambițios, o creștere între 0,25 și 0,3% a PIB-ului anual al României.

De asemenea, analiza aspectelor controversate ale TTIP arată că, în ceea ce privește sistemul de protecție a investitorilor, conform lui Cristian Ghinea și Horia Ciurtin, având în vedere istoria tratatelor bilaterale de arbitraj care includ aceste clauze, România ar fi avantajată chiar și de semnarea unui tratat care ar include o clauză de tip arbitral. Studiul preia concluzia lui

Cristian Ghinea care demonstrează că există mari diferențe între statele din Europa de Est și cele din Europa de Vest în ceea ce privește efectele clauzelor de protecție a investitorilor. Conform acestuia, negocierile pentru ISDS în TTIP surprind statele europene în situații foarte diferite. Mai mult, având în vedere că piața serviciilor ICT reprezintă cea mai importantă punte de comerț între România și SUA, modul cum vor evolua negocierile în acest domeniu reprezintă unul dintre aspectele cruciale de luat în seamă în modelarea impactului asupra României. De asemenea, studiul afirmă că modul de soluționare al protecției indicațiilor geografice este, actualmente, relativ irelevant pentru România, stat care a înregistrat, potrivit reglementărilor legale în vigoare, foarte puține indicații geografice.

Cea de-a treia parte a studiului integrează cele două aspecte utilizând metoda analizei de scenarii. Aceasta este o metodă specifică analizei de informații, având ca scop evaluarea posibilului impact al unor evoluții asupra anumitor indicatori relevanți pentru o anumită situație. Astfel această metodă poate utiliza scenarii descriptive care sunt realizate prin transpunerea și prefigurarea evolutivă a unei situații certe, asupra căreia există așteptări verosimile de evoluție relativ liniară, într-un interval redus de timp sau scenarii prescriptive – scenarii utilizate pentru a transpune anticipativ, plauzibil și probabilistic o situație dată, dar care pot evolua nonlinear, sarcina celui care utilizează această metodă fiind aceea de a identifica și reda acele elemente/acei factori așa-zis perturbatoare(i), care sunt relevante(ți) pentru construcția scenariului. În cazul de față, având în vedere numărul mare de variabile precum și complexitatea potențialelor evoluții, s-a avut în vedere dezvoltarea de scenarii prescriptive.

Prima etapă a metodei analizei de scenarii a fost realizată prin identificarea variabilelor relevante și a posibilelor marje de evoluție. Cea de-a doua etapă a avut loc prin conexarea acestor variabile și identificarea de scenarii posibile pe baza modificărilor acestor variabile. În situația de față, variabilele relevante a căror evoluție trebuie urmărită pot fi: noua administrație americană ce se va instala la Casa Albă la începutul lui 2017, coeziunea internă a Uniunii Europene după cele trei crize majore ale anilor 2015-2016 (criza Greciei, ieșirea Marii Britanii din UE și criza migrației) sau puterea lobby-urilor care se opun semnării TTIP. Aceste variabile au fost utilizate pentru a formula trei scenarii care au ca punct de referință rezultatul negocierilor pentru TTIP. O estimare inițială are în vedere un TTIP comprehensiv, bazat pe reducerea integrală a barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului transatlantic, un TTIP care cuprinde reducerea barierelor tarifare și doar parțial a celor netarifare sau, în cel mai rău caz, eșecul total al negocierilor.

A doua etapă a celei de-a treia părți a utilizat metoda scenariilor pentru a prognoza impactul TTIP asupra Parteneriatului Strategic între România și Statele Unite ale Americii. Astfel, la acest punct, au fost luate în considerare variabile precum forma de TTIP agreată la finalul negocierilor, evoluțiile din Vecinătatea Estică, efectele TTIP asupra Europei Occidentale, precum și relațiile politice dintre țările vestice și Statele Unite ale Americii. Au fost construite două scenarii: continuarea Parteneriatului Strategic sub forma unei cooperări exclusiv în materie de securitate sau aprofundarea dimensiunii sale economice.

Studiul concluzionează că Parteneriatul strategic România-SUA și Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții reprezintă două direcții de acțiune complementare care se susțin și se potențează reciproc. Dorința exprimată a factorilor de decizie ai statului român este de a aprofunda parteneriatul strategic și a de a include dimensiunea economică în cooperarea româno-americană. Semnarea rapidă a unui TTIP comprehensiv ar reprezenta o astfel de oportunitate. Relațiile economice România–SUA sunt actualmente mult sub potențialul lor, iar existența TTIP poate conduce la dezvoltarea lor accelerată.

În fine, studiul analizează și potențialele consecințe negative ale poziției pro-TTIP adoptată de România. Una dintre aceste consecințe este dezvoltarea neechilibrată a economiei românești. Deja dezechilibrele între sectoare sunt evidente, relevându-se și în diferitele ponderi ale comerțului România-SUA. Accentuarea acestor dezechilibre poate fi un rezultat al unei cooperări economice mai aprofundate. De asemenea, având în vedere că interesele României sunt mai degrabă aliniate cu cele ale statelor și grupurilor care doresc aprofundarea comerțului, această situație produce pierderi anumitor actori, precum sectorul agroindustrial din țările europene mai dezvoltate, ceea ce poate conduce la o deteriorare a relațiilor cu guvernele statelor respective. Studiul concluzionează că România ar trebui să își asume atât beneficiile, cât și costurile oricărei decizii.

1. Introducere

Atât literatura de specialitate, cât și formatorii de opinie publică tratează temele Parteneriatului Strategic România-SUA și cea a Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții ca subiecte distincte. Parteneriatul Strategic este abordat ca o problemă de securitate, fiind privit ca o cheie de boltă în politica de alianțe a României de azi. În actualul context al Europei răsăritene, Parteneriatul Strategic reprezintă unul dintre punctele nodale ale politicii de securitate a României. Pe de altă parte, posibilitatea semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP) este abordată din perspectivă economică, enumerându-se argumente pro și contra acestuia, printre care creșterea economică generată, sau impactul acestuia asupra mediului de afaceri. Cele două teme nu au fost până acum tratate împreună. Acest studiu are ca scop remedierea acestei deficiențe prin abordarea integrată a celor două aspecte.

În primul rând, studiul de față și-a propus descrierea istoriei Parteneriatului Strategic între România și Statele Unite, precum și analizarea acestuia prin prisma politicii externe și de securitate a României. În acest context, Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii reprezintă o direcție de politică externă, asumată de ambele state, care vizează stabilirea unor relații privilegiate și cooperarea strânsă în domeniile militar, economic și politic. Proiectul urmărește analizarea separată a acestor elemente, începând cu lansarea Parteneriatului, în 1997, după eșecul inițial al integrării României în NATO. Istoria Parteneriatului va fi abordată ca având anii 2004 (aderarea României la NATO) și 2011 drept puncte de turnură. Odată cu această aderare, România cooperează cu Statele Unite ale Americii atât prin intermediul Alianței, cât și în afara acesteia. Grila de analiză utilizată pentru această parte a capitolului va fi analiza de politică externă, privită ca o parte integrantă a analizei politicilor publice.

Proiectul abordează, ca principale repere ale Parteneriatului Strategic, acordurile militare ce prevăd staționarea forțelor SUA pe teritoriul României, tratatul care stabilește construirea unor componente ale scutului antirachetă precum și „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru secolul XXI”. Toate aceste momente nu vor fi privite exclusiv ca borne istorice, ci vor fi studiate ca acțiuni de politică externă, determinate de un anumit context și care au fost orientate către un anumit scop.

Analiza politicilor publice își propune studierea modului în care o structură birocratică elaborează, fundamentează și implementează o politică, înțelegând ca o rețea de decizii legate între ele privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea lor în situații specifice. Politica externă reprezintă un tip special de politică publică, deoarece efectele acesteia se resimt mai puțin asupra propriei populații și mai mult asupra altor actori ai sistemului internațional. Politica externă și de securitate a statului român se axează pe crearea și consolidarea apartenenței la spațiul occidental prin participarea la NATO și UE și printr-o relație specială cu Statele Unite ale Americii.

Cea de-a doua parte a proiectului se axează pe analiza avantajelor și dezavantajelor semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții de către Uniunea Europeană. În primul rând, proiectul realizează o prezentare istorică a inițierii negocierii pentru acordul TTIP, văzută în concordanță cu politica SUA și a Uniunii Europene de a reduce barierele tarifare și netarifare în cadrul comerțului internațional. În al doilea rând, proiectul prezintă forma actuală a acordului așa cum aceasta reiese din informațiile care sunt publice la acest moment.

Cheia de boltă a celei de-a doua părți o reprezintă analiza cost-beneficiu a impactului TTIP pentru România, fiind evaluat atât impactul macroeconomic, cât și cel al diferitelor potențiale soluții la aspectele controversate ale tratatului. De asemenea, această secțiune cuprinde o evaluare a argumentelor pentru și împotriva semnării TTIP, așa cum acestea reies din studii și articole de presă. O serie lungă de contribuții au dezbătut subiectul, preponderent cu accent pe efectele Parteneriatului asupra economiilor Europei de Vest, și într-o mai mică măsură, asupra economiilor Europei de Est. Temele suprinse de analizele consultate sunt: efectele TTIP asupra PIB-ului, efectele asupra pieței muncii, impactul reducerii barierelor netarifare asupra mediului înconjurător, modul de soluționare a disputelor între investitori și stat sau posibila privatizare a unor structuri de stat. Din cauza complexității și, într-o oarecare măsură a secretului în care negocierile între SUA și UE sunt învăluite, nu toate detaliile cuprinse în dosar sunt cunoscute. Astfel, la acest stadiu, studiul își propune o analiză a argumentelor pro și contra semnării TTIP prezente în presă, studii și rapoarte, cu accent exclusiv pe România. Cele două dimensiuni de analiză vor fi: dimensiunea economică (efectele TTIP asupra economiei României) și dimensiunea politică (modul cum TTIP ar putea afecta relațiile politice ale României).

Cea de-a treia parte integrează cele două aspecte utilizând metoda analizei de scenarii. Aceasta este o metodă specifică analizei de informații, având ca scop evaluarea posibilului impact al unor evoluții asupra anumitor indicatori relevanți pentru o anumită situație. Prima etapă a metodei analizei de scenarii se realizează prin identificarea variabilelor relevante și a posibilelor marje de evoluție. Cea de-a doua etapă are loc prin conexarea acestor variabile și identificarea de scenarii posibile pe baza modificărilor acestor variabile. În situația de față, variabilele relevante a căror evoluție trebuie urmărită pot fi: tipul de administrație rezultată la Washington ca urmare a alegerilor din 2016, coeziunea internă a Uniunii Europene după cele trei crize majore ale ultimilor ani (criza zonei euro, rezultatul referendumului britanic și criza migrației), puterea lobby-ului care se opun semnării TTIP. Aceste variabile vor fi utilizate pentru a formula trei scenarii care vor avea ca punct de referință rezultatul negocierilor pentru TTIP. O estimare inițială prevede un TTIP comprehensiv, bazat pe reducerea integrală a barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului transatlantic, un TTIP care cuprinde reducerea barierelor tarifare și doar parțial a celor netarifare sau, în cel mai rău caz, eșecul total al negocierilor (al treilea scenariu, prezentat în capitolul 4).

A doua etapă a celei de-a treia părți utilizează metoda scenariilor pentru a prognoza impactul TTIP asupra Parteneriatului Strategic între România și Statele Unite ale Americii. Astfel, la acest punct, se vor lua în considerare variabile precum forma de TTIP agreată la finalul negocierilor, evoluțiile Vecinătății Estice, efectele TTIP asupra Vestului Europei, precum și relațiile politice între țările occidentale și Statele Unite ale Americii. Au fost construite două scenarii: continuarea Parteneriatului Strategic sub forma unei cooperări exclusiv în materie de securitate sau aprofundarea dimensiunii economice.

Principală noutate pe care acest studiu o propune este stabilirea unei legături între cele două teme esențiale de dezbateră publică la acest moment. Politica de securitate și politica economică nu evoluează în mod distinct, ci sunt complementare și se influențează reciproc. Din nefericire, abordările actuale tratează aceste două teme separat, generând impresia falsă că nu există nicio legătură între acestea.

2. Parteneriatul Strategic România–SUA

2.1. *Originile Parteneriatului Strategic România–SUA – eșecul primei tentative de aderare la NATO (1997)*

Parteneriatul strategic al României cu Statele Unite ale Americii poate fi analizat din mai multe perspective, fiecare dintre acestea relevând un alt aspect al acestuia. Din punct de vedere istoric, instituționalizarea acestui tip de relație specială este relevantă în contextul în care raporturile politice sau economice dintre cele două state sunt relativ noi și au fost dezvoltate în contextul creării statului român modern. Spre deosebire de relațiile dezvoltate încă din Evul Mediu cu statele din Europa Occidentală, cele cu SUA au fost dezavantajate de geografie. Din acest motiv, abia după 1843 ancorează la Brăila primul vas comercial american, iar primul consulat american de carieră se deschide la Galați, în 1859, relațiile diplomatice fiind oficializate după câștigarea independenței de stat a României, în iunie 1880 (Stanciu, 1992, 5). Din punct de vedere juridic, Parteneriatul este un document de intenții, formalizat exclusiv prin declarații comune și printr-o comisie comună de implementare. Din punct de vedere al politicii externe românești, Ministerul Afacerilor Externe stabilește o categorie specială de state cu care România are „parteneriate strategice și relații speciale” (MAE n.d.). Pe lângă SUA, în această categorie sunt incluse Republica Azerbaidjan, Republica Populară Chineză, Republica Coreea, Franța, Italia, Japonia, Marea Britanie, Polonia, Turcia, Spania, Republica Moldova, Ungaria și India (MAE n.d.).

Privit prin lentila paradigmei realiste a relațiilor internaționale, ideea de parteneriat strategic reprezintă un instrument ad-hoc de politică externă prin care un stat mic, cu limite evidente din punct de vedere al elementelor de putere (teritoriu, populație, capacități militare) caută să își asigure securitatea printr-un comportament de tip *bandwagoning* (aliniere). Tot perspectiva realistă permite înțelegerea Parteneriatului ca un instrument pe care SUA l-a utilizat pentru a menține actuală speranța aderării la NATO în scopul continuării colaborării reciproc avantajoase în domeniul securității.

Parteneriatul Strategic al României cu Statele Unite ale Americii a fost lansat în iulie 1997, imediat după Summitul NATO de la Madrid, în cadrul căruia au fost invitate să adere cele trei țări central-europene, Polonia, Ungaria și Republica Cehă, dar nu a fost acceptată propunerea Franței de a invita România sau Slovenia (MAE 2016). Astfel, Statele Unite au optat pentru a continua colaborarea în domeniul securității cu România prin stabilirea unor relații speciale între cele două țări. În discursul susținut în Piața Universității în 1997, președintele american Bill Clinton a apreciat angajarea României pe drumul reformelor democratice și a subliniat faptul că, dacă România continuă pe acest drum, ușa NATO este deschisă. Tot în cadrul aceluiași discurs, Bill Clinton a afirmat: „Eu și președintele României (CNN 1997) am căzut de acord să creăm un Parteneriat strategic între țările noastre, un parteneriat care va fi important pentru SUA deoarece România este importantă pentru SUA, atât în sine, cât și ca model în această regiune tulburată a globului. România a arătat și poate continua să arate că există o cale mai bună decât conflictul, diviziunile și represiunea” (UCSB n.d.). Domeniile de interes pentru parteneriatul strategic au fost stabilite în 1998, printr-o vizită la București a lui Marc Grossman, asistentul Secretarului de Stat al SUA.

2.2. Parteneriatul Strategic România-SUA – 1997-2016

a) Principalele direcții de acțiune – înainte de Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI din 2011

Perioada 1997-2011 a parteneriatului strategic România-SUA poate fi, la rândul său, împărțită în două, raportându-ne la momentul crucial reprezentat de aderarea României la NATO din 2004. Astfel, înainte de 2004, România și SUA au cooperat bilateral, asistența militară pe care SUA o acorda României în scopul pregătirii aderării la NATO fiind o parte din cooperarea în cadrul Parteneriatului Strategic. După 2004, România devine parte integrantă a Alianței Nord-Atlantice, ceea ce conduce la o separare mai clară a cooperării bilaterale și a celei pe linie NATO.

Conform unei analize din 2003, cooperarea dintre cele două state avea loc în domenii precum cel militar, de securitate regională și combaterea riscurilor neconvenționale (Târtan 2003). Astfel, cooperarea militară are loc prin asistența americană pentru reforma militară (raportul Kievenaar) și pregătirea aderării la NATO, colaborarea în operațiunile din Irak și Afganistan, încheierea acordului bilateral pe problematica Tribunalului Penal Internațional. De asemenea, în domeniul militar, cooperarea României cu Statele Unite ale Americii a fost formalizată prin semnarea acordurilor Status of Forces (care definește parametrii generali de acțiune ai forțelor militare americane pe teritoriul României) în 2001 (Status of Forces agreement 2001) și a acordului de acces din 2005 (Acord privind forțele staționate în România 2005). Securitatea regională era legată, pentru decidenții americani, de problema Serbiei și a Kosovo, România sprijinind campania NATO împotriva Serbiei din 1999. Riscurile neconvenționale sunt reprezentate, în versiunea Parteneriatului Strategic, de combaterea criminalității transfrontaliere, a corupției și controlarea exporturilor strategice. În acest context a fost sprijinită înființarea Parchetului Național Anticorupție (Târtan 2003). O altă direcție crucială de cooperare a fost creșterea schimburilor comerciale România-SUA, context în care a fost înființată Camera de Comerț americană în România.

Această perioadă a fost marcată și de atentatele teroriste de la 11 Septembrie 2001, care au condus la re poziționarea SUA pe plan global, strategia esențială a acesteia trecând de la promovarea valorilor democratice în Europa de Est la combaterea terorismului. România s-a alăturat războiului global antiterorism declarat de Statele Unite ale Americii, prin participarea la operațiunile din Afganistan și Irak (Toboșaru 2009), precum și prin adoptarea unor acte normative (Legea 535/2004, Strategia Națională pentru prevenirea și combaterea terorismului) (S.R.I. n.d. a) care au pus accent pe prevenirea și combaterea terorismului. Astfel, conform legii 535/2004, a fost creat Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului (SNPCT), Serviciul Român de Informații devenind autoritate națională în domeniu. De asemenea, tot sub egida combaterii terorismului a fost înființat Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, o formă de colaborarea interinstituțională a instituțiilor relevante pentru monitorizarea și reducerea fenomenului terorist (SRI n.d. b; Maior 2012). În cadrul vizitei efectuate de președintele George W. Bush în România, cu ocazia Summitului NATO de la București din 2008, acesta a menționat cooperarea excelentă între România și SUA pe palierul combaterii terorismului în operațiunile din Irak și Afganistan, subliniind rezultatele obținute deja. Conform acestuia „Un soldat român a afirmat <<Am mai fost aici și voi reveni ori de câte ori este nevoie. Știu că ceea ce facem este important >> Aliații români servesc cauza libertății în

Irak cu profesionalism și onoare – și au obținut respectul compatrioților mei” (White House 2008).

Principalul mecanism de instituționalizare a Parteneriatului Strategic în această perioadă a fost Comitetul de Parteneriat, instituit la nivelul celor două ministere de externe, și a cărui reuniune a fost mai degrabă sporadică, concentrându-se în preajma unor anumite situații specifice precum criza iugoslavă sau evenimentele de la 11 septembrie 2001. De asemenea, Parteneriatul Strategic a fost menționat în Strategia de Securitate Națională din 2007, fiind considerat o stare de fapt care potențează oportunitățile strategice ale României, alături de „apartența la Alianța Nord-Atlantică; integrarea în spațiul economic, politic, cultural și de securitate al Uniunii Europene, creșterea rolului și a ponderii regiunii Mării Negre în preocupările de securitate și energetice ale Europei” (SSNR 2006). De asemenea, consolidarea sa era considerată în acest document una dintre domeniile prioritare de acțiune pentru viitor.

b) Principalele direcții de acțiune după 2011

Revitalizarea Parteneriatului Strategic România-SUA a avut loc odată cu apariția unui interes din partea Washingtonului pentru dezvoltarea unor capacități de apărare împotriva rachetelor balistice. Astfel, începând cu anul 2009, administrația americană a declanșat un amplu proces de creare a unor astfel de capacități, proces care s-a desfășurat în mai multe faze. Încă din 2008, de la Summitul NATO de la București, președintele George Bush a menționat necesitatea ca SUA să dezvolte astfel de instrumente (White House 2008). Politica americană în domeniul apărării antirachetă, denumită Abordarea Adaptativă în Etape (Phased Adaptive Approach) are ca orizont de timp anul 2020 și ca scop protejarea teritoriului SUA și al țărilor NATO de amenințări din partea rachetelor balistice. După realizarea primei etape, prin amplasarea unor nave înarmate cu sistemul Aegis în Marea Mediterană, cea de-a doua etapă a fost construcția unei facilități echipate cu interceptori antirachetă la baza Deveselu. A treia etapă o reprezintă dezvoltarea unei baze similare în Polonia, iar cea de-a patra, care se prevedea a fi încheiată în 2020 cu dezvoltarea unor interceptori avansați, care ar fi crescut raza și capacitățile apărării antirachetă (US Embassy n.d.), a fost anulată în 2013 (MDAA, n.d.).

În acest context, România și SUA au semnat la Washington „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI”, care a reiterat dorința de cooperare strânsă a celor două state, afirmând „legăturile puternice și profunde care leagă popoarele României și al Statelor Unite prin relații culturale, economice, și științifice” (MAE 2011; Hotnews 2016i), precum și faptul că articolul 5 al Tratatului NATO prevede obligativitatea asigurării apărării colective a membrilor Alianței (MAE 2011). Cea mai importantă sferă de colaborare menționată de către declarație este cea a apărării antirachetă, menționându-se că „salutăm faptul că România și Statele Unite au ajuns la un acord privind amplasarea în România a elementelor Sistemului din Europa al Statelor Unite de Apărare împotriva Rachetelor realizat printr-o Abordare Adaptativă în Etape, care reprezintă o contribuție extrem de valoroasă la dezvoltarea capacității NATO de apărare împotriva rachetelor balistice” (MAE 2011). Apoi, Declarația menționează cooperarea româno-americană în domeniul militar, prin posibilitatea oferită Comandamentului militar american de a desfășura forțe în România, prin exerciții militare comune, prin desfășurarea militarilor americani de la baza de la Mihail Kogălniceanu și prin cooperarea în operațiuni internaționale în Irak, Afganistan și Libia.

Un element central al declarației, tratat separat, este menționarea dorinței României de a fi inclusă în programul *Visa Waiver* precum și cerința SUA ca un stat ce dorește să fie parte din acest program „să se angajeze la o cooperare antiteroristă intensificată cu Statele Unite ale Americii”. Acest punct al declarației concluzionează: „anticipăm cu nerăbdare ca România să îndeplinească acest obiectiv” (MAE 2011). De asemenea, declarația menționează faptul că România și SUA vor coopera în domenii precum dezarmarea, neproliferarea și controlul armamentelor, combaterea terorismului și a altor riscuri și amenințări emergente, asigurarea stabilității regionale, inclusiv în Europa de Est și în Balcanii de Vest, căutarea de soluții pentru conflictele înghețate, securitatea energetică, în special realizarea coridorului sudic, studierea surselor neconvenționale de energie, comerțul și investițiile, precum și promovarea statului de drept și a bunei guvernări în regiune (MAE 2011).

Odată cu această declarație a fost semnat și Acordul între România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al Statelor Unite în România, care reprezintă actul juridic esențial pentru dezvoltarea instalațiilor de la Deveselu (Hotnews 2011). Acest tratat menționează în preambul existența unui parteneriat strategic între România și Statele Unite ale Americii precum și solidaritatea generată de articolul 5 al Tratatului NATO (US Embassy 2011). De asemenea, acordul afirmă dorința părților de a coordona efortul de construcție a bazei antirachetă de la Deveselu cu Strategia NATO de dezvoltare a capacităților antirachetă (US Embassy 2011).

Instituționalizarea Parteneriatului Strategic după 2011 a avut loc prin înființarea unui Grup de lucru interinstituțional (MAE 2016), care are ca scop aplicarea Declarației. Sub coordonarea acestui grup de lucru au fost înființate mai multe subgrupuri, fiecare dintre ele însărcinate cu o anumită problemă cum ar fi chestiunea vizelor, probleme economice sau securitatea energetică. Acest Grup de lucru a avut până acum cinci reuniuni, cea mai recentă având loc la data de 26 septembrie 2016, la Washington (la finalul acestei reuniuni, cele două părți au adoptat o Declarație Comună privind implementarea Parteneriatului Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite) (MAE 2016d). Reuniunile au vizat evaluări ale măsurilor implementate, planuri de dezvoltare a cooperării economice, precum și monitorizarea dezvoltării bazei de la Deveselu.

Importanța Parteneriatului Strategic a fost evidențiată într-o serie de discursuri ale factorilor de decizie români, precum și în Strategia Națională de Apărare adoptată în 2015. Astfel, în ianuarie 2016, președintele Klaus Iohannis a definit Parteneriatul Strategic ca un pilon fundamental al politicii externe și de securitate a României, alături de apartenența la NATO și Uniunea Europeană (Administrația Prezidențială 2016). Această abordare a fost împărtășită în ultimii ani și de alți înalți responsabili români, care au afirmat că „Parteneriatul Strategic cu SUA rămâne unul dintre pilonii principali ai politicii externe a României și unul dintre reperele centrale la relația transatlantică structurată în cadrul Alianței Nord-Atlantice” (MAE 20120) sau că „Dezvoltarea Parteneriatului Strategic cu SUA corespunde în cel mai înalt grad interesului național” (Mediafax 2015) sau „Parteneriatul Strategic între România și SUA a devenit un pilon central al politicii externe și de securitate a României și un instrument foarte important de asistență în procesul său de modernizare, aducându-și o contribuție esențială la redefinirea profilului strategic al României” (MAE 2015).

De asemenea, Strategia Națională pentru Apărarea Țării adoptată în 2015 a reiterat centralitatea Parteneriatului Strategic cu Statele Unite, afirmând că acesta, apartenența la NATO și la Uniunea Europeană reprezintă „fundamentele politicii noastre externe” (SNAP 2015). De

asemenea, SNAP menționează necesitatea extinderii și consolidării „Parteneriatului Strategic cu Statele Unite ale Americii și a altor parteneriate strategice, precum și a relațiilor de cooperare cu ceilalți actori internaționali” (SNAP 2015).

Perioada 2011-2016 a fost marcată de construcția componentei scutului antirachetă de la Deveselu, care a fost operaționalizată în mai 2016 (Hotnews 2016a) și preluată ca instalație oficială a NATO cu ocazia summitului Alianței de la Varșovia. Conform declarației finale a summitului, „componenta Aegis Ashore de la Deveselu, România, reprezintă un element important al creșterii capabilităților NATO, iar comanda și controlul acestuia sunt transferate către NATO. De asemenea, salutăm amplasarea în Turcia a unei baze avansate, a unui radar de apărare antirachetă precum și a unei facilități Aegis Ashore în Polonia, la baza militară Redzikowo” (NATO 2016). Acest moment reprezintă încheierea celei mai importante părți a cooperării sub auspiciile Parteneriatului Strategic post-2011, obiectivele centrale ale părții americane fiind astfel atinse. La recepția dedicată zilei naționale a SUA din 2016, Hans Klemm, ambasadorul SUA în România, a evocat succesele Parteneriatului Strategic, menționând primordial operaționalizarea facilității de la Deveselu, dar și cooperarea în domeniul militar în teatre de operațiuni „departe de România”, precum și strânsa cooperare a instituțiilor de aplicare a legii pentru „a combate terorismul, proliferarea armamentului de distrugere în masă, pentru a pune capăt infracționalității organizate, pentru a opri traficul de persoane și de droguri și a sprijini lupta României împotriva corupției” (Agerpres 2016). Cooperarea în domeniul intelligence-ului a fost de asemenea încadrată ca o direcție de acțiune a Parteneriatului Strategic, fiind dezvoltată prin vizita la București a gen-lt. Vincent R. Stewart, directorul Defense Intelligence Agency (care a avut o întâlnire cu ministrul apărării Mihnea Motoc) (Hotnews 2016b) și a Directorului comunității de informații a SUA, James Clapper (care a avut o întâlnire cu Eduard Hellvig, directorul SRI) (SRI 2016).

Atât în discursul lui Klaus Iohannis, cât și în SNAP 2015-2020, se afirmă dorința părții române de a continua și a aprofunda Parteneriatul Strategic, prin adâncirea sa în domeniul economic. Această ambiție este extrem de relevantă pentru poziția României în ceea ce privește Parteneriatul Transatlantic de Comerț și Investiții, având în vedere că relațiile economice România-SUA nu sunt atât de dezvoltate precum dorește partea română. Astfel, conform președintelui Iohannis, „am început, de asemenea, să dezvoltăm dimensiunea economică și investițională a Parteneriatului Strategic cu Statele Unite, să conturăm o agendă solidă în domeniul securității energetice, precum și o serie de obiective ambițioase în materie de cercetare, inovare și educație”, pe când SNAP menționează ca obiectiv național de securitate „consolidarea Parteneriatului Strategic cu SUA, inclusiv în domeniul economic și comercial” (SNAP 2015). De asemenea, ambasadorul Klemm a menționat dorința României de a consolida relațiile economice România-SUA, afirmând că a „adus delegații comerciale în România, susține antreprenorii români din domeniile IT, educațional și al turismului ecologic și îi încurajează pe investitorii americani să ia în considerare potențialul economic pe care îl oferă România, așa cum i-a încurajat și pe investitorii români să ia în considerare America” (Agerpres 2016). Această idee a fost reiterată și de ambasadorul României la Washington, George Cristian Maior, care, cu ocazia întâlnirii cu comunitatea românească din Philadelphia a afirmat că: „În acest moment sunt necesare măsuri susținute pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare în domeniul economic, pentru stimularea investițiilor americane în România, pentru prezența companiilor românești pe piața din SUA” (MAE 2016).

2.3. O analiză de politică externă

Parteneriatul Strategic România-SUA poate fi analizat din mai multe puncte de vedere. El reprezintă un instrument de politică externă, subsumabil relațiilor bilaterale între state, cu relevanțe diferite și inegale pentru cei doi actori implicați. Ca rezultat al procesului de elaborare a politicii externe, existența unui astfel de instrument poate fi analizată atât din perspectivă realistă, cât și din perspectivă constructivistă.

Conform lui Iulian Chifu (2012), există trei posibile caracteristici ale unei cooperări dintre două state, pentru ca aceasta să fie numită Parteneriat Strategic, astfel: 1. Durabilitate – pentru ca un parteneriat să fie numit strategic, acesta trebuie să „vizeze obiective finale ce se pot realiza doar în durate mari de timp și care schimbă cu adevărat fundamental actorii și raporturile dintre ei, sau mai exact cuantifică în sine o excelentă relație care se vrea dezvoltată și aprofundată” (Chifu 2012, 2) 2. Comprehensivitate – trebuie să cuprindă mai mult de un singur domeniu 3. Includerea aspectelor militare și de securitate. Pentru a ajunge la aceste trei caracteristici, Chifu utilizează definițiile lui B.H. Liddell Hart, conform căruia strategia este „arta de a distribui și aplica mijloace militare pentru a realiza scopuri de politică”, rolul acesteia fiind de a „coordona toate resursele națiunii sau grupului de națiuni pentru atingerea scopului politic al războiului” (Chifu 2012, 2), precum și definiția lui Colin S. Gray care afirmă că „strategia este utilizarea forței și a amenințării cu forța pentru scopuri de politică” (Chifu 2012, 2). De asemenea, termenul de strategic mai poate fi utilizat și cu sensul de extrem de important, crucial, relevant pentru atingerea unui scop.

Din punct de vedere al durabilității și al includerii aspectelor de securitate, cooperarea România-SUA poate fi subsumată ideii de Parteneriat Strategic. În contextul aniversării, în 2017, a două decenii de Parteneriat Strategic bilateral, cooperarea în domeniul securității reprezintă axa centrală pe baza căreia s-a desfășurat apropierea dintre România și SUA. Celelalte domenii au devenit prioritare de-abia după consolidarea cooperării militare și de securitate. În primul rând, Parteneriatul Strategic a fost revitalizat considerabil odată cu lansarea de către Statele Unite ale Americii a proiectului de dezvoltare a capacităților antirachetă, tot în acest context, o declarație similară fiind semnată de SUA cu Polonia. În al doilea rând, atât înainte de 2011, cât și după, cooperarea a avut loc prin elemente de tip asistență militară, exerciții comune și participarea comună la operațiuni internaționale, în special în teatrele de operațiuni deschise pe frontul antiterorist, în Irak și Afganistan. De asemenea, o dată cu aprofundarea parteneriatului, cooperarea în domeniul securității a fost extinsă și în afara misiunilor specific militare, concentrându-se și pe combaterea amenințărilor asimetrice precum terorismul, crima organizată transfrontalieră, amenințările cibernetice și corupția.

Comprehensivitatea Parteneriatului România-SUA este mai degrabă un deziderat, dar se urmărește consolidarea și diversificarea cooperării româno-americane în toate domeniile de interes comun, reflectate în cadrul „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii”, dincolo de dimensiunile politico-militară și economică ale Parteneriatului Strategic, în mod special în cooperarea pe dimensiunea educației, științei, cercetării-inovării și culturii, energie, etc. Creșterea investițiilor americane în România este menționată constant ca un țel ce trebuie atins, iar reuniunile la nivel politic actualmente includ și oameni de afaceri români și americani, cum ar fi reprezentanți ai Consiliului de Afaceri Americano-Român (MAE 2014).

O altă dimensiune de analiză propusă de Chifu este cea a instituționalizării unei astfel de inițiative. Importanța unui astfel de parteneriat este dată, în viziunea lui Chifu (2012), de frecvența și formele instituționalizării sale, care poate fi făcută prin, de exemplu, reuniuni bilaterale neregulate, crearea unor grupuri de lucru cu întâlniri planificate și regulate, stabilirea unor puncte de contact în cadrul ministerelor de afaceri externe ale statelor partenere, etc. Din acest punct de vedere, Parteneriatul Strategic România-SUA a cunoscut o revigorare considerabilă după 2011, prin înființarea Grupului de lucru însărcinat cu implementarea Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI¹ (Task Force), având în vedere faptul că acum acest grup are întâlniri fixe și regulate, fiind compus din mai multe subgrupuri precum: grup de lucru pe probleme consulare, inclusiv chestiunea vizelor, grup de lucru pe probleme economice și comerciale, grup de lucru dedicat securității energetice, ultimul creat, la începutul anului 2016, fiind grupul de lucru pe dimensiunea educației, științei, cercetării-inovării, tehnologiei și culturii (Hotnews 2016i).

Paradigma realistă a relațiilor internaționale conceptualizează actorii (reprezentări exclusiv de state) ca raționali-instrumentali și care urmăresc interese ce vizează cel puțin supraviețuirea și, în mod ideal, dominația globală. Acțiunile actorilor sunt contrânse de capacitățile acestora și sunt determinate de acțiunile (sau de percepția potențialilor acțiuni) ale altor actori, precum și de caracteristicile sistemului internațional și regional (bipolarism, unipolarism). În cadrul acestor limite, actorii adoptă o serie de comportamente menite a crește securitatea fiecăruia, cum ar fi *balancing* (balansarea sau alianța cu o parte mai slabă într-un conflict, în scopul de a înfrunța o amenințare) sau *bandwagoning* (alinierea și acceptarea unei alianțe inegale cu o forță supradimensionată, dar care are toate șansele de a câștiga un conflict).

Din punct de vedere al paradigmei realiste, Parteneriatul Strategic reprezintă o formă de *bandwagoning* din partea României. Pentru a-și asigura propria securitate în fața unor amenințări externe (o Rusie resurgentă, criminalitatea transfrontalieră, terorismul transnațional) sau slăbiciuni structurale (corupția), și în contextul unei unipolarități contestate la nivel global, România a acceptat o alianță a cărei formă de manifestare servește primordial intereselor Statelor Unite (trimiterea de soldați în Irak sau Afganistan de către România, utilizarea bazei de la Mihail Kogălniceanu pentru tranzitul trupelor americane către Afganistan). Totuși, din cooperarea rezultată, România obține anumite beneficii datorită indivizibilității bunului produs în comun (apărarea teritoriului României de amenințări balistice) sau a capacităților sale de negociere (menționarea, în declarația din 2011, a posibilității includerii în programul *Visa Waiver*). Pentru SUA, Parteneriatul Strategic este una dintre formulele de exercitare a puterii prin oferirea de beneficii materiale și de securitate anumitor aliați (de menționat că România nu este singura țară care are un parteneriat cu SUA) cu scopul protecției teritoriului național și a capacităților militare amplasate în alte părți ale globului, împotriva amenințării emergente reprezentată de proliferarea rachetelor balistice.

¹ Din acest Task Force fac parte reprezentanți ai următoarelor instituții românești: Ministerul Afacerilor Externe; Ministerul Apărării Naționale; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Finanțelor Publice; Ministerul Economiei; Ministerul Justiției; Ministerul pentru Societatea Informațională; Ministerul Culturii; Ministerul Educației Naționale; Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice; Ministerul Transporturilor; Ministerul Sănătății; Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale; Serviciul Român de Informații; Oficiul Român pentru Adopții; Departamentul pentru Energie; Departamentul pentru IMM-uri, Mediu de Afaceri și Turism; Departamentul pentru Infrastructură și Investiții Strategice, respectiv ai Ambasadei SUA și agențiilor guvernamentale americane reprezentate la București. Camera de Comerț Americană din România (AmCham) și Consiliul de Afaceri Americano-Român (AMRO) pot fi invitate, de asemenea, să participe la reuniunile Task Force-ului.

Paradigma constructivistă a relațiilor internaționale se concentrează pe studierea formării ideilor² și identităților elitelor decidente. Acestea sunt văzute de constructiviști ca factorii cauzali relevanți pentru adoptarea politicilor publice, în special a celor de securitate. O aplicare a paradigmei constructiviste pentru înțelegerea politicii economice a României este studiul *Dependență și dezvoltare* al lui Cornel Ban (2014). Acesta urmărește difuziunea ideilor neolibérale în rândul elitelor economice românești în perioada de dinainte de schimbarea de guvern din 1996 și punerea acestora în practică odată cu venirea la guvernare a Convenției Democratice. Astfel, din punct de vedere constructivist, Parteneriatul Strategic reprezintă culminarea procesului de difuziune a ideilor de libertate politică și economică, idei care formează axa centrală a autoreprezentării Statelor Unite și care sunt propagate de diplomația publică a acestui stat. De asemenea, conform cercetărilor Ralucai Csernaton (2014), NATO a jucat un rol de socializare a elitelor militare și de securitate românești în perioada pre și imediat postaderare, jucând un rol de difuziune a ideilor de integrare Nord-Atlantică.

2.4. Posibile linii de direcție ale evoluției Parteneriatului Strategic

Având în vedere aspectele enunțate mai sus, se poate afirma că Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii a cunoscut o evoluție fără precedent de-a lungul anilor, devenind unul dintre principalele instrumente care contribuie în mod decisiv la construirea unei Europe mai sigure, precum și la promovarea securității, democrației și a prosperității în regiunea transatlantică și nu numai. De aceea, se consideră că parteneriatul dintre cele două state oferă numeroase oportunități de dezvoltare printr-o colaborare cu toate forțele și că împreună, cele două țări pot avea o contribuție relevantă la asigurarea unei Europe întregi, libere și în pace, idei exprimate și de către ambasadorul american Hans Klemm, într-unul din discursurile sale din luna iulie a anului 2016 (Citre 2016).

Astfel, o primă direcție de acțiune care se va păstra în ceea ce privește evoluția Parteneriatului Strategic este reprezentată de formalizarea acestuia într-un document cu valoare juridică de tratat, care să exprime opțiuni ferme și neechivoce din partea ambelor state. Aceasta ar putea fi urmată de întărirea capacității militare dezvoltate de către Statele Unite ale Americii pe teritoriul României și o dezvoltare a cooperării în domeniul intelligence între cele două părți. Acestea ar presupune, în primul rând, dezvoltarea capacităților scutului de la Deveselu pentru a ajuta statul român să prevină și să combată amenințările din afara spațiului de securitate euroatlantic, în special cele care vizează frontiera estică a NATO (ceea ce implică inclusiv descurajarea oricărui tip de amenințare din vecinătatea estică, inclusiv cele asimetrice sau de tip hibrid). Dincolo de evoluțiile determinate de dezvoltarea capacităților balistice ale Iranului, precedentele istorice ne determină să afirmăm că amenințările generate de vecinătatea estică au un numitor comun, respectiv intențiile, proiectele sau acțiunile statului rus în regiune. De altfel, istoria modernă și contemporană a spațiului central și est-european este marcată de permanentele proiecte expansioniste rusești, care tind să evolueze cu o regularitate ciclică. Evoluțiile recente din Ucraina confirmă existența și perena actualitate a acestor proiecte. Acțiunile agresive ale Rusiei au reapărut pe fondul existenței unor traume istorice provocate de „intersectarea” violentă a istoriilor naționale ale statelor central și est-europene cu istoria imperială rusă. Modernitatea acestor state a fost marcată de persistența și materializarea intențiilor expansioniste ale Rusiei în acest spațiu.

² Termenul de „beliefs” este tradus în Radu Nicolae, *Corupția și Politicile Anti-Corupție* (Iași: Polirom, 2015) cu termenul de *crezări*.

Efectele de lungă durată ale acestor acțiuni pot fi observate prin persistența, la nivelul mentalului colectiv al populațiilor acestor țări, a amintirilor istorice legate de perioadele de ocupație, de vulnerabilitățile sistemice ale est-europenilor, exploatate de vecinul estic și de tendința Occidentului de a recunoaște interesele speciale ale Rusiei în raport cu acest spațiu. Începând cu secolul al XIX-lea, la nivelul societăților est-europene a fost dezvoltat un sentiment rusofob care s-a accentuat pe măsură ce societățile în cauză au luat contact direct cu realitățile rusești exprimate prin ocupații militare, anexări teritoriale, schimbări politice, deportări de populație, colonizări de populații alogene, control economic strict, inginerii sociale sau falsificări și deformări ale identității naționale. Una din primele societăți confruntate cu această situație, alături de cea poloneză, a fost cea din Țările Române, în timpul ocupațiilor militare de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Acțiunile ostile ale Rusiei sovietice la adresa noilor state naționale din Europa Centrală și de Est, proiectele de sovietizare și decupare a regiunii după 1920, spectrul amenințării militare permanente reprezentată de Soviete față de „cordonul sanitar” din regiune, agresivitatea revizionismul sovietic au menținut acest sentiment atât la nivelul elitelor politice din regiune, dar și la nivelul societății. Istoria postbelică a statelor din regiunea limitrofă URSS și a teritoriilor central și est-europene anexate de URSS a fost marcată de impunerea prin mijloace violente a unui nou model de societate, cu efecte pe termen lung în plan politic, economic, cultural-identitar sau chiar etnic.

Interpretat în această „cheie istorică”, Parteneriatul Strategic are, pe termen mediu și lung, rolul de a schimba această paradigmă a „aliaților fără alianță”, expresie a realităților geopolitice de la sfârșitul perioadei interbelice, respectiv momentul în care cele două state cu regimuri totalitare, Germania și URSS, au anulat principiile instituționalizate la sfârșitul Primului Război Mondial în Europa, implicit iluzoriile garanții de securitate oferite de statele occidentale.

În acest context, evoluțiile din acest domeniu vor implica și o intensificare a antrenamentelor comune ale forțelor armate americane detașate pe teritoriul României, care au ca principal obiectiv descurajarea amenințărilor la adresa statului român și a Regiunii Extinse a Mării Negre, România reprezentând unul dintre pilonii principali care asigură prezența Statelor Unite la Marea Neagră (din perspectiva apartenenței la NATO, dar și urmare a parteneriatului strategic). Astfel, există posibilitatea detașării unui număr mai mare de soldați americani pe teritoriul statului român, care vor participa la exerciții comune cu militarii români, având ca principal obiectiv interoperabilitatea celor două armate pentru a putea face față noilor amenințări care ar putea atenta la stabilitatea și siguranța națiunii române.

Totodată, tot în ceea ce privește consolidarea parteneriatului pe linie de securitate și militară, luând în considerare recente evoluții ale mediului de securitate regional (anexarea Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă, fapt care îi conferă un acces îmbunătățit la Marea Neagră, prezența sporită a forțelor militare ruse în acest areal, crearea unei zone de interdicție de acces aerian și maritim – A2AD – Anti Access Area Denial - care include întregul areal al Mării Negre, cu capacități aeriene, antiaeriene, sol-sol și sol-aer, prin încălcarea Tratatului Forțelor Nucleare cu rază medie de acțiune – INF (Chifu, 2016), există posibilitatea întăririi poziției Statelor Unite la Marea Neagră, prin trimiterea unor nave care să participe la exerciții comune cu forțele aliate din această zonă. Această posibilitate este totuși limitată de convenția de la Montreux, care impune condiționări precum interzicerea intrării navelor de război ale statelor neriverane cu un deplasament mai mare de 10.000 de tone și interzicerea staționării unei singure nave mai mult de 21 de zile (Euronaval 2014).

Așa cum am menționat anterior, se remarcă necesitatea îmbunătățirii cooperării în domeniul intelligence și al schimbului de informații dintre cele două state. Acest lucru nu doar că ar contribui la identificarea unor soluții mai eficiente pentru rezolvarea problemelor comune, așa cum sunt, de exemplu, traficul de droguri, terorismul internațional sau corupția, ci ar permite în același timp statului român să își îmbunătățească metodele și tehnicile utilizate de serviciile de informații, precum și a tehnologiei utilizate în acest domeniu.

Mai departe, pentru asigurarea extinderii acestui parteneriat strategic, cele două state vor continua să dezvolte și să lanseze noi inițiative în domeniul securității cibernetice. Mediul virtual tinde să devină un nou spațiu de confruntare având în vedere evoluțiile tehnologice actuale, precum și impactul globalizării asupra statelor dezvoltate sau aflate în curs de dezvoltare. Din acest motiv, deși statul român nu s-a confruntat cu un fenomen cibernetic amplificat, considerăm că este necesară cooperarea în acest domeniu cu statul american, deoarece statul român a implementat Strategia Națională de Securitate Cibernetică abia în anul 2013, sistemul național de securitate cibernetică nefiind foarte dezvoltat. Așadar, extinderea parteneriatului strategic în acest sector ar aduce beneficii multiple României, contribuind la o mai bună dezvoltare a sistemului de securitate cibernetică, precum și a instrumentelor utilizate în prevenirea și contracararea amenințărilor cibernetice.

Luând în considerare faptul că un parteneriat întărit presupune dezvoltarea cooperării în sectoare multiple, se poate afirma faptul că, în viitor, Parteneriatul Strategic dintre Statele Unite și România se va concentra și asupra dimensiunii economice a relației bilaterale, prin creșterea numărului de delegații comerciale americane în România și intensificarea schimburilor comerciale dintre cele două părți, prin reducerea taxelor vamale și ridicarea barierelor netarifare. De asemenea, trebuie subliniat faptul că în acest domeniu se remarcă sprijinul pe care Ambasada Statelor Unite ale Americii îl acordă antreprenorilor români din domeniile IT, educație și turism ecologic, aspect care contribuie în mod considerabil la întărirea parteneriatului strategic dintre cele două țări. Se poate spune, așadar, că dimensiunea economică reprezintă un punct important pe agenda comună a celor două state, atât România, cât și Statele Unite depunând eforturi pentru intensificarea schimburilor comerciale și promovarea potențialului economic al fiecăruia, în vederea încurajării investițiilor (Citre 2016).

Mai mult, Parteneriatul Strategic se va extinde și asupra domeniului educațional și al cercetării, existând la nivelul actual intenții din partea ambelor părți de intensificare a schimburilor de studenți și cercetători din diferite domenii de activitate. Acest lucru ar contribui la dezvoltarea sectoarelor educațional și de cercetare, reprezentând în același timp o oportunitate de cooperare în domenii de nișă, care să conducă la inovații tehnologice și nu numai. Astfel, se prevede că pe viitor, atât statul român, cât și cel american, vor promova schimburile educaționale de studenți și membri ai mediului academic din știință, tehnologie, educație și cultură, dar și în domenii precum securitate energetică, medicină sau cercetare în domeniul agricol (Citre 2016), aspect care permite ambelor state să-și dezvolte resursele umane din aceste domenii.

Așa cum a declarat și Ambasadorul Statelor Unite la București, Hans Klemm, în discursul susținut în iulie 2016, cu ocazia zilei SUA, Parteneriatul Strategic se va concentra în viitor pe identificarea unor „modalități eficiente de colaborare în vederea protejării pădurilor, platourilor, pășunilor, munților, râurilor și pâraurilor, florei și faunei sălbatice” (Citre 2016). Trebuie menționat faptul că mediul înconjurător este, de asemenea, o prioritate pe agenda de securitate a statului român, administrația de la București întreprinzând un număr de acțiuni în vederea conservării și protejării mediului înconjurător, cum ar fi adoptarea Strategiei Naționale a

României privind Schimbările Climatice 2013-2020 (SNRSC 2013). Prin adoptarea legii 2/2016, care modifică legea 51/1991 privind securitatea națională, pe lista amenințărilor la adresa securității naționale au fost incluse „orice acțiuni sau inacțiuni care lezează interesele economice strategice ale României, cele care au ca efect periclitarea, gestionarea ilegală, degradarea ori distrugerea resurselor naturale, fondurilor forestier, cinegetic și piscicol, apelor și altor asemenea resurse, precum și monopolizarea ori blocarea accesului la acestea, cu consecințe la nivel național sau regional” (Avocatnet.ro, 2016). De aceea, considerăm că este necesar ca parteneriatul dintre statul american și cel român să includă și acest domeniu, deoarece în acest fel nu cooperarea dintre cele două părți va fi îmbunătățită, ci va fi scos în evidență faptul că protejarea mediului înconjurător reprezintă un pilon de bază în asigurarea securității unui stat.

Nu în ultimul rând, deși s-au înregistrat progrese semnificative în lupta României împotriva corupției, aspect care a transformat România într-un model pentru alte țări din regiune în privința luptei împotriva corupției (GRECO 2015a; GRECO2015b; European Commission – MCV 2015), Parteneriatul Strategic se va concentra și în această direcție în vederea identificării unor noi instrumente eficiente de luptă împotriva fenomenului. În acest sens, Parteneriatul Strategic va urmări în viitor să încurajeze legislatorii români să identifice noi modalități de a consolida și mai mult legislația anticorupție a României și nu să submineze legislația deja existentă, aspecte subliniate și de către ambasadorul Hans Klemm (Citre 2016).

Așadar, se poate afirma faptul că Parteneriatul Strategic va continua să întărească cooperarea dintre statul român și cel american în ceea ce privește securitatea și apărarea, însă se va extinde și asupra unor noi sectoare, cum sunt cel economic, de mediu sau legislativ. Totodată, va continua să reprezinte unul dintre principalii factori care contribuie la dezvoltarea continuă a statului român, precum și unul dintre cele mai importante instrumente utilizate de Statele Unite ale Americii pentru asigurarea unui mediu stabil de securitate pe continentul european și promovarea valorilor democratice.

3. Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții

3.1. Istoria și statutul negocierilor: principalele mize pentru Uniunea Europeană, SUA și România (o analiză cost-beneficiu)

Parteneriatul Transatlantic de Comerț și Investiții reprezintă cel mai amplu acord comercial aflat actualmente în discuții³. În cazul adoptării, acordul va reprezenta cadrul general de liberalizare a comerțului între țările Uniunii Europene și Statele Unite ale Americii, reprezentând cele mai mari economii ale sistemului economic contemporan, totalizând împreună circa 50% din PIB-ul global, circa 30% din comerțul cu bunuri și 42% din comerțul cu servicii (CDEP 2016). Negocierile pentru acord au fost inițiate în iulie 2013, după aprobarea mandatului de negociere din partea Comisiei Europene în luna martie a aceluiași an (DG Trade 2013), iar în iulie 2016 a fost încheiată la Bruxelles cea de-a paisprezecea rundă de negocieri asupra acordului. La încheierea acestei runde, negociatorul șef al Uniunii Europene, Ignacio García Bercero, a declarat că munca din ultimii trei ani a adus negocierile „într-un stadiu avansat”, dar că mai sunt încă multe de făcut (DG Trade 2016a). Aceeași părere a fost împărtășită și de negociatorul șef al Statelor Unite ale Americii, Dan Mullaney, care a afirmat că au fost făcute progrese considerabile în multe domenii în cadrul celei de-a paisprezecea runde de negocieri (US Trade 2016a). Dorința politică a celor două părți era ca negocierile să se încheie până la predarea mandatului de către președintele Barack Obama în ianuarie 2017, dar reprezentanți ai statului francez, cel mai sceptic în privința acordului, au exprimat îndoieli în această privință (Euractiv 2016a). Pentru a demonstra voința politică de la cel mai înalt nivel, atât comisarul European pentru Comerț Cecilia Malmstrom, cât și secretarul de stat al SUA, John Kerry, au făcut declarații puternice de sprijin al acordului, ultimul intenționând să viziteze mai multe capitale Europene (Euractiv 2016b; DG Trade 2016b). De asemenea, România și-a exprimat sprijinul politic puternic pentru TTIP prin declarația lui Bodgan Aurescu, în acel moment ministru de externe, care a afirmat faptul că legătura transatlantică bazată pe valori comune va fi întărită printr-un astfel de acord (MAE 2015).

Negocierile pentru acord au loc pe mai multe capitole și în mai multe faze. Fazele negocierii fiecărui capitol și subcapitol sunt: un *position paper* ce reprezintă declarația generală de intenții pe care fiecare parte la negocieri o face, iar propunerea de text însoțită de oferta inițială reprezintă propunerile inițiale argumentate ale părții. Aceste etape sunt urmate de discuțiile pe text și de consolidarea textului, care este faza aproape finală a acordului (DG Trade 2014). Chiar și în această fază, textele rămase în suspensie sunt prezentate în paranteze, acolo unde există divergențe. Înțelegerea negocierilor este complicată de faptul că Uniunea Europeană publică atât *position paper*-urile, cât și propunerile textuale ale sale, pe când Statele Unite nu fac acest lucru. Informații despre starea negocierilor și textele discutate pot fi obținute din declarațiile oficiale ale celor două părți (DG Trade n.d.; US Trade n.d.), pozițiile oficiale ale UE și documentele scurse în presă de activiști ai secțiunii olandeze a organizației Greenpeace care se

³ O tentativă similară a fost făcută în perioada 1995-1998, prin proiectul Multilateral Agreement on Investment, negociat în cadrul OECD, dar care a eșuat din cauza opoziției mișcării activiste internaționale, care a criticat prevederile în ceea ce privea modul de rezolvare a disputelor între state și investitori.

opun încheierii acordului (Greenpeace-TTIP leaks n.d.; Hotnews 2016e). De asemenea, site-ul de stiri hotnews.ro dedică o amplă secțiune dezbaterilor pe tema TTIP (Hotnews n.d.).

Acordul TTIP, așa cum se prefigurează actualmente, va fi împărțit în trei mari părți care vor cuprinde până la 30 de capitole distincte (DG Trade 2016a). Cele trei mari părți ale acordului sunt: accesul pe piețe, cooperarea în domeniul reglementării și reguli. Primul capitol se concentrează pe ridicarea barierelor în calea comerțului între cele două blocuri, atât în ceea ce privește comerțul cu bunuri (prin eliminarea barierelor tarifare), cât și în ceea ce privește cel cu servicii, inclusiv în cazul serviciilor achiziționate de entități publice (DG Trade 2016c). A doua parte privește cooperarea în domeniul reglementării, concentrându-se pe eliminarea barierelor netarifare actuale (forme diferite de reglementare a diverselor sectoare, care fac imposibilă sau extrem de dificilă comercializarea unor produse fabricate într-una dintre cele două blocuri în celelalte) și pe stabilirea de standarde comune în viitor (DG Trade 2015). Un exemplu poate fi reprezentat de standardele diferite pentru centurile de siguranță, care impun mai multe cerințe mașinilor din SUA sau de designul diferit al mașinilor de frișcă (CE – România 2015a) între SUA și UE. Penultima parte, privind regulile se axează pe dezvoltarea sustenabilă (înțeleasă ca stabilirea unor standarde în ceea ce privește munca și mediul înconjurător, energie, cooperare în domeniul vamal, investiții, rezolvarea disputelor între state și investitori și proprietate intelectuală/indicații geografice). Există și o ultimă parte tehnică care include aspecte instituționale, care fac referire la modul de aplicare al acordului și de coordonare a celor două părți.

Comisia Europeană a publicat o serie de informații la zi în ceea ce privește starea negocierilor. Conform acesteia, în perioada 03-07.11.2016 a avut loc la New York cea de-a 15-a rundă de negocieri în cadrul căreia cele două părți s-au axat asupra consolidării textelor și a înlăturării diferențelor existente în propunerile anterioare, înregistrând progrese în capitole ce tratează domenii precum cel farmaceutic, industria de automobile, industria chimică, industria de pesticide, șamd. (DG Trade 2016j).

Parte a acordului	Descriere generală	Situație în iulie 2016 (DG Trade 2016a; 2016f US Trade 2016a)
Partea 1 – Accesul pe piață		
Comerțul cu bunuri (prevederi specifice pentru bunuri agricole și băuturi alcoolice)	Reglementează reducerea barierelor tarifare în ceea ce privește comerțul cu bunuri	Text în curs de consolidare pentru accesul bunurilor agricole Text în curs de consolidare pentru accesul bunurilor industriale S-a ajuns la un acord în ceea ce privește 97% din direcțiile tarifare (DG Trade 2016a)
Comerțul cu servicii (prevederi specifice pentru serviciile financiare)	Reglementează reducerea barierelor specifice în ceea ce privește comerțul cu servicii (ex. Recunoașterea calificărilor profesionale, dreptul de muncă al cetățenilor dintr-un bloc în celălalt)	Text în curs de consolidare atât pentru capitolul general cât și pentru prevederile specifice serviciilor financiare și pentru comerțul electronic Progresul este „foarte limitat” (US Trade 2016a) La ultima rundă au fost schimbate două alte oferte (US Trade 2016a)
Achiziții publice	Reglementează modul de acces al companiilor dintr-un bloc la contracte de achiziții publice	Text în curs de consolidare Se remarcă dezacorduri. Doar un singur set de oferte a fost schimbat. Scopurile UE sunt „departe de a fi atinse” (DG Trade 2016a)
Reguli de origine	Stabilește cum se va face recunoașterea locului de proveniență originală al unui produs	Text în curs de consolidare
Partea 2 – Cooperarea în domeniul reglementării		
Cooperarea în domeniul reglementării	Intenționează să convingă cele două părți să se informeze reciproc asupra reglementărilor pe care urmează să le adopte prin schimburi de informații	Text în curs de consolidare
Bariere Tehnice în calea comerțului	Standarde de siguranță pentru diverse produse	Text consolidat (DG Trade 2016a)
Siguranță alimentară și sănătatea plantelor/Măsurile sanitare și fitosanitare	Standarde pentru produse alimentare	Text consolidat (DG Trade 2016a)
Standarde specifice pentru diverse sectoare (chimic, cosmetice, inginerie,	Urmărește armonizarea standardelor de producție și siguranță specific fiecărui domeniu	Propuneri reciproce pentru sectorul chimic, cosmetice, inginerie, instrumente, medicale, farmaceutice, textile și mașini, propuneri

aparatură medicală, pesticide, farmaceutice, textile, vehicule)		reciproce în alte sectoare
Partea 3 – Reguli		
Dezvoltare sustenabilă	Reglementează domeniul muncii și mediului înconjurător	Propuneri din partea SUA și UE SUA susține adoptarea unor standarde obligatorii, nu doar a unor declarații de principii (US Trade 2016a)
Energie și materii prime	Reglementează accesul furnizorilor/consumatorilor pe piața energiei celuilalt bloc	Text propus din partea UE (DG Trade 2016a)
Facilitarea tranzitului prin vămi	Are ca scop ușurarea controalelor vamale	Stare avansată de consolidare
Întreprinderi mici și mijlocii	Reglementează îmbunătățirea accesului la informații în ceea ce privește oportunități de comerț pentru IMM-uri	Text în stare avansată de consolidare. De asemenea, menționat în declarația finală a lui Ignacio García Bercero SUA propune un prag ridicat al valorii bunurilor sub care exportul este scutit de taxe vamale (US Trade 2016a)
Investiții	Reglementează modul cum agenți economici dintr-un bloc pot investi în celălalt bloc	Propuneri din partea UE și SUA
Concurență	Reglementează modul în care firmele sunt împiedicate să abuzeze poziția dominantă sau să creeze carteluri pentru a stabili prețurile – include aspecte privind companiile de stat	Text în curs de consolidare
Proprietate intelectuală și indicații geografice	Caută să armonizeze modul de producție al proprietății intelectuale în cele două blocuri	Propuneri din partea UE și SUA
Rezolvarea disputelor	Caută să creeze un mecanism acceptabil pentru toți cei implicați pentru rezolvarea disputelor între state și investitori și între state	Stare avansată de consolidare a textului pentru rezolvare disputelor între state
Anticorupție	Reglementează politici pentru sporirea concurenței și combaterea corupției în achizițiile publice (U.S. Trade n.d. a)	<i>Position paper</i> din partea SUA (Greenpeace – TTIP leaks n.d.)
Subvenții		Propunere dn partea UE
Partea 4 – Aspecte legale și instituționale	Stabilește modul cum părțile vor coopera pentru implementarea acordului	Propuneri din partea UE și SUA

3.2. Aspecte controversate în ceea ce privește acordul TTIP

Acordul este criticat din mai multe puncte de vedere (Stop TTIP n.d), o serie dintre posibilele clauze pe care le-ar prevedea fiind considerate inacceptabile pentru anumite părți. Controversele asupra acordului TTIP se pot clasifica în două categorii, respectiv controverse între cele două părți și critici externe adresate de grupuri de investitori sau de reprezentanți ai societății civile la adresa posibilului tratat. De multe ori, o parte dintre aceste critici sunt însușite de unul dintre statele membre ale Uniunii Europene, pentru a justifica posibila blocare a tratatului. Cel mai vocal actor statal critic la adresa TTIP este Franța (The Guardian 2016). În mare, criticile la adresa acordului se bazează pe trei direcții majore: 1. Ar permite o prea mare liberalizare a piețelor, mai ales în domenii în care nu ar trebui aplicate principii de piață. 2. Ar reduce standardele de protecție a mediului și protecție a muncii în Uniunea Europeană 3. Ar da prea multă putere corporațiilor multinaționale în detrimentul statelor naționale. Aceste temeri au fost rezumate satiric de publicația The Daily Beast ca „McSpitale și fracking (exploatarea gazelor de șist prin metoda fracturării hidraulice) sub Turnul Eiffel” (The Daily Beast 2015).

Una dintre cele mai importante controverse în ceea ce privește forma pe care o va lua acordul se referă la măsurile sanitare și fitosanitare, care includ explicit organismele modificate genetic. Astfel, o mare parte din țările Uniunii Europene, în special Franța, precum și organizații neguvernamentale internaționale se opun posibilității de a introduce la scară largă organisme modificate genetic pe piața europeană, pe când SUA ar dori ca acest lucru să devină posibil. Astfel, cele două părți diferă extrem de mult în ceea ce privește abordarea organismelor modificate genetic. Statele Unite ale Americii consideră că evaluarea oricărui produs ce urmează să fie cultivat sau vândut pe piață trebuie să fie „făcută pe baze științifice” (U.S. Trade n.d.b) și consideră organismele modificate genetic ca un „mod de a hrăni o populație în creștere” (Hotnews 2016c), pe când Uniunea Europeană și Franța, în special, utilizează principiul precauției în domeniul mediului (CE–România 2015b; Euractiv 2016c). Conform *position paper*-ului UE în acest domeniu, procesul relativ complex de autorizare a unui nou produs agricol, care include reprezentanți ai statelor membre, nu va fi modificat (DG Trade n.d.b). Uniunea Europeană a licențiat foarte puține organisme modificate genetic pentru a fi vândute pe piața internă, impunând restricții precum obligația de a le eticheta corespunzător sau de a nu cultiva o zonă de pământ în jurul zonei în care sunt cultivate organisme modificate genetic (US Trade 2014). Pe de altă parte, SUA consideră măsurile care blochează legalizarea organismelor modificate genetic ca o barieră în calea comerțului (US Trade 2014). Conform Greenpeace și textelor scurse în presă de această organizație, principiul precauției nu se regăsește în textul discutat, pentru aprobarea unui produs fiind necesară o evaluare a riscurilor, pe baze științifice, iar refuzul aprobării unui produs trebuie motivat de către fiecare membru al comitetului de evaluare (făcând astfel mai dificilă respingerea, strict pe motive de precauție, a organismelor modificate genetic) (Greenpeace 2016).

Indicațiile geografice reprezintă un mod specific de protecție a proprietății intelectuale. Statele Unite ale Americii protejează proprietatea intelectuală prin sistemul mărcilor de comerț (*trademarks*), care pot fi înregistrate asupra oricărui produs de către oricine. Pentru a proteja un produs provenit dintr-o anumită regiune, sistemul american permite existența unui anumit tip de marcă de comerț (marca de comerț certificată), care oferă însă un nivel de protecție mai scăzut oricărui produs. Pe de altă parte, sistemul indicațiilor geografice (în lb. franceză *appellation d'origine contrôlée*) protejează produse realizate într-o anumită regiune printr-o anumită metodă (Gangjee 2007). Conform unui document pregătit pentru Comisia Europeană, principalele

diferențe între cele două sisteme rezidă în: obligația ca producătorul să inițieze o acțiune în justiție pentru protecția propriei sale mărci în cazul în care cineva îi încalcă dreptul la proprietate intelectuală (în SUA) spre deosebire de protecție automată din partea statului în UE (aceasta poate aduce costuri mari unor producători mai mici, care sunt nevoiți să se informeze constant despre posibile încălcări), existența unor mărci de comerț înregistrate înainte care seamănă sau sunt identice cu indicațiile geografice deja existente în UE, inclusiv posibilitatea de a introduce un disclaimer asupra faptului că produsul nu provine, de fapt, din regiunea al cărui nume îl poartă fără afectarea posibilității de înscriere a produsului, prescripția dreptului de proprietate intelectuală asupra unor indicații geografice în SUA (DG Trade 2016e). Propunerea oferită de UE include respectarea de către SUA a indicațiilor geografice actuale și viitoare (interzicerea înregistrării de noi produse care să se suprapună peste actualele indicații geografice) și coexistența între indicațiile geografice și mărcile de comerț deja înregistrate (DG Trade 2016g). Pe de altă parte, conform secretarului adjunct al agriculturii din SUA, acest sistem nu este acceptabil pentru SUA (Hotnews 2016d). Această poziție a fost reluată și de Kate Kalutkiewicz, asistentul negociatorului șef desemnat pentru TTIP din partea Reprezentanței SUA pentru Comerț Internațional, într-o discuție online (Hotnews 2016g).

Un alt aspect controversat al acordului TTIP este deschiderea pieței serviciilor și achizițiilor publice făcute de guverne. Astfel, există o temere din partea societății civile că TTIP va obliga guvernele europene să permită liberul acces al firmelor americane pe piața medicală („McSpitale”) prin dereglementarea serviciilor publice. Într-o scrisoare adresată de către Gail Cartmail, reprezentantul sindicatului „Unite the Union”, comisarului european pentru comerț, Cecilia Malmstrom, aceasta își exprima temerile asupra dereglementării serviciilor medicale și afectării sistemului Național de Sănătate din Marea Britanie. În răspunsul său, comisarul Malmstrom afirma că TTIP nu va slăbi dreptul statelor Uniunii Europene de a stabili ce reprezintă un serviciu public, cum vor fi reglementate serviciile publice și cine va avea dreptul să ofere produse pe această piață. Pentru a-și susține argumentele, comisarul Malmstrom a explicat că liberalizarea nu va avea loc în zona serviciilor „oferite în sfera exercițiului autorității guvernamentale”, care „nu sunt oferite pe baze comerciale sau în competiție cu unul sau mai mulți ofertanți de servicii” (Malmstrom 2016). De asemenea, guvernele UE refuză așa-numita „ratchet clause”, prin care s-ar abține să reglementeze din nou un serviciu care a fost o dată dereglementat (DG Trade 2015). Pe de altă parte, Uniunea Europeană insistă asupra deschiderii pieței de achiziții publice guvernamentale din SUA, lucru împiedicat de legile de tip „Buy American” (Colibășanu, Grigorescu, Vaș 2015).

Un alt aspect controversat al acordului este viitorul sistem de protecție a drepturilor muncitorilor. Criticii acordului afirmă că este posibil ca sistemele de protecție a muncii în Europa să fie slăbite prin două mecanisme: 1. Impunerea de către Statele Unite a dereglementării pe piața muncii; 2. Crearea unei presiuni asupra angajatorilor europeni pentru a slăbi protecția muncii prin creșterea competiției din partea produselor americane mai competitive datorită costurilor mai reduse cu forța de muncă. Conform lui Bogdan Hossu, liderul Cartel Alfa, principala problemă rezidă în faptul că SUA a adoptat doar două dintre cele opt convenții fundamentale ale Organizației Internaționale a Muncii (Hotnews 2016d; ECORYS 2016). Pe de altă parte, SUA protejează o mare parte din aceleași drepturi prin alte reglementări interne, nefiind neapărat necesară adoptarea convențiilor OIM pentru a oferi același standard de protecție (ECORYS 2016, 135). Conform propunerii de text oferite public de către Comisia Europeană, se vizează angajamente generale pentru protecția drepturilor muncitorilor, în concordanță cu

obiectivele OIM, dar fără a obliga statele să adopte o anumită soluție legislativă (DG Trade 2015b).

Cel din urmă motiv de controverse asupra acordului TTIP este modul de rezolvare a disputelor între investitori și stat (ISDS – Investor State Dispute Settlement). Acestea pot apărea atunci când statul introduce noi reglementări care dezavantajează un investitor sau atunci când statul refuză să acționeze în baza unei garanții oferite unui investitor. În mod tradițional, rezolvarea disputelor dintre stat și investitor se făcea prin curțile arbitrale, în care diferendele erau judecate de către trei arbitri nominalizați de către stat și investitor. De exemplu, la momentul redactării, România se afla în dispută în fața curților de arbitraj cu Roșia Montană Gold Corporation și cu frații Micula, proprietarii European Food (Hotnews 2016d). Acesta era și sistemul propus pentru TTIP până la începutul anului 2016, așa cum a putut fi observat din documentele scurse în presă (Greenpeace – TTIP leaks n.d.). Acest sistem a fost criticat deoarece curțile arbitrale erau considerate mult prea apropiate de investitori, iar puterea acestor curți de a obliga statele să plătească despăgubiri pentru reguli stabilite de parlamente suverane era considerată mult prea mare.

Pe de altă parte, Comisia Europeană a propus, atât în viitorul TTIP, cât și în deja adoptatul Acord Economic și Comercial Cuprinzător (CETA) cu Canada, un nou sistem de Curți ale Investitorilor (ICS) care să rezolve disputele între investitori și state. Acest sistem nu se bazează pe arbitri, ci pe judecători nominalizați de către părți. Astfel, conform noului sistem, tribunalul de primă instanță va fi compus din cincisprezece judecători, dintre care cinci vor fi nominalizați din țări membre UE, cinci din SUA și cinci din țări terțe. Aceștia vor judeca cazuri în paneluri de trei, respectând același principiu al distribuției geografice. Judecătorii numiți trebuie să îndeplinească cerințele de a fi judecători în propriile state. Principiul dublului grad de jurisdicție va fi aplicat și în acest context, după tribunalul de primă instanță urmând un tribunal de apel, compus din șase judecători, care va judeca tot în panel de trei. De asemenea, sunt prevăzute proceduri preliminare de urmat înainte de a porni un caz în instanță, precum consultarea, rezolvarea amiabilă și medierea. Mai mult, un investitor nu poate porni o astfel de procedură decât în cazuri explicit menționate, cum ar fi refuzul accesului la justiție penală, civilă sau administrativă, încălcarea drepturilor elementare în privința procesului judiciar, arbitraritatea evidentă, discriminarea motivată de gen, rasă sau religie, hărțuirea sau abuzul de putere (DG Trade 2015c).

3.3. Impactul TTIP asupra României – o analiză cost-beneficiu

a) Relația România-SUA

Posibilul impact al TTIP asupra României a fost cel mai bine rezumat de către economistul șef al al DG Trade, Lucian Cernat, care a afirmat că „un acord TTIP excelent negociat de CE va fi complet inutil pentru România, dacă țara nu este pregătită pentru el” (Hotnews 2016f). Afirmatia se bazează pe un alt studiu, realizat de Lucian Cernat (2016), care arată că, în esență, economia României nu este dezvoltată pe același tipar precum cele europene, fiind axată mai ales către exportul intra-UE și bazată pe foarte multe firme străine. Tot Lucian Cernat afirma că „peste 80% din firmele care exportă din Romania sunt firme străine”. De asemenea, agricultura de subzistență (Ziarul Financiar 2015a) reduce drastic posibilitatea unui comerț cu bunuri agricole (0,2% exporturi agricole către SUA din exporturile României în afara UE, spre deosebire de 5,8% al restului țărilor UE), iar alte sectoare sunt relativ subdezvoltate.

Singurele sectoare la care România depășește restul țărilor UE în privința procentului de exporturi către SUA sunt serviciile de comunicații și serviciile financiare.

Totodată, Cernat afirmă că există un număr extrem de mic de firme românești care exportă bunuri în SUA (circa o mie), dintre care o mare parte sunt corporații multinaționale (o parte din ele firme americane), și doar circa 18% sunt firme cu capital românesc (Cernat 2015). Spre deosebire de bunuri, comerțul România–SUA în domeniul serviciilor este considerabil mai dezvoltat, fiind preponderent dominant sectorul IT. Pentru a verifica aceste afirmații, am realizat o analiză proprie a datelor economice în ceea ce privește comerțul între România și SUA.

O prezentare a structurii comerțului România-SUA, în comparație cu cel al restului țărilor UE poate fi făcută prin utilizarea datelor puse la dispoziție de Comisia Europeană prin Eurostat. Astfel, atunci când utilizăm comerțul de bunuri sau servicii/capita, putem constata plasarea României pe ultimele locuri în Uniune.

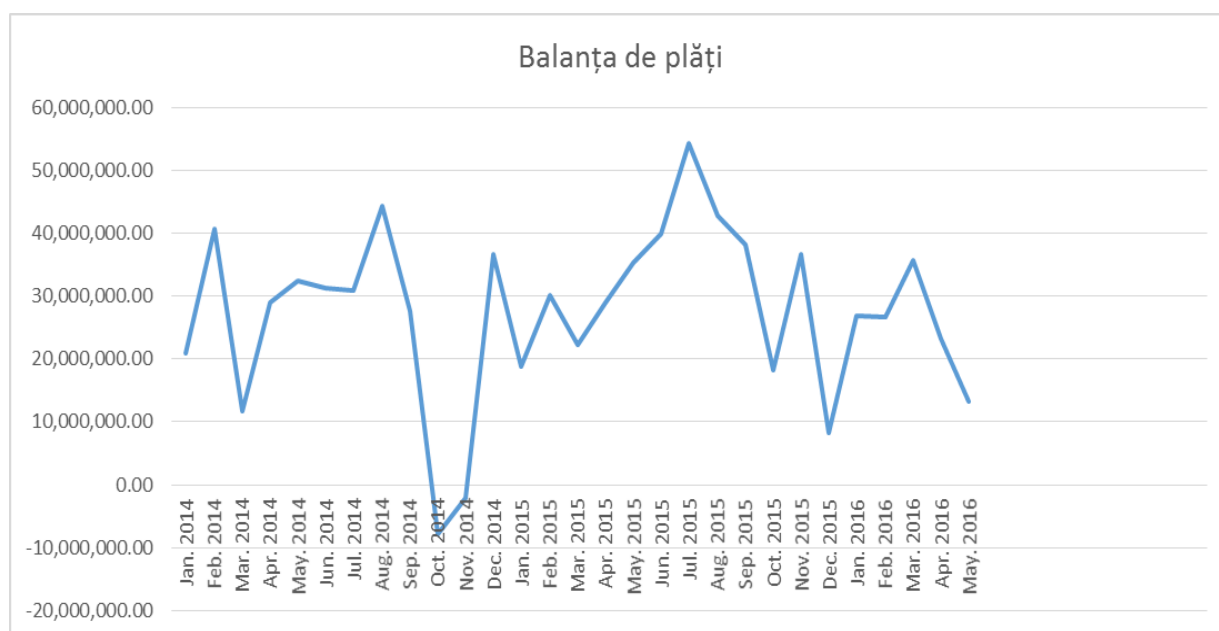
Tabelul 1: Comerțul cu bunuri cu SUA al statelor UE între ianuarie 2014-mai 2016

Țară	Import bunuri /Capita (euro /persoană) (Ian 2014- Mai 2016)	Țară	Export bunuri /Capita (euro /persoană) (Ian 2014- Mai 2016)
Luxemburg	11,806.18	Irlanda	22,740.23
Belgia	10,691.22	Belgia	7,963.80
Irlanda	8,826.19	Germania	5,681.78
Olanda	8,778.16	Danemarca	5,021.87
Marea Britanie	3,158.67	Olanda	4,940.54
Malta	2,981.48	Austria	4,137.67
Germania	2,215.81	Suedia	4,080.08
Franța	1,817.99	Marea Britanie	3,590.69
Austria	1,712.00	Finlanda	3,037.98
Danemarca	1,534.98	Luxemburg	3,011.43
Suedia	1,469.08	Italia	2,417.94
Finlanda	1,116.01	Franța	2,029.10
Italia	976.71	Malta	1,812.07
Spania	894.53	Lituania	1,505.53
Republica Cehă	795.15	Estonia	1,347.45

Slovenia	758.50	Republica Cehă	1,327.81
Ungaria	669.11	Slovacia	1,125.18
Estonia	548.22	Ungaria	1,070.52
Lituania	524.28	Spania	1,048.36
Portugalia	400.37	Slovenia	1,044.03
Polonia	351.12	Portugalia	993.38
Slovacia	300.94	Polonia	450.05
Cipru	277.04	Grecia	418.36
Grecia	263.98	Letonia	305.49
Letonia	186.37	Croația	271.45
Croația	168.97	România	225.47
Bulgaria	157.96	Bulgaria	210.90
România	151.36	Cipru	202.29

Sursa: Eurostat (2016a) și calculele autorilor.

Figura 1: Balanța de plăți România-SUA în perioada ianuarie 2014-mai 2016

Sursa: Eurostat (2016a) și calculele autorilor.

La nivelul anului 2013, statisticile comerțului cu servicii între țările UE și SUA arătau astfel:

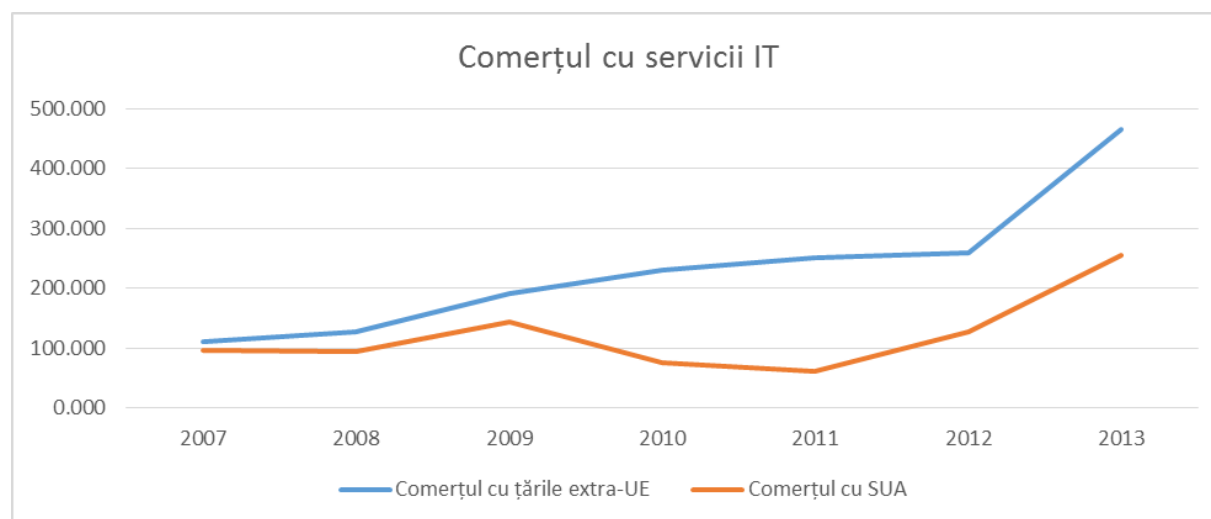
Tabelul 2: Comerțul cu servicii al statelor membre UE – 2013

Țară	Comerț cu servicii/capita (euro)	Țară	Comerț cu servicii IT/capita (euro)
Luxemburg	5,489.36	Franța	3862.913
Irlanda	1,775.61	Cipru	421.551
Danemarca	1,106.62	Suedia	364.4085
Belgia	714.50	Austria	331.3652
Marea Britanie	669.79	Belgia	221.9584
Olanda	552.81	Irlanda	196.2234
Suedia	522.92	România	89.6379
Germania	390.75	Slovacia	87.86568
Grecia	326.44	Danemarca	83.88802
Malta	301.40	Germania	74.44438
Finlanda	259.64	Ungaria	67.29378
Franța	235.50	Lituania	29.95416
Austria	164.11	Polonia	29.81957
Spania	163.65	Bulgaria	24.69501
Italia	148.50	Italia	23.67914
Estonia	143.92	Letonia	19.95009
Ungaria	132.10	Estonia	12.44507
Portugalia	109.75	Slovenia	12.02515
Republica Cehă	81.49	Finlanda	3.978751
Cipru	62.36	Republica Cehă	2.319211
Croația	51.85	Malta	2.066734
Polonia	43.30	Croația	1.338156

Slovenia	41.77	Portugalia	0.996913
România	35.71	Olanda	0.707604
Letonia	35.08	Grecia	0.050045
Bulgaria	31.44	Spania	N/A
Slovacia	27.35	Luxemburg	N/A
Lituanua	25.24	Marea Britanie	N/A

Sursa: Eurostat (2016b) și calculele autorilor.

Figura 2: Comerțul cu servicii IT România–SUA, spre comparație cu cel cu UE arată astfel (milioane euro):

Sursa: Eurostat (2016b) și calculele autorilor.

Sub rezerva faptului că trei țări importante nu au oferit date statistice despre comerțul cu servicii IT, se poate observa plasarea considerabil diferită a României în relație cu SUA în acest sector spre deosebire de restul ărilor de comerț. România ocupă un onorabil loc 7 (ar putea ajunge maximum până la 10) în comerțul cu servicii IT, evitând plasarea constantă pe ultimele locuri. Astfel, așa cum afirmă și Lucian Cernat, TTIP poate aduce dezvoltări considerabile în acest sector, în cazul eliminării barierelor netarifare (Cernat 2015).

Conform datelor prezentate de Cernat și Lakatos, exporturile României către SUA reprezintă doar 10% din exporturile României în afara UE, spre deosebire de restul statelor UE, care, în medie, exportă către SUA circa 20% din totalul exporturilor în afara blocului comunitar (Cernat și Lakatos 2016).

b) Impactul macroeconomic

Studiile realizate până acum (Colibășanu, Grigorescu, Vaș 2015; Ghinea 2015, Oehler-Șincai, Velciu, Pop 2015) despre impactul TTIP asupra României utilizează analiza econometrică făcută de către Cernat și Lakatos (2016) pentru a furniza datele primare pe baza cărora se evaluează beneficiile și dezavantajele acordului TTIP. De asemenea, studiul lui Cernat și Lakatos reprezintă aplicarea unui model econometric (CGE – Computable General Equilibrium) la un singur caz (România), spre deosebire de studii mai complexe care aplică modelul CGE la toate statele Uniunii Europene. Cel mai recent studiu care utilizează acest model a fost publicat de *think tank*-ul ECORYS (2016) și estimează impactul macroeconomic al TTIP asupra tuturor statelor Uniunii Europene. Și acest studiu extinde cercetările anterioare, o serie de alte studii precum cel elaborat de Centre for Economic Policy Research (CEPR 2013).

Datele macroeconomice care se desprind din toate aceste analize prefigurează, în cazul adoptării unui TTIP ambițios, o creștere între 0,25% și 0,3% a PIB-ului anual al României, în funcție de tipul de acord adoptat și de dezvoltarea ulterioară a comerțului România-SUA. Astfel, modelul estimat de Cernat și Lakatos prevede următoarele elemente: „a) Eliminarea 100% a tarifelor existente între statele membre ale UE; b) Reducerea cu 25% a barierelor netarifare existente cu privire la bunuri și servicii atât pe piețele UE, cât și SUA; c) O reducere cu 20% (o cincime din reducerile netarifare bilaterale România-SUA descrise la punctul b) în favoarea tuturor țărilor terțe ce nu fac parte din TTIP, reprezentând efectele *spill-over* directe, ducând astfel la o scădere echivalentă a costurilor comerciale pentru țările terțe care exportă către UE și SUA; d) o reducere cu 10% (o zecime din reducerile directe bilaterale ale barierelor netarifare de la punctul b) de către toate țările non-membre față de UE/România și SUA, reprezentând efectele *spill-over* indirecte, ducând astfel la o reducere a costurilor de reglementare la nivel multilateral” (Cernat și Lakatos 2016).

De asemenea, studiul ECORYS estimează două scenarii de adoptare a TTIP: cel ambițios prevede eliminarea a 100% a barierelor tarifare, 25% din barierele netarifare, cu excepția celor pentru produse alimentare procesate și a 50% din barierele netarifare în domeniul achizițiilor publice, iar cel mai puțin ambițios include eliminarea doar a 98% din barierele tarifare, a 10% din barierele netarifare și a 25% din barierele netarifare asupra achizițiilor publice (ECORYS 2016, 39).

Cele două studii oferă următoarele estimări asupra impactului macroeconomic al acordului TTIP asupra României.

Tabelul 3: Comparație între estimările studiilor Cernat și Lakatos și ECORYS

	Cernat și Lakatos	ECORYS
Creștere PIB (%)	0,25	0,3
Creștere exporturi către SUA (%)	34,74	20,3
Creștere importuri din SUA (%)	24,69	35,8

Creștere salarii - salariați calificați (%)		0,2
Creștere salarii - salariați mai puțin calificați (%)		0,2

De asemenea, conform modelării făcute de ECORYS, din punct de vedere al efectelor asupra creșterii PIB, România ocupă locul 22 din 28 de țări, în special din cauza integrării sale economice mai scăzute decât multe dintre alte state europene. Astfel, conform datelor oferite de ECORYS, impactul asupra PIB în țările UE va fi:

Tabelul 4: Impactul macroeconomic al TTIP asupra țărilor UE

Țară	Creșterea PIB (%)
Irlanda	1,4
Belgia	1,2
Lituania	1,1
Austria	0,9
Luxemburg	0,9
Cipru	0,7
Germania	0,6
Olanda	0,6
Danemarca	0,5
Grecia	0,5
Italia	0,5
Slovacia	0,5
Suedia	0,5
Marea Britanie	0,5
Bulgaria	0,4

Franța	0,4
Letonia	0,4
Portugalia	0,4
Spania	0,4
Estonia	0,3
Finlanda	0,3
România	0,3
Slovenia	0,3
Croația	0,2
Ungaria	0,2
Republica Cehă	0,1
Malta	0,1
Polonia	0,1

Alte studii economice estimează diferit impactul TTIP asupra economiilor Europei, criticând în special modelul econometric CGE utilizat pentru estimare. Criticile la adresa modelului CGE se axează pe două coordonate: critica modului cum acesta modelează piața muncii și a intervenției guvernamentale. În ceea ce privește piața muncii, modelul CGE, utilizat și de Lucian Cernat, presupune că șomajul este permanent la rata sa naturală. Aceasta înseamnă că toți cei care doresc să lucreze, pot găsi locuri de muncă. Astfel, se presupune că forța de muncă se poate transfera ușor de la un sector la celălalt și dintr-o regiune geografică în alta. Aceste asumptii sunt, în mod evident, neadevărate, deoarece formarea oamenilor pentru a avea o altă meserie decât cea aleasă inițial este foarte dificilă, iar mutarea într-o regiune în expansiune la fel de complicată. De asemenea, modelul CGE este criticat pentru faptul că nu include modurile în care guvernul acționează pe piață, acesta reprezentând un cumpărător și producător de bunuri la prețuri care deranjează echilibrele „naturale”. (Pelkmans et al 2014; Raza et al 2014). Pe baza utilizării unui alt model econometric (modelul de Politici Globale al Națiunilor Unite), Jeronim Capaldo (2014) estimează o scădere a Produsului Intern Brut, a veniturilor angajaților și a exporturilor, atât în SUA cât și în Uniunea Europeană precum și o creștere a instabilității financiare pe piețele globale.

c) Aspecte controversate

A doua direcție a analizei vizează impactul adoptării uneia sau alteia dintre soluțiile posibile la aspectele controversate menționate în secțiunea anterioară. Deși alegerea uneia sau a altei soluții nu va afecta foarte mult România, se impune totuși o analiză a modului cum ar putea avea loc aceasta. Din păcate, conform Ancăi Boagiu, senator român, „au fost organizate puține reuniuni (în România) pe tema TTIP. Societatea românească trebuie informată asupra beneficiilor acestui tratat și, evident, trebuie discutat și pe marginea criticilor care apar firesc atunci când discutăm despre un asemenea tratat” (Hotnews 2016h).

România acceptă deja cultivarea porumbului modificat genetic MON810 (cu instituirea unei arii de protecție în jurul câmpurilor cultivate), deși suprafețele cultivate s-au redus considerabil, până la eliminarea acestui soi de porumb în 2016. Astfel, în 2013, a fost aprobată cultivarea a 834 ha de porumb modificat genetic, în 2014 770 ha, acesta reducându-se considerabil în 2015 la 2,5 ha și la 0 ha în 2016 (MADR n.d.). De asemenea, în ciuda unei susțineri considerabile din partea președintelui Academiei Române și a Președintelui Academiei de Științe Agricole și Silvicultură a aceleiași instituții, România a adoptat, odată cu intrarea în UE, legislația comunitară, care a dus la interzicerea cultivării de soia modificată genetic (Haiduc, Sinescu, 2010). Astfel că decizia de a continua interzicerea cultivării organismelor modificate genetic nu va afecta extrem de mult România, deoarece în acest moment acestea nu mai sunt prezente în România. În cazul în care se va accepta prezența acestora, România are deja o oarecare experiență cu implementarea standardelor de protecție pentru cultivarea acestor organisme, de tipul spațiilor libere din jurul recoltei. Pe de altă parte, acceptarea cultivării organismelor modificate genetic poate, în cazul în care acestea se dovedesc a fi periculoase, afecta sănătatea consumatorilor mediul și cheltuielile legate de sănătate și mediu. Magnitudinea acestor efecte este însă, imposibil de estimat. În domeniul agricol, interesele României sunt mult mai posibil a fi afectate de posibilitatea acceptării importurilor de pui și injectat cu hormoni de creștere, care ar putea intra în concurență semnificativă cu carnea de pui sau vită produsă în țară (CE- România 2015c).

În ceea ce privește sistemul de protecție a investitorilor, Cristian Ghinea (2015) și Horia Ciurtin (2016) arată că, având în vedere istoria tratatelor care includ aceste clauze, România ar fi avantajată chiar și de semnarea unui tratat care include o clauză de tip arbitral. Astfel, Ghinea citează studii care demonstrează că există mari diferențe între statele din Europa de est și cele din Europa de vest în ceea ce privește efectele clauzelor de protecție a investitorilor. Conform lui Ghinea, care citează un raport al European Policy Center (Pardo 2014 – apud Ghinea 2015) „negocierile pentru ISDS în TTIP găsesc statele europene în situații foarte diferite. Pentru statele din Vest ar crea un nou mecanism de protecție a investitorilor, în timp ce pentru nouă state est-europene care au deja tratate bilaterale de protecție a investițiilor cu SUA ar însemna noi garanții în fața investitorilor” (Pardo 2014 apud în Ghinea 2015). Astfel, vechile tipuri de tratate cu SUA, semnate de obicei în anii ‘90, într-o perioadă de liberalizare a comerțului cu țările vestice, includ prevederi extrem de dezavantajoase pentru aceste țări. Pe de altă parte, un TTIP cu o clauză de tip arbitral poate îmbunătăți situația României, întărindu-i puterea în fața investitorilor străini. Includerea unei clauze de tip ICS va ajuta România cu atât mai mult. Pe de altă parte, chiar și sistemul ICS a fost criticat pentru că favorizează mai mult investitorii străini în detrimentul celor naționali, permițând primilor să acționeze în judecată statele pentru reglementări impuse de parlamente alese democratic, pe când cei din urmă nu au această opțiune.

Având în vedere că piața serviciilor ICT reprezintă cea mai importantă punte de comerț între România și SUA, modul cum vor evolua negocierile în acest domeniu reprezintă una dintre aspectele cruciale de luat în seamă în modelarea impactului asupra României. Astfel, domeniul serviciilor cuprinde foarte multe reglementări tehnice susceptibile la diferite soluții în urma negocierilor. Cele mai relevante sunt, cum am menționat mai sus, serviciile publice în Europa, liberalizarea achizițiilor publice precum și aspecte legate de recunoașterea reciprocă a calificărilor sau eliminarea permiselor de muncă pentru SUA, prezența/absența obligației de a înregistra un furnizor în țara în care sunt oferite serviciile. Este de așteptat ca România să susțină eliminarea cât mai comprehensivă a barierelor de comerț tarifare și netarifare în acest domeniu. O critică adusă actualei situații a fost exprimată de Bogdan Hossu, care a denunțat durată lungă de așteptare pentru obținerea vizei de muncă de către un român care dorește să lucreze în SUA (Hotnews 2016d). O astfel de cerință a rezultat și din consultarea organizată de Sorin Moisă, membru al Parlamentului European, în octombrie 2015, în care s-a încercat fundamentarea unei poziții naționale asupra negocierilor privind TTIP. Astfel, reprezentanții sectorului sectorul ICT au afirmat că doresc sprijin pentru eliminarea barierelor de tip permise de muncă pentru personalul detașat pe termen scurt în SUA și nu doresc asumarea unor obligații de localizare a centrelor de date în anumite țări (TTIP – Romania’s voice 2016).

Conform celor mai recente analize asupra pieței muncii, diferențele între SUA și Uniunea Europeană în privința protecției drepturilor muncitorilor sunt extrem de mici și primordial tehnice. De obicei, UE insistă asupra adoptării convențiilor Organizației Internaționale a Muncii, pe când SUA preferă protecția muncitorilor în dreptul intern. De asemenea, UE consideră că atunci când un stat încalcă obligațiile în domeniul muncii, un investitor sau o asociație a muncitorilor poate iniția o plângere, dar aceasta trebuie soluționată exclusiv prin mediere într-un panel de experți, pe când SUA insistă asupra posibilității sancționării statului de către un corp care decide că acesta și-a încălcat obligațiile în domeniul protecției standardelor de muncă. Având în vedere alinierea României la convențiile OIM, adoptarea standardelor de muncă propuse, cuprinderea unei referințe la acestea în tratat sau asumarea unor angajamente din partea SUA de a le adopta devine lipsită de importanță. De asemenea, un alt factor de luat în considerare este slăbirea drastică a instituțiilor de protecție a muncitorilor după modificarea Codului Muncii din 2011, observabilă prin scăderea numărului de contracte colective de muncă semnate cu sindicate și creșterea numărului acestor contracte semnate cu reprezentanți ai salariaților (o formă de protecție mult mai slabă) precum și a numărului de membri de sindicat (Guga și Constantin 2015; Guga 2015). Astfel, orice formă în care va fi adoptat TTIP nu va aduce o îmbunătățire, dar nici o înrăutățire a standardelor de muncă.

Modul de soluționare al protecției indicațiilor geografice este, actualmente, relativ irelevant pentru România, stat care a înregistrat, potrivit reglementărilor legale în vigoare, respectiv Ordinul nr. 690/2004 pentru aprobarea „Normei privind condițiile și criteriile pentru atestarea produselor tradiționale”, în perioada 2005-2013 (30 iunie 2013), în Registrul de atestare a produselor tradiționale, la Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, un număr de 4 402 produse tradiționale (MADR, 2013). Conform însă propunerilor Uniunii Europene, România are doar două indicații geografice protejate (Magiunul de Topoloveni și Vinarsul de Murfatlar) (DG Trade 2016h, DG Trade 2016i), iar ponderea acestora în sectorul agricol românesc este probabil foarte mică. Listele publicate de Comisia Europeană la 21 martie 2016 nu includ și produsele recent aprobate ca produse tradiționale cu indicație geografică protejată, respectiv Salamul de Sibiu (februarie 2016) și Telemeaua de Ibănești (martie 2016). Pe lângă Vinarsul de Murfatlar, România a înregistrat pe lista indicațiilor geografice E-Spirit încă 14 sortimente de

băuturi spirtoase – pălinci, horinci, țuici, vinars – care nu se regăsesc incluse în capitolul de negocieri dintre SUA-UE (Hotnews, 2016). Prin urmare, acest aspect reprezintă unul în care România va trebui să se adapteze oricărei soluții decise, dar, care, la acest moment, nu aduce pierderi sau câștiguri semnificative anumitor producători români. Acest aspect se poate însă modifica pe termen lung, dacă România va înregistra o serie mai largă de indicații geografice, iar venitul unui grup mai larg de producători ar fi astfel afectat.

3.4. TTIP în presa românească

Reflectarea TTIP în presa românească s-a concentrat în jurul prezentării argumentelor în favoarea acordului și mai puțin pe a celor în defavoarea acestuia. Se remarcă faptul că sunt preluate mai degrabă afirmațiile și punctele de vedere ale Statelor Unite decât ale statelor europene care exprimă opinii opuse acordului precum Franța. Principalele argumente oferite în sprijinul TTIP sunt: îmbunătățirea condițiilor economice prin sporirea comerțului, afirmarea valorilor comune transatlantice (democrație, stat de drept, piață liberă), crearea unor standarde de comerț sau reglementări specifice anumitor produse ce pot fi apoi „exportate” ducând la armonizarea globală, și sporirea integrării în interiorul UE prin crearea unei teme comune de dezbatere și aprofundare a cooperării.

În contextul unui articol despre euroscepticism, Valentin Naumescu (2016) plasează opoziția pe care partidul de extremă-dreapta german *Alternativ fur Deutschland* o exprimă la adresa TTIP ca o formă de opoziție nejustificată la adresa valorilor transatlantice, care sprijină acțiunile revizioniste ale Rusiei conduse de Vladimir Putin: „Dar nu este vorba doar de tema imigranților. Printre altele, AfD se opune energic și adoptării TTIP, una din piesele esențiale ale relansării colaborării în spațiul euroatlantic. Nici nu putea fi imaginat un actor politic mai convenabil Rusiei lui Putin decât Alternativa pentru Germania”.

Victor Grigorescu (2016) susține semnarea acordului TTIP datorită efectelor pozitive pe care le-ar avea prin creșterea convergenței între cele două economii și pentru faptul că va conduce la creșterea integrării statelor membre UE în interiorul acestui bloc. Mai mult, Grigorescu afirmă și că un acord ambițios va arăta statelor precum Rusia și China, rivale ale SUA și UE, că parteneriatul între aceste două blocuri este mai trainic decât niciodată, reechilibrând astfel „balanța de putere la nivel global”.

Consultantul Lee Liley (2016) sprijină principiul semnării acordului TTIP afirmând că procesul de globalizare este inevitabil, iar că refuzul de a semna astfel de acorduri și de a spori comerțul între blocuri are ca efect excluderea SUA și UE din acest proces. În loc de a avea o atitudine pasivă care va conduce la pierderi masive în contextul globalizării economice, Liley afirmă că președintele Obama a adoptat o atitudine proactivă, intenționând să gestioneze procesul de globalizare în ciuda opoziției domestice și externe. Conform lui Liley, „Deși aceste critici pot fi valide, ele nu sunt susținute de fapte și maschează adevăratul subiect ce trebuie pus în discuție, și anume cine și cum va scrie legile pentru integrarea globală a Secolului XXI. Prea des pare neglijată realitatea faptului că procesul de globalizare va continua cu sau fără TTIP și că se pot alege regulile care vor guverna acest proces inevitabil de integrare sau se poate încerca supraviețuirea sub legile impuse de altcineva (sau absența lor completă)”.

Horia Ciurtin (2014) este la rândul său favorabil semnării acordului TTIP pe temeiul afirmării valorilor comune transatlantice, puse la îndoială de resurgența Rusiei și de relațiile

comerciale avantajoase pe care anumite țări europene le au cu acest stat. Prin urmare, semnarea TTIP trebuie să fie, în viziunea lui Ciurtin, nu doar un semnal economic, ci și unul politic dat unei reimpulsionări a relației transatlantice, deoarece „cu sau fără TTIP, conexiunea transatlantică are nevoie de o nouă prioritizare a punctelor de întâlnire dintre cele două spații”. Acordul trebuie deci să reprezinte „mai mult, să marcheze neechivoc debutul unui nou parteneriat economic, strategic, dar și axiologic” (Ciurtin 2014).

Opoziția la TTIP a fost susținută de Costi Rogozanu (2016), care a citat pierderea de către statul român a procesului cu ENEL la Curtea Internațională de Arbitraj de la Paris pentru a se critica posibila includere a unei clauze ISDS de tip arbitral în viitorul TTIP: „Acum înțeleg de ce discuțiile în România despre TTIP, contractul comercial cu SUA care ar face regine din curțile de arbitraj (justiție pentru business în sensul de ultraprobusiness), n-au ecou. Pentru că noi suntem avangarda. Noi suntem de foarte mult timp în plină piață de afaceri reglementată proafaceri. În litigii nu avem oricum nicio șansă. Statul de drept nu e pentru căței”.

4. Parteneriatul Strategic și TTIP – trei analize de scenarii

4.1. Introducere

Așa cum s-a putut remarca în capitolele anterioare, dar și din dezbaterile publice care s-au concentrat asupra acestui subiect controversat, Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții este privit drept un instrument de consolidare a legăturilor comerciale dintre cei mai mari jucători de la nivelul economiei mondiale, prin reducerea barierelor tarifare și netarifare. Se urmărește, astfel, impulsivarea schimburilor comerciale dintre partenerii europeni și Statele Unite ale Americii, unul dintre statele-cheie ale economiei globale actuale și principalul partener comercial al Uniunii Europene (Oehler-Șincai, Velciu, Pop 2016), prin creșterea accesului pe piață al produselor și al serviciilor, stabilirea unor reglementări de natură tehnică comune și dezvoltarea unor standarde comune și modalități de cooperare în context global (Covei 2016).

Însă, evoluțiile actualului mediu de securitate internațională au condus la îngreunarea negocierilor dintre cele două părți, atenția Uniunii Europene, dar și a Statelor Unite concentrându-se asupra unor probleme actuale care amenință în mod direct securitatea națională, regională, precum și internațională: atentatele teroriste ce au vizat capitalele și orașe europene (ianuarie și noiembrie 2015 – Paris, Franța, martie 2016 – Bruxelles, Belgia, iulie 2016 – Nisa, Franța), criza migrației, perspectiva fatidică a retragerii Marii Britanii din Uniunea Europeană ca urmare a *Brexit*, dezbaterile publice cu privire la negocierile efectuate în vederea semnării TTIP, șamd. Toate aceste evenimente au făcut ca subiectul TTIP să nu se mai regăsească printre prioritățile de top de pe agenda de securitate a Uniunii Europene și a SUA, deși fostul președinte american Barack Obama afirma în aprilie 2016 că acest acord trebuie semnat până la sfârșitul anului pentru ca negocierile să nu fie influențate de evenimentele politice din America (instalarea unei noi administrații americane) (Sheffield 2016).

În acest context, putem afirma faptul că există o serie de factori care influențează în mod direct finalizarea negocierilor privind semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții între Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, după cum urmează:

- rezultatul alegerilor prezidențiale americane;
- poziția asumată de statele europene față de negocierile privind semnarea TTIP, în urma alegerilor prezidențiale europene;
- evoluția și rapiditatea negocierilor;
- schimbările survenite la nivelul Uniunii Europene în urma *Brexit* și a crizei migranților;
- evoluțiile determinate de atentatele teroriste care au vizat țări europene;
- viziunile diferite ale statelor membre ale Uniunii Europene;
- puterea grupurilor care se opun semnării TTIP;
- semnarea acordului TPP.

Aceste variabile contribuie, așadar, la formularea a trei posibile scenarii de evoluție a negocierilor privind încheierea unui parteneriat între Uniunea Europeană și Statele Unite, care să reducă și să reglementeze barierele tarifare și netarifare în ceea ce privește schimburile comerciale dintre statul american și statele europene. Metoda de analiză utilizată, și anume metoda scenariilor, urmărește să identifice și să dezvolte trei dintre posibilele evoluții ale Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții, concluziile acestui studiu axându-se

asupra formei pe care acest parteneriat o va lua și asupra impactului asupra sectoarelor societăților țărilor implicate în acest parteneriat.

Pozițiile exprimate de unele state membre ale UE pot fi sintetizate astfel:

Țară	Poziție exprimată
Suedia	Susține TTIP cu menținerea unor standarde ridicate în privința protecției mediului și a muncitorilor. <i>Swedish Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Danemarca	Susține un TTIP ambițios și comprehensiv. <i>Danish Ministry of Foreign Affairs (2014)</i>
Letonia	Susține TTIP. <i>Latvian Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Lituania	Susține TTIP. <i>Lithuanian Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Estonia	Susține TTIP. <i>Estonian Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Polonia	Susține TTIP. <i>Polish Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Germania	Consideră că TTIP poate fi adoptat doar dacă include standarde de protecție similare cu cele ale acordului de liber-schimb cu Canada (CETA). <i>German Ministry of Foreign Affairs (2016)</i>
Cehia	Susține TTIP. <i>Czech Ministry of Foreign Affairs (2015)</i>
Slovacia	Ultima poziție exprimată în 2014 – Susține TTIP. <i>Slovak Ministry of Foreign Affairs (2014)</i>
Austria	Exprimă rezerve asupra TTIP, afirmând că este necesară continuarea discuțiilor în ceea ce privește indicațiile geografice și protecția sectorului agricol. <i>Austrian Ministry of Foreign Affairs (2016)</i> Ecologiștii, sindicaliștii și organizația antiglobalizare Attac Austria

	se opun acordului din considerente legate de: riscul exproprierilor injuste în folosul unor investitori, slăbirea standardelor în relațiile de muncă, clauza ISDS și opacitatea negocierilor (Hotnews, 2014 b).
Ungaria	Statul ungar se află printre țările europene care au ales să nu susțină semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții, deoarece consideră că unele prevederi existente în draftul actual al acestui acord ar aduce atingere intereselor naționale ale Ungariei. (Iordăchescu 2015)
Grecia	Guvernul Greciei s-a poziționat împotriva semnării TTIP, afirmând în luna mai a anului 2016 că este pregătit să apeleze la dreptul să de veto pentru a stopa negocierile privind semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții. (Michalopoulos 2016)
Finlanda	Finlanda se numără printre țările care susțin semnarea acordului dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, depunând eforturi considerabile pentru păstrarea negocierilor cu statul american. (Beesley 2016)
Irlanda	În ceea ce privește Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții, aproape trei sferturi din cetățenii irlandezi doresc să aibă oportunitatea de a se pronunța printr-un referendum pe marginea acestui tratat. (EuroPunkt 2016)
Slovenia	În opinia Sloveniei, tratatul nu reprezintă o îmbunătățire semnificativă pentru sistemul de protecție a investițiilor existent, ci ridică mai multe semne de întrebare. Prin urmare, statul sloven consideră că este nevoie de o discuție aprofundată la nivel de experți, având în vedere faptul că politica de investiții nu este o problemă majoră pentru UE. (Government Press Release 2016)
Cipru	Ciprul se numără printre țările în care Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții nu s-a lovit de o opoziție atât de puternică așa cum sunt cele din Franța sau Germania. (Sigma Live 2016)
Franța	Franța este sceptică față de TTIP, cerând inclusiv amânarea negocierilor. Principalele impedimente în negocieri: lipsa de

	transparență, opiniile divergente în privința modului în care sunt protejate produsele tradiționale agroalimentare (Hotnews, 2014 a). Orgaizațiile de mediu se opun acordului în principal din două motive: posibilitatea investițiilor în exploatarea gazelor de șist și riscul deschiderii de noi centrale nucleare. Sindicatele se opun acordului și au în vedere posibilele efecte pe piața muncii. Fermierii francezi se opun acordului și au în vedere posibilitatea ca produsele tradiționale să fie afectate de importul masiv de alimente din SUA. Opinii contrare acordului au exprimat atât Frontul Stângii, inclusiv ecologiștii, cât și Frontul Național (Hotnews, 2016 b). Marine Le Pen (Frontul Național) a comparat acordul cu o „bombă atomică” pentru economia franceză. În aprilie 2016, ea i-a cerut președintelui francez François Hollande să refuze negocierile (Hotnews, 2016).
Italia	Italia a adoptat o poziție precaută față de TTIP. Sub președinția italiană a Consiliului UE, mandatul de negociere privind TTIP a fost desecretizat (Hotnews, 2014 a). Micii producători se opun acordului, invocând posibila concurență a firmelor americane pe piața agroalimentară, inclusiv organismele modificate genetic, în domeniul textilelor sau a artizanatului și solicitând protecție pentru denumirile de origine. Sindicatele și organizațiile de mediu se opun acordului, unul din argumentele invocate fiind riscul ca serviciile de apa să fie privatizate, apa urmând să fie considerată o marfă, nu un drept (Hotnews, 2014 b).
Spania	Spania poate fi avantajată de semnarea TTIP, pe componenta de creștere economică (6,6% creștere PIB pe mtermene mediu) și pe cea a pieței muncii (un plus de 140.000 de locuri de muncă). Un rol-cheie în creșterea economică îl are relația cu Mexicul, partener comercial important al SUA (Hotnews, 2014 a). Contestatarii acordului au pe agendă două teme principale: exploatarea gazelor de șist și organismele modificate genetic (Hotnews, 2014 b).
Bulgaria	Bulgaria, prin partidul GERB (centru-dreapta) și-a declarat susținerea pentru TTIP (Hotnews, 2014 a). ONG-urile ecologiste, partidul Stânga Bulgară și ecologiștii „verzi” (neparlamentare) se opun acordului, invocând în principal pericolul exploatării gazelor de șist (Hotnews, 2014 b). În anul 2014, ministrul bulgar al Economiei, Bojidar Lukarski, declarase că țara sa nu va semna TTIP-ul atât timp cât SUA nu

	renunță la obligativitatea regimului vizelor (Hotnews, 2014 c).
Olanda	Guvernul de coaliție este în favoarea TTIP, având în vedere că Olanda a încheiat mai multe acorduri comerciale ample, care prevăd inclusiv mecanisme de protecție a investitorilor ISDS. Opoziția se opune TTIP (Hotnews, 2014 a). Organizațiile ecologiste și militanții stângiști se opun TTIP, invocând pericolul reprezentat de organisme modificate genetic, în special prosusele companiei americane Monsanto (Hotnews, 2014 b).

Astfel, cele trei scenarii identificate în baza variabilelor stabilite mai sus sunt, după cum urmează:

1. TTIP comprehensiv, bazat pe reducerea integrală a barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului transatlantic;
2. TTIP slab, care cuprinde doar reducerea barierelor tarifare;
3. Eșuarea negocierilor privind TTIP.

Prin urmare, în baza acestor scenarii vom încerca în continuarea lucrării să prezentăm, din perspectiva factorilor identificați anterior, modul în care vor evolua negocierile de semnare a Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții și forma finală a acestui acord.

4.2. Metoda scenariilor: definire, descriere, limite

În vederea înțelegerii ideilor exprimate în cadrul acestui capitol al studiului, considerăm că este necesară o prezentare a metodei utilizate, pentru evitarea posibilelor neînțelegeri și interpretări. Așadar, se poate afirma faptul că metoda scenariilor este o metodă de analiză prospectivă, care permite anticiparea intuitivă a implicațiilor posibile ale unor evenimente curente și/sau anterioare asupra evoluției viitoare a mediului. Identificarea, creionarea și proiectarea de scenarii asupra viitorului – în baza unor factori cunoscuți și validați, din trecut sau din prezent – reprezintă, de fapt, procese și mijloace prin care se urmărește minimizarea gradului de incertitudine care caracterizează evenimentele posibile și/sau probabile din viitor (Fota 157).

De altfel, scenariile sunt și vor rămâne principalul mijloc de explorare a viitorului (Mietzner, Reger 2004), chiar dacă se situează, uneori, la granița dintre intuitiv și științific, reprezentând, în fapt, un „mijloc facil de studiere a direcțiilor către care o anumită stare de fapt s-ar putea îndrepta în viitor” (Anuța 238). Din punct de vedere al taxonomiei, scenariile pot fi împărțite în două categorii principale, după cum urmează (Heuer, Pearson 2011):

- Scenarii descriptive (predicții) – scenarii care sunt realizate prin transpunerea și prefigurarea evolutivă a unei situații certe, asupra căreia există așteptări plauzibile de evoluție relativ liniară, într-un interval redus de timp;
- Scenarii prescriptive (prescripții) – scenarii utilizate pentru a transpune anticipativ, plauzibil și probalistic o situație dată, dar care pot evolua nonliniar, sarcina celui care utilizează această metodă fiind aceea de a identifica și reda acele elemente/acei factori așa-zis perturbatoare(i), care sunt relevante pentru construcția scenariului.

Pentru a rezuma, se poate afirma faptul că metoda scenariilor, sintagmă care apare cu preponderență în literatura de specialitate (de asemenea cunoscută ca analiza scenariilor sau tehnica scenariilor), este o metodă de analiză care presupune transpunerea și extrapolarea calitativă și/sau cantitativă a unei situații date în viitor, „pornind de la o listă de evenimente prezumtive” (Clark 2012). În definitiv, scopul principal al acestei metode de analiză este acela de a asigura componenta „predictiv-anticipativă a produselor analitice” (Prisecaru, Ene 66-67), fie pentru a satisface nevoia factorilor de decizie de a cunoaște posibilele incertitudini ale viitorului, fie pentru a spori preocuparea acestora pentru viitor (Benard 91).

Astfel, în urma celor afirmate mai sus, se poate aprecia că metoda scenariilor este (Popa, 158-159):

- metodă structurată (calitativă și/sau cantitativă), trecută prin filtrul gândirii umane;
- euristică, deoarece contribuie la diversificarea cunoașterii;
- secvențială, urmare a faptului că scenariile, indiferent de tipul acestora, au un parcurs logic și rațional, putând fi validate mai ales la nivel cognitiv;
- logică, argumentele raționale fiind cele care pun în lumină creativitatea celui care alege să aplice această metodă;
- neexhaustivă, deoarece nu poate conduce la epuizarea unui subiect, în ciuda valorii sale de cunoaștere a viitorului și orientare a deciziilor;
- exploratorie, datorită faptului că oferă suportul necesar fundamentării deciziilor din perspectiva unității de timp (Godet et al. 3), pentru limitarea neprevăzutului;
- intuitivă, bazată pe intuiția celui care o utilizează, având la bază, în același timp, rezultatele monitorizării și evaluării factorilor și semnalelor semnificative identificate, respectiv a dinamicii situaționale;
- personală, rezultatul final depinzând într-o oarecare măsură de experiența celui care o aplică.

În ceea ce privește aplicarea metodei, este știut faptul că procesul de formulare și analiză a scenariilor nu cunoaște un tipar universal de utilizare. De cele mai multe ori utilizarea acestei metode este adaptată la specificul mediului organizațional în care urmează a fi folosită, fiind, de regulă, conturată în concordanță cu nevoile de cunoaștere enunțate de către factorii de decizie. De asemenea, alcătuirea și proiectarea efectivă a scenariilor în timp reprezintă procese care au la bază un set relativ restrâns de factori și semnale care conduc la formularea mai multor alternative cu privire la viitorul posibil, plauzibil și probabil (Popa 159).

Metoda scenariilor este cunoscută drept o tehnică informativ-prospectivă de analiză a informațiilor, care este atribuită atât școlilor americane de gândire strategică, cât și celor franceze, reprezentate de exponenți precum Herman Kahn sau Gaston Berger (Popa 159). Deși această metodă beneficiază, în mod evident, de o recunoaștere semnificativă de-a lungul timpului, trebui avut în vedere faptul că nu este infailibilă (Schoemaker 25-40). Acest lucru poate fi dedus și din afirmațiile lui Garvin și ale lui Levesque, conform cărora metoda scenariilor este un proces care „stimulează gândirea imaginativă și creativitatea, cu scopul de a pregăti factorii de decizie să preîntâmpine și să înțeleagă mai bine necunoscutele viitorului” (Garvin, Levesque 2005). Cu alte cuvinte, proiectarea descriptivă a scenariilor determină o mai bună cunoaștere a viitorului care permite adoptarea mult mai înțeleaptă și orientată a deciziilor, în orizontul de timp acoperit de scenarii. De cele mai multe ori, scenariile pot viza un interval restrâns de timp

(scenarii pe term scurt), sau un interval mai îndelungat (scenarii pe termen mediu și lung) (Popa 160).

În conformitate cu aspectele identificate de către Nguyen și Dunn, deși procesul de elaborare a scenariilor cunoaște varii tipare și modele conceptuale, urmărește, în esență, trei etape principale de construire și analiză a scenariilor, după cum urmează (Nguyen, Dunn 28):

- Definirea obiectului de studiu/referință și proiectarea acestuia în timp (componenta descriptivă);
- Analiza explicativă – ce presupune identificarea factorilor relevanți care influențează problema de investigat (componenta explicativă);
- Sintetizarea interdependențelor și stabilirea scenariilor alternative (componenta predictivă).

Așa cum am menționat mai sus, analizarea prospectivă – prin intermediul cartografierii și anticipării intuitive și plauzibile – utilizând metoda sau tehnica scenariilor, contribuie în mod semnificativ la o mai bună cunoaștere a viitorului și, implicit, asigură fundamentarea deciziilor legate de evenimente posibile, plauzibile și probabile din viitor. Așa cum este sugerat în literatura de specialitate, procesul cognitiv și colaborativ din spatele alcătuirii și proiectării de scenarii contribuie în bună măsură la sporirea preocupării și a gradului de conștientizare față de evenimente viitoare prevăzute și chiar neprevăzute, asupra cărora planează un grad semnificativ de incertitudine (Benard 91). Cum în cazul de față este vorba despre un produs al gândirii umane – ad-hoc sau structurat și planficat – este esențial de reținut faptul că acesta depinde în mod semnificativ nu doar de experiența celui care aplică metoda, ci mai ales de abilitățile și imaginația acestuia de a clădi, corela și sintetiza proiecții ale viitorului, utilizând factori și elemente validate din prezent și/sau trecut. Altfel spus, produsul acestei metode de analiză este supus limitărilor umane la nivel cognitiv (cum ar fi tiparele mentale, reflexele analitice, bias-urile cognitive, etc.) sau erorilor metodologice care pot interfera serios afectând calitatea întregului proces (Popa 161).

4.3. Aplicarea metodei. Tematică: semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții

Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții are ca principal obiectiv redefinirea și reglementarea relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii pe termen lung, astfel ca acești doi importanți jucători internaționali să devină compatibili din punct de vedere economic (Stamule 2015). În acest sens, este de menționat faptul că negocierile au fost grupate pe trei mari domenii de bază (Oehler-Șincai, Velciu, Pop 2016):

- Accesul pe piață – urmărește îmbunătățirea accesului reciproc pe piețele de bunuri, servicii, investiții și achiziții publice, la toate nivelurile de guvernare, prin eliminarea completă a taxelor vamale;
- Cooperarea dintre autoritățile de reglementare din Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii – urmărește asigurarea transparenței și coerenței de reglementare, eliminarea barierelor tehnice, stabilirea de standarde sanitare și fitosanitare comune. Cele două părți vizează sprijinirea autorităților de reglementare pentru o mai bună colaborare în ceea ce privește stabilirea unor noi reglementări și recunoașterea reciprocă a acestora;

- Norme comerciale – cuprind: accesul liber și nediscriminatoriu la resursele naturale, infrastructură și energie din surse regenerabile; concurență și companii de stat, vamă și facilitarea comerțului, dezvoltare durabilă; măsuri destinate protejării, favorizării și stimulării industriilor, actorilor economici naționali și mediului; sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii; asigurarea transparenței negocierilor.

Așadar, în cadrul negocierilor este, în primul rând, vorba de eliminarea barierelor vamale și a celor comerciale. De asemenea, acest acord vizează deschiderea puternică a piețelor pe ambele maluri ale Atlanticului, precum și îmbunătățirea siguranței investițiilor și a liberei concurențe și asigurarea accesului la contractele publice la toate nivelurile (Stamule 2015).

Un prim aspect care trebuie luat în considerare atunci când se urmărește anticiparea rezultatului acestor negocieri este reprezentat de alegerile prezidențiale americane, care au adus o schimbare la nivelul conducerii SUA. În acest caz existau două scenarii posibile: semnarea parteneriatului înainte de alegerile prezidențiale desfășurate în luna noiembrie a anului 2016, sub mandatul președintelui Barack Obama (ceea ce nu s-a întâmplat), sau semnarea acestui acord după organizarea alegerilor, sub mandatul noului președinte, republicanul Donald Trump. Însă, urmare a recentelor evenimente care au marcat scena internațională (atentatele teroriste din statele europene, ieșirea Marii Britanii din UE, etc.), dar și a controverselor pe care acest parteneriat le-a iscat la nivelul opiniei publice europene, negocierile au stagnat, motiv pentru care Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții nu a fost semnat în timpul mandatului lui Barack Obama.

În urma rezultatelor alegerilor prezidențiale americane trebuie menționat faptul că exista o posibilitate ridicată ca negocierile pentru semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții să fie stopate, luând în calcul faptul că noul președinte ales al Statelor Unite ale Americii, republicanul Donald Trump, plecând de la principiul „America First”, a declarat că tratatele de liber schimb de tip TTIP sau TPP defavorizează economia americană și generează pierderea locurilor de muncă, venind astfel în contradicție cu principiile republicane care militează pentru deschiderea piețelor (Agerpres, 2016).

Deși alegerile prezidențiale americane sunt un factor care joacă un rol esențial în ceea ce privește semnarea și implementarea TTIP, nu reprezintă singura variabilă care a condus la stagnarea negocierilor privind încheierea acordului între cele două părți. În ultima perioadă, Uniunea Europeană a fost scena unor evenimente care au determinat schimbări majore, unul dintre aceste evenimente fiind reprezentat de rezultatul referendumului privind ieșirea Marii Britanii din cadrul Uniunii Europene, care nu doar că a ridicat semne de întrebare cu privire la coeziunea acestei organizații internaționale, ci a zguduit puternic Uniunea din interior, accentuând dificultățile economice pe care acest actor le întâmpina în urma crizei economice din 2008. În acest context, Uniunea Europeană nu mai poate negocia de pe o poziție de egalitate, trebuind în primul rând să soluționeze „criza de instabilitate” din interior și să încerce să restabilească echilibrul între statele care au rămas în cadrul comunității europene, pentru a nu risca ieșirea unui alt stat din Uniune.

Mai mult decât atât, imaginea Uniunii Europene a fost, de asemenea, afectată de criza migranților, ce a reprezentat subiectul principal de discuție la nivel internațional în ultimii doi ani. Considerată de unii a fi un instrument utilizat de către Federația Rusă pentru destabilizarea Europei, iar de alții elementul care a determinat Marea Britanie să părăsească Uniunea Europeană (și ca urmare a cotelor impuse de Uniunea Europeană pentru primirea de refugiați de

către fiecare țară membră), criza migrantilor a demonstrat comunității internaționale incapacitatea și lipsa de pregătire (dezvoltarea unor instrumente eficiente) a Uniunii Europene de a gestiona o criză de acest gen. De aceea, se poate afirma faptul că Uniunea Europeană poate întâmpina dificultăți în ceea ce privește negocierea unor acorduri cum este Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții, deoarece încrederea partenerilor internaționali în funcționalitatea și performanțele comunității europene este scăzută la momentul actual.

De altfel, ieșirea Marii Britanii din cadrul Uniunii Europene ar contribui considerabil la modul în care comunitatea europeană își va contura agenda de discuții cu statul american în ceea ce privește semnarea TTIP, deoarece statul britanic este unul dintre cei mai vechi parteneri comerciali ai Statelor Unite ale Americii și unul dintre principalii susținători ai Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții. Având una dintre cele mai puternice economii de pe continentul european, Marea Britanie lasă, într-o oarecare măsură, comunitatea europeană expusă, deoarece UE continuă să resimtă consecințele crizei economice din anul 2008, iar posibila ieșire a Angliei din cadrul Uniunii va destabiliza economia acesteia. Cu toate acestea, Brexit-ul este un proces îndelungat și complex, deoarece Marea Britanie și restul celor 27 de națiuni comunitare trebuie să stabilească și să definească termenii acestui fenomen denumit „*Brexit*”. Acest proces presupune soluționarea unor chestiuni legale și financiare complexe, precum și rezolvarea unui șir lung de probleme care ar urma să afecteze viața cetățenilor europeni – ce se întâmplă cu pensiile și cu asigurările de sănătate, dar și cu statutul de imigrant al cetățenilor europeni care trăiesc și muncesc în Marea Britanie și cu statutul cetățenilor britanici în cadrul UE. Astfel, ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană ar provoca nu numai o destabilizare la nivel intern, dar și pierderea unuia dintre cei mai puternici parteneri comerciali tradiționali ai Statelor Unite, care ar fi stabilit un alt tip de canal de comunicare și negociere (Trei scenarii 2016).

Tot în ceea ce privește Uniunea Europeană, trebuie menționat faptul că, drept urmare a atentatelor teroriste din ultimii ani, care au vizat țări europene, precum Belgia sau Franța, atenția statelor europene a fost îndreptată înspre dezvoltarea unor sisteme și metode de anticipare și prevenire a unor viitoare atacuri teroriste, precum și asupra îmbunătățirii cooperării în materie de intelligence (include întărirea și dezvoltarea comunității de intelligence europene și dezvoltarea mecanismelor actuale de cooperare). Așadar, negocierile privind încheierea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții au stagnat, statele europene acordând o mai mare importanță unor alte segmente societale în detrimentul celui economic.

Mai mult, pe lângă rezultatul scrutinului american, un rol la fel de important în finalizarea negocierilor privind încheierea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții este jucat și de alegerile prezidențiale care vor avea loc în țări europene în decursul anului 2017. Două dintre țările europene care și-au manifestat în mod repetat reticenta cu privire la semnarea TTIP de către Uniunea Europeană, Franța și Germania, organizează alegeri prezidențiale în 2017 (Franța – 23 aprilie și 7 mai [Olteanu 2016], Germania – TBD [Scholz 2016]), lucru ce poate contribui în mod hotărâtor la modul în care aceste două state vor alege să se raporteze în continuare față de semnarea acestui parteneriat. În prezent, atât în Franța, cât și în Germania, nu mai există sprijin politic pentru negocierile între Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, motiv pentru care guvernele ambelor țări au cerut Comisiei Europene să stopeze negocierile cu statul american (Șelaru 2016). Astfel, ministrul german al Economiei, Sigmar Gabriel, vicecancelar al guvernului Merkel, a declarat că negocierile dintre cele două părți pentru semnarea TTIP au eșuat „de facto”, iar ministrul francez al Economiei, Matthias Fekl, susținut de

președintele Hollande, a afirmat că negocierile ar trebui oprite și reluate pe alte direcții (Bratu 2016), deoarece partenerul american nu este dispus să facă compromisuri pentru a ajunge la un numitor comun cu comunitatea europeană. În acest context, alegerile prezidențiale care vor avea loc în anul 2017 în aceste două state europene pot aduce schimbări în ceea ce privește modul de negociere al semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții, în funcție de poziția pe care o va avea noul președinte ales al Franței, respectiv Germaniei, față de acest parteneriat⁴.

Un rol important în evoluția negocierilor de semnare a acordului dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii este jucat de grupurile care se opun semnării acestui parteneriat. Criticii acestui acord susțin faptul că Parteneriatul Transatlantic va pune interesele corporațiilor înaintea națiunilor și a anumitor categorii sociale (muncitorii), creând astfel posibilitatea marilor corporații de a se extinde și de a îngloba micile afaceri. Mai mult decât atât, criticii și-au manifestat îngrijorarea față de organisme modificate genetic, comercializate de către companiile americane, care nu corespund cu reglementările europene din acest domeniu. Un factor care a conferit credibilitate argumentelor prezentate de ONG-urile care luptă împotriva semnării TTIP este reprezentat de faptul că negocierile nu au beneficiat de transparență, ceea ce a nemulțumit cetățenii și i-a determinat să dea crezare aspectelor prezentate de cei care sunt împotriva semnării tratatelor, neavând alte surse de documentare. Un exemplu elocvent în acest sens este reprezentat de publicațiile ONG-ului Greenpeace Olanda, care sugerau că protecția climei, locurile de muncă, siguranța alimentară și dreptul la intimitate online al cetățenilor vor fi puse în pericol în urma semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (Vițalariu 2016).

Nu în ultimul rând, ratificarea Tratatului Parteneriatului Trans-Pacific (TPP), semnat la data de 5 octombrie 2015, de SUA și alte 11 state din regiunea Asia-Pacific (Australia, Brunei, Canada, Japonia, Chile, Malaezia, Mexic, Noua Zeelandă, Peru, Vietnam și Singapore) poate influența cursul negocierilor. După ratificarea în parlamentele naționale, TPP va avea un impact major la adresa comerțului la nivel global și va facilita schimburile comerciale, dar și de resursă umană. Există posibilitatea ca în viitorul apropiat la TPP să adere Coreea de Sud, Taiwan, Columbia și Filipine (Forbes, 2016).

⁴ În prezent, actualul cancelar al Germaniei, Angela Merkel, este un susținător al TTIP, deși ministrul Economiei, Sigmar Gabriel, vicecancelar al guvernului Merkel, se poziționează împotriva semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții. În cazul Franței, atât președintele Francois Hollande, cât și ministrul Economiei, Matthias Fekl, sunt împotriva semnării acestui parteneriat, considerând că este necesară o reluare a negocierilor.

Sursa: Economica.net, 2015.

Potrivit analiștilor, TPP poate fi interpretat ca o reacție a Japoniei și SUA la ascensiunea economică a Chinei, în măsura în care acordul va influența aproape 40% din economia globală, reprezentând un moment cheie în „pivotarea” SUA către regiunea Asia-Pacific, un element-cheie al strategiei economice a administrației americane, dar și o victorie majoră pentru premierul japonez Shinzo Abe (Economica.net, 2016).

Două dintre prevederile controversate ale acordului vizează:

- mecanismul de reglementare a disputelor dintre sectorul privat și stat: în statele participante la TPP, corporațiile vor putea chema guvernele în fața unor curți de arbitraj (Economica.net, 2015);
- extinderea dreptului de proprietate intelectuală pe întreaga viață a deținătorului, dar și 70 de ani după moartea sa. În opinia celor care se opun tratatului această prevedere limitează accesul editurilor și al jurnaliștilor la informații de interes public (Breniuc, 2016).

Pentru Uniunea Europeană, TPP poate reprezenta un risc în măsura în care acordul poate crea un precedent în negocierile dintre UE și SUA în ceea ce privește clauza ISDS. De asemenea, poate reprezenta un factor suplimentar de „stres” în negocierile viitoare pentru TTIP în măsura în care orice eșec va confirma pe termen lung trendul ascendent al regiunii Asiei-Pacific în cadrul comerțului mondial.

Astfel, având în vedere aspectele menționate mai sus, vom încerca să prezentăm în continuare cele trei scenarii stabilite în introducerea acestei părți a studiului, pentru a determina

condițiile în care Parteneriatul Transatlantic poate fi semnat și impactul pe care acesta îl va avea asupra economiilor celor doi actori internaționali: Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii (vezi Anexa).

Scenariul 1: Semnarea unui TTIP comprehensiv, ambițios și reciproc avantajos, bazat pe reducerea integrală a barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului transatlantic

Unul dintre cele mai favorabile scenarii este reprezentat de semnarea unui Parteneriat Transatlantic complet, care să îndeplinească cerințele celor două părți, creând astfel cea mai mare piață de liber-schimb de pe glob. Semnarea acestui parteneriat între Statele Unite și Uniunea Europeană, cu respectarea cerințelor ambelor părți, ar conduce nu doar la deschiderea pieței statului american pentru firmele din Uniunea Europeană, ci și la reducerea birocrăției care îngreunează procesul de export al firmelor și chiar stabilirea unor noi reguli pentru a facilita exportul, importul și investițiile, astfel încât acestea să devină echitabile atât pentru statul american, cât și pentru statele membre ale Uniunii Europene (Comisia Europeană 2015).

Un prim impact pe care l-ar avea încheierea unui TTIP comprehensiv ar fi reprezentat de reducerea barierelor tarifare, care scumpesc într-o oarecare măsură comerțul cu mărfuri. În acest context, comercializarea în Statele Unite a produselor exportate de firmele din Europa este îngreunată, deoarece produsele europene devin mai scumpe decât cele care sunt fabricate în statul american. Totodată, la momentul actual, taxele vamale ale comerțului dintre UE și SUA sunt diferite pentru fiecare categorie de produse, cum ar fi (Comisia Europeană 2015):

- 1-3% pentru materiile prime;
- 30% pentru îmbrăcăminte și încălțăminte;
- 140% pentru produsele lactate;
- 130% pentru arahide.

În consecință, semnarea TTIP ar elimina aproape toate taxele vamale, fapt care nu doar ar scădea prețul mărfurilor exportate de UE, ci ar spori vânzările, ar crea noi locuri de muncă pentru a putea satisface cerințele de pe piață și ar promova, în final, comerțul dintre cei doi actori, impulsționând economiile fiecăruia.

De asemenea, vor fi eliminate și barierele din domeniul serviciilor și al achizițiilor publice, pentru ca societățile din Uniunea Europeană să poată concura cu firmele americane de pe aceeași poziție. În acest sens, semnarea TTIP ar proteja sectoare sensibile pentru Uniune sau pentru SUA, așa cum sunt serviciile publice, și ar sprijini dreptul guvernelor de a stabili standarde de calitate sau de siguranță. Mai mult, un TTIP comprehensiv nu doar va elimina barierele în anumite sectoare precum telecomunicațiile sau dragarea zonelor portuare, a porturilor sau a căilor navigabile, ci va contribui și la stabilirea unor norme care să garanteze companiilor din UE și din SUA că nu sunt discriminate în procesul de participare la licitații pentru obținerea de contracte de achiziții publice una pe piața celeilalte (Comisia Europeană 2015). Toate aceste lucruri presupun o deschidere mult mai mare din partea Uniunii Europene, care va trebui să își asume angajamente și în ceea ce privește rolul serviciilor publice în sectoare precum sănătatea, educația sau serviciile sociale, precum și în domeniul protecției datelor personale ale cetățenilor, ajungând la un compromis cu Statele Unite în ceea ce privește reglementările din aceste domenii pentru a putea semna un parteneriat complet.

TTIP vizează, de asemenea, să îmbunătățească procesul de cooperare dintre cele două părți în materie de reglementare în scopul revizuirii regulilor existente și adoptării altora noi. La momentul actual, pentru ca o firmă din UE să exporte în SUA trebuie să respecte reglementările din această țară, proces costisitor datorită diferențelor mari dintre reglementările Uniunii și cele ale Statelor Unite. Acest proces de îmbunătățire al cooperării va include dreptul fiecărei părți de a reglementa în interes public, implementarea unor modalități de reglementare convenite la nivel internațional, precum și crearea unor instituții (de exemplu, un organism de cooperare în materie de reglementare), care să asigure punerea în practică a măsurilor convenite în domeniul de reglementare (Comisia Europeană 2015).

Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții cuprinde, în același timp, și reducerea barierelor tehnice în calea comerțului UE-SUA, rezultate ale diferențelor existente între cele două părți, în domeniul etichetării sau al evaluării siguranței. Astfel, semnarea unui acord complet va presupune utilizarea unor standarde internaționale (precum cele acceptate în cadrul Organizației Internaționale de Standardizare – ISO), eliminarea sau reducerea procedurilor repetitive de verificare a produselor, îmbunătățirea cooperării dintre organismele de standardizare din SUA și UE în vederea identificării și adoptării unor noi standarde comune (Comisia Europeană 2015) care să reducă diferențele dintre cei doi actori, existând posibilitate ca Uniunea Europeană să fie nevoită să reducă standardele în unele domenii, așa cum este cel al tehnologiei informațiilor, pentru a putea ajunge la un numitor comun cu statul american.

TTIP va avea în vedere, de asemenea, îmbunătățirea cooperării dintre cele două părți în sensul stimulării exporturilor de produse alimentare, substanțe chimice, produse cosmetice și produse medicale. În toate aceste domenii, reglementările pot avea un impact major asupra comerțului, legislațiile Uniunii Europene și ale Statelor Unite asigurând un nivel înalt de protecție, dar utilizând, uneori, mijloace diferite, proces care conduce la duplicarea costisitoare a controalelor la produse care se dovediseră deja a fi sigure. Un acord complet ar determina stabilirea unor proceduri și decizii programatice și rapide privind reglementările referitoare la comerț și un singur proces de aprobare pentru toate exporturile din toate țările Uniunii, așa cum există un singur proces de aprobare pentru exporturile statului american în Europa. Cu toate acestea, trebuie menționat faptul că Uniunea Europeană va trebui să facă anumite compromisuri în această privință, pentru a se apropia de Statele Unite, normele privind siguranța alimentară devenind mai puțin stricte. Totodată, pot apărea situații în care Uniunea Europeană să necesite o perioadă mai îndelungată de timp pentru a propune noi măsuri legislative privind substanțele chimice, îngreunând astfel procesul comercial. Mai mult, trebuie menționat faptul că TTIP va contribui și la modificarea listei Uniunii Europene de substanțe interzise în produsele cosmetice, pentru a satisface cerințele statului american în acest domeniu (Comisia Europeană 2015).

Nu în ultimul rând, capitolul final al Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții vizează garantarea respectării unor reguli de bază pentru protecția drepturilor individuale la locul de muncă și pentru protecția mediului, asigurarea implicării continue a societății civile în ceea ce privește modalitățile de punere în practică a TTIP, precum și sprijinirea standardelor și convențiilor internaționale fundamentale în domeniul muncii și al mediului. De asemenea, va fi creat un cadru normativ solid pentru schimburi comerciale și investiții sustenabile, care să faciliteze accesul la energie și materii prime, în vederea promovării concurenței și a sustenabilității (Comisia Europeană 2015).

Semnarea unui Parteneriat Transatlantic comprehensiv va aduce avantaje și întreprinderilor mici care, deși se confruntă cu aceleași obstacole comerciale ca și întreprinderile

mari, au mai puține resurse umane și materiale pentru a le face față. Drept urmare, semnarea acordului pentru comerț și investiții între Uniunea Europeană și Statele Unite va determina eliminarea taxelor vamale și simplificarea procedurilor vamale pentru IMM-uri, va reduce costurile cauzate de aplicarea unor standarde diferite și va îmbunătăți protecția drepturilor de proprietate intelectuală, aspecte benefice pentru IMM-uri. Tot în ultimul capitol al TTIP este specificat faptul că acest acord va include reglementări care le vor permite investitorilor străini să soluționeze litigiile dintre investitori și stat (cunoscute ca ISDS). Așadar, TTIP va include și sistemul ISDS, ceea ce ar permite Uniunii Europene să încurajeze investitorii străini să intre pe piață, să protejeze investitorii europeni din străinătate prin asigurarea unor reguli permanente și stabile pentru comerțul UE-SUA, dar și să întărească dreptul guvernelor din UE de a legisla pentru a proteja cetățenii și mediul (Comisia Europeană 2015).

Astfel, pentru a concluziona, primul scenariu prezintă o serie de avantaje pentru Uniunea Europeană și Statele Unite ce ar permite o mai strânsă cooperare comercială între cele două părți și care ar elimina aproape toate barierele tarifare și netarifare existente la momentul actual în ceea ce privește comerțul dintre statul american și comunitatea europeană. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că atât Uniunea Europeană, cât și Statele Unite vor face compromisuri pentru a ajunge la un numitor comun și a semna acest acord, unele dintre acestea afectând reglementările și standardele actuale ale celor doi actori sau chiar legislația din anumite domenii, așa cum acestea au fost incluse în cadrul descrierii scenariului.

Scenariul 2: Semnarea unui TTIP parțial, care cuprinde doar reducerea barierelor tarifare

Urmare a tuturor negocierilor dintre cele două părți, semnarea unui Parteneriat Transatlantic parțial este unul dintre cele mai posibile scenarii, ținând cont de faptul că cerințele celor două părți nu converg în anumite domenii. Astfel, în cadrul acestui scenariu se vor concentra mai mult aspectele care nu au permis reducerea totală a barierelor, fie ele tarifare sau netarifare, identificate în urma negocierilor purtate până la momentul actual.

Pentru început, considerăm că în ceea ce privește ridicarea barierelor tarifare nu există aspecte controversate care să impună dificultăți celor doi actori implicați în negocieri. În acest context, termenii acordului privind reducerea barierelor tarifare vor fi aceiași ca și în cazul scenariului anterior, eliminându-se aproape toate taxele vamale, fapt care ar scădea prețul mărfurilor exportate de UE, sporind vânzările și promovând comerțul dintre comunitatea europeană și statul american.

Pe de altă parte, în ceea ce privește domeniul serviciilor, barierele cu care se confruntă întreprinderile europene în anumite sectoare vor fi înlăturate parțial, deoarece Uniunea Europeană va viza ca semnarea Parteneriatului Transatlantic să nu amenințe rolul special pe care îl au serviciile publice în sectoare precum sănătatea, educația, serviciile sociale sau cele de distribuție a apei, comunitatea europeană permițând statelor membre să adopte în continuare orice tip de măsuri doresc în aceste domenii. De asemenea, Uniunea Europeană nu își va asuma angajamente în ceea ce privește domeniile cinematografin, radiodifuziunii sau televiziunii, pentru a nu afecta diversitatea culturală a Europei, păstrând, în același timp, întâietatea legislației Uniunii Europene în materie de protecție a datelor asupra oricăror angajamente (Comisia Europeană 2015), toate aceste aspecte scoțând în evidență faptul că doar Statele Unite își asumă responsabilități în implementarea unor noi reglementări în acest domeniu, fapt ce nu corespunde cu cerințele jucătorului american.

Mai departe, în ceea ce privește cooperarea în materie de reglementare, Uniunea Europeană și-a exprimat intenția de a-și menține nivelurile ridicate de protecție și în domeniile în care reglementările americane sunt mai scăzute. Astfel, nu se poate realiza un sistem comun de reglementări, semnarea parteneriatului eșuând în a aduce schimbări în acest domeniu. Mai mult decât atât, comunitatea europeană nu va permite TTIP să modifice normele prevăzute în tratatele UE privind modalitățile de elaborare a reglementărilor, sens în care nu se poate lua în calcul stabilirea unui sistem comun de reglementare în domeniul serviciilor (Comisia Europeană 2015).

Dacă în cazul primului scenariu Parteneriatul Transatlantic ar fi determinat reducerea barierelor tehnice în calea comerțului dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, în acest caz există posibilitatea ca acestea să nu fie schimbate, urmare a faptului că UE nu va accepta niveluri mai scăzute de securitate pentru tehnologiile informației și comunicațiilor utilizate în comerț pentru a ajunge la același nivel cu cele ale statului american. În ceea ce privește siguranța alimentelor, controversa se concentrează în jurul normelor de siguranță europene, care au posibilitatea de a scădea în urma semnării unui TTIP complet. Astfel, cele două părți au precizat că acest acord nu va modifica normele existente în materie de siguranță a alimentelor, UE păstrându-și restricțiile privind hormonii sau agenții de creștere, la fel cum SUA își vor păstra normele privind poluanții microbieni. De asemenea, cultivarea și comercializarea organismelor modificate genetic vor face obiectul unui proces de autorizare în conformitate cu legislația UE (Comisia Europeană 2015), statele membre putând să își exprime sau nu acordul vizavi de acest subiect. Așadar, în domeniul barierelor tehnice nu vor exista schimbări determinate de semnarea Parteneriatului Transatlantic.

În continuare, trebuie menționat faptul că nici în ceea ce privește schimburile comerciale în domeniul substanțelor chimice nu vor exista schimbări majore, Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii păstrându-și în vigoare regulamentele și reglementările actuale din acest domeniu, după cum urmează (Comisia Europeană 2015):

- UE – regulamentul referitor la înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH) și regulamentul privind clasificarea, etichetarea și ambalarea (CLP);
- SUA – Legea privind controlul substanțelor toxice (Toxic Substances Control Act – TSCA).

Modificări majore nu vor fi înregistrate nici în ceea ce privește produsele cosmetice, Uniunea Europeană nefiind de acord să modifice lista UE a celor 1372 de substanțe interzise ci, dimpotrivă, pentru noile substanțe identificate vor fi stabilite noi interdicții și restricții, așadar produsele americane care au în componență una dintre substanțele cuprinse pe aceste liste nu vor putea fi comercializate în statele europene. Mai mult, din moment ce lista UE a ingredientelor cosmetice autorizate este mult mai lungă decât cea a Statelor Unite, se dorește ca statul american să utilizeze în cadrul propriului proces de autorizare evaluările științifice ale Uniunii Europene (Comisia Europeană 2015), aspect care contrazice cerințele administrației de la Washington.

Domeniul produselor farmaceutice a reprezentat încă de la debutul negocierilor privind semnarea TTIP un aspect controversat, puternic dezbătut la nivelul opiniei publice europene. Deși au fost lansate afirmații conform cărora semnarea Parteneriatului Transatlantic ar limita dreptul guvernelor de a decide prețul medicamentelor sau modul de rambursare a facturilor, trebuie menționat faptul că TTIP ar impune guvernelor doar mai multă transparență, adică să ia deciziile în mod clar și deschis. Cu toate acestea, domeniul produselor farmaceutice rămâne unul

controversat, deoarece cele două părți doresc să își păstreze legislațiile din acest domeniu, unul din exemplele elocvente fiind reprezentate de noul regulament adoptat de Uniunea Europeană cu privire la studiile clinice intervenționale (Regulamentul UE nr. 536/2014), care asigură accesul populației la datele obținute în cadrul testărilor cu noi medicamente (Comisia Europeană 2015). De asemenea, nici normele de protecție a proprietății intelectuale nu vor suferi nicio modificare în urma semnării Parteneriatului Transatlantic, așadar, reglementările din acest domeniu vor rămâne neschimbate.

În ceea ce privește ultima parte a acordului dintre cele două părți, care face referire la reguli, trebuie menționat faptul că anumite domenii nu vor face obiectul negocierilor, unul dintre aceste domenii fiind reprezentat de legislația UE privind clima, subiect asupra căruia comunitatea europeană nu este de acord să negocieze. Totodată, statele membre UE vor avea autoritatea de a decide permiterea sau nu a producției de gaze de șist pe teritoriul său, aspect care subliniază faptul că un anumit sector american va continua să întâmpine dificultăți în ceea ce privește intrarea pe piața europeană. Nu în ultimul rând, trebuie menționat faptul că Uniunea Europeană a prezentat în cadrul consultărilor publice o serie de propuneri pentru protecția dreptului de a legifera, printre care se numără recunoașterea explicită a dreptului de a legifera, clarificarea și limitarea drepturilor acordate investitorilor, precum și necesitatea revizuirii hotărârilor instanțelor ISDS prin intermediul unui mecanism de apel (Comisia Europeană 2015). Așadar, dacă statul american nu va fi de acord cu aceste prevederi, nu se vor înregistra schimbări considerabile nici în ceea ce privește includerea sistemului ISDS în cadrul TTIP.

În concluzie, deși acest scenariu nu este unul ideal, are șanse considerabile de materializare, deoarece nici comunitatea europeană, nici statul american nu vor fi de acord să renunțe sau să modifice anumite reglementări și norme legislative, care ar pune în pericol siguranța cetățenilor sau a economiei fiecăruia. Astfel, deși este posibilă reducerea barierelor traifare în comerțul dintre cei doi jucători internaționali, barierele netarifare vor fi reduse parțial, dacă nu deloc, fapt care va continua să limiteze schimburile comerciale dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii în anumite domenii de referință.

Scenariul 3: Eșuarea negocierilor privind TTIP

Existența unei mase critice anti-TTIP formată din actori statali, ONG-uri, syndicate, organizații de mediu, asociații ale consumatorilor, grupuri active din mediul virtual, „coalitii” antiglobalizare, massmedia națională, pe fondul accentuării fenomenului migrației, suprapunerii de crize politice și economice, expansiunii curentului eurosceptic, demarării negocierilor privind ieșirea Marii Britanii din UE, suspendării temporare și/sau parțiale a sancțiunilor impuse Rusiei, are potențialul de a conduce la un *worst-case scenario*, în care soluțiile naționale la problemele economice sau sociale să ia locul soluțiilor globale pentru provocările economice actuale. Acest scenariu presupune, pe termen scurt, accentuarea divergențelor dintre pozițiile promovate de principalii actori europeni (Franța, Germania) și Statele Unite în ceea ce privește domenii-cheie precum cel al serviciilor, al achizițiilor publice, al telecomunicațiilor, al taxelor vamale, al agriculturii și sectorului fitosanitar, ceea ce va conduce, inevitabil, la sistarea negocierilor, situația impusă și de dinamica alegerilor prezidențiale din Statele Unite ale Americii.

În lipsa sprijinului politic pentru continuarea negocierilor, este dificil de estimat un calendar de negocieri pe termen scurt. Pe termen mediu și lung, putem estima că noua administrație de la Washington și liderii europeni vor lua în calcul stabilirea unor noi principii de

lucru în cadrul negocierilor care să implice mai multă transparență în cadrul și în afara grupurilor de lucru, deblocarea negocierilor în cele 27 de dosare discutate prin stabilirea unor limite-standard pentru ambele părți, în domenii ca securitate alimentară, mediu sau sisteme bancare. O nouă bază de negocieri impune, de asemenea, menajarea anumitor „sensibilități naționale” ale statelor membre UE, în special în ceea ce privește suveranitatea națiunilor, viața privată a cetățenilor sau rolul companiilor transnaționale într-o societate deschisă.

În lipsa unui orizont de timp rezonabil pentru finalizarea unei a doua runde de negocieri în cadrul TTIP, noua administrație americană s-ar putea concentra pe ratificarea Parteneriatului Transpacific (TPP), ceea ce ar putea avea efecte negative asupra standardelor vizate de europeni, oferind un avantaj strategic părții americane în limitarea și/sau eliminarea acestora.

În cazul eșuării negocierilor, efectele asupra celor două mari economii vor fi limitate la posibilul impact pozitiv pe care un acord complet l-ar fi avut asupra celor două economii. Efecte pe termen lung pot fi estimate în domenii precum piața muncii sau energie, dar o resetare a relațiilor UE-Rusia ar putea să compenseze efectele produse la nivel european de nesemnarea acordului TTIP prin crearea de noi locuri de muncă sau garantarea menținerii, cel puțin la nivelul actual, al exporturilor rusești de energie. Pentru statele est-europene orice decuplare, chiar și temporară, de la „mainstream-ul economic” occidental determină amplificarea riscului reprezentat de Rusia în acest spațiu, în măsura în care Moscova dezvoltă o strategie de reintegrare politică, economică și ideologică a arealului ex-sovietic și utilizează legăturile politice, acordurile comerciale sau proiectele energetice pentru a aduce spațiul central și est-european mai aproape de interesele sale.

*4.4. Evoluția Parteneriatului Strategic – cum poate influența TTIP parteneriatul România-SUA?*⁵

În calitate sa de stat membru al Uniunii Europene, dar și de partener tradițional al Statelor Unite ale Americii, România se numără printre statele europene asupra cărora se vor resimți efectele Parteneriatului Transatlantic negociat între UE și SUA, nu doar din punct de vedere al schimburilor comerciale, ci și la nivelul sectoarelor-cheie ale economiei românești. În acest sens au fost realizate o serie de studii cu privire la impactul macroeconomic al TTIP asupra societății românești, unul dintre cele mai importante fiind reprezentat de studiul realizat de Lucian Cernat și Csilla Lakatos în luna mai a anului 2015, intitulat *Impactul economic al Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP) asupra României*.

Conform celor doi autori, un Parteneriat Transatlantic comprehensiv ar avea un impact net pozitiv asupra economiei românești, principalul efect produs de semnarea și implementarea TTIP (preconizată pentru 2027) fiind reprezentat de creșterea produsului intern brut al României cu aproximativ 0,25% suplimentar anual. Acest procent poate fi estimat la o creștere de aproximativ 400-500 de milioane de dolari anual, în funcție de fluctuațiile ratelor de schimb între dolar, euro și leu (Cernat 2016).

Cu toate acestea, pentru a putea evidenția schimbările care vor surveni la nivelul relației bilaterale dintre statul român și cel american, este importantă o trecere în revistă a istoricului acestor relații, pentru a se identifica modul în care acestea s-au derulat de-a lungul timpului. Astfel, la data de 11 iulie 1997 este lansat parteneriatul strategic dintre România și Statele Unite

⁵ Toate graficele introduse în acest capitol al lucrării au fost preluate din lucrarea *Impactul economic al Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP)*, autori Lucian Cernat și Csilla Lakatos (2015).

ale Americii, cu prilejul vizitei președintelui american Bill Clinton la București. De la lansarea sa, parteneriatul strategic a reprezentat nu doar un pilon central al orientării politicii externe a administrației de la București, ci și un instrument eficient de sprijinire a eforturilor interne în ceea ce privește politicile de reformă în domeniile politic, economic, militar și administrativ (MAE 2016).

După evenimentele de la 11 septembrie 2001, România a devenit parte activă în cadrul coaliției internaționale conduse de statul american împotriva terorismului, acordând sprijin la nivelul operațiunilor desfășurate de forțele armate americane în Afganistan și Irak și intensificând colaborarea bilaterală în acțiuni specifice de combatere a fenomenului terorist (MAE 2016). Aceste elemente au determinat SUA să acorde sprijin statului român în procesul de integrare în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), organizație căreia România i s-a alăturat în anul 2004.

Un moment important în evoluția relațiilor bilaterale dintre statul român și cel american îl reprezintă semnarea Acordului privind activitățile forțelor Statelor Unite staționate pe teritoriul României (cunoscut și sub denumire de „Acordul de acces”), semnat la data de 6 decembrie 2005 și intrat în vigoare la 21 iulie 2006. Ulterior acestui acord, la data de 13 septembrie 2011 este semnat Acordul privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al Statelor Unite în România (intră în vigoare la 23 decembrie 2011) și este adoptată, la Washington, „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI” între România și Statele Unite ale Americii. Această declarație confirmă parteneriatul excelent dintre cele două părți, pe termen lung și în continuă dezvoltare, și stabilește, de asemenea, pilonii centrali ai relației România–SUA, după cum urmează:

- dialog politic;
- securitate;
- economie;
- contacte interumane;
- știință și tehnologie;
- cercetare;
- educație;
- cultură.

În acest context a fost hotărâtă înființarea unui grup de lucru (Task Force), care avea ca principal obiectiv implementarea reglementărilor și principiilor stabilite în cadrul „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI”. Ulterior, în urma primei întâlniri a acestui grup de lucru, s-a decis crearea în cadrul acestuia a unui grup de lucru pe probleme consulare și a unui grup de lucru pe probleme economice și comerciale (MAE 2016). Așadar, este de notat faptul că grupul de lucru pe probleme economice și comerciale vizează aprofundarea dimensiunii economice a Parteneriatului Strategic România-SUA, urmărind două direcții principale de acțiune: consolidarea prezenței investiționale americane în România și creșterea volumului schimburilor comerciale bilaterale. Pe lângă aceste obiective, grupul mai vizează identificarea ariilor comune de interes în domeniul economic și facilitarea interacțiunii directe între partenerii români și cei americani (MAE 2016).

Astfel, se poate observa faptul că deși România este partener strategic al Statelor Unite, iar comerțul și investițiile reprezintă unul dintre obiectivele principale ale unei cooperări întărite, au fost publicate o serie de studii care scot în evidență faptul că relațiile bilaterale din domeniul

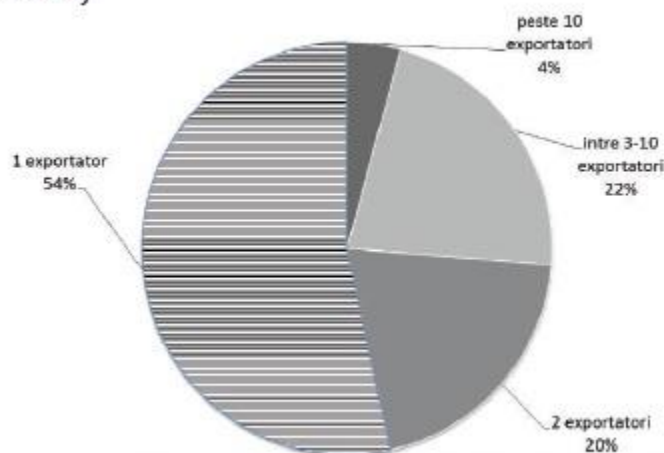
comerțului și al investițiilor, stabilite între statul român și cel american, sunt dezvoltate insuficient în comparație cu relațiile bilaterale din domeniul securității, de exemplu. În studiul amintit la începutul secțiunii, Lucian Cernat și Csilla Lakatos identifică o serie de elemente care subliniază nevoia intensificării relațiilor de parteneriat între cele două țări, la nivel comercial, după cum urmează (Cernat și Lakatos, 2015):

- ponderea comerțului bilateral dintre România și SUA, în totalul schimburilor comerciale ale statului român, este modestă, sub media comunitară;
- România se numără încă printre țările membre UE puternic dependente de piața internă;
- schimburile comerciale bilaterale sunt concentrate în câteva sectoare-cheie, iar produse precum cele agricole și alimentare sunt aproape inexistente în relațiile comerciale cu SUA;
- investițiile americane în România sunt cu mult sub media UE.

Unul dintre principalele impedimente ale Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții este reprezentat de faptul că, deși elimină barierele tarifare și netarifare în ceea ce privește legăturile comerciale dintre statele europene și statul american, doar firmele care au un anumit prag de producție pot deveni exportatori. Mai mult decât atât, trebuie menționat faptul că o firmă potențial exportatoare se va confrunta cu costuri fixe considerabile de prospectare și penetrare a piețelor străine, costuri care de regulă nu mai pot fi recuperate în cazul în care activitatea de comerț nu este susținută în timp (Cernat 2016).

În acest sens, în conformitate cu statisticile furnizate de către Eurostat, statul român cumulează un total de aproximativ 1 000 de exportatori direcți de mărfuri către Statele Unite, dintre care în medie 600 sunt întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri), cu o pondere de 24% din valoare totală a exporturilor transatlantice. Rezultă, așadar, că populația de firme exportatoare românești este relativ mică, cuprinzând circa 6 500 de firme, sub numărul de firme exportatoare din alte țări membre ale Uniunii Europene, care au un PIB mai mic decât cel al României (cum ar fi Lituania, Ungaria, Bulgaria, etc). Acest lucru scoate în evidență, totodată, faptul că statul român dispune de o capacitate de export limitată (Cernat 2016).

Figura 1: Densitatea de firme exportatoare romanesti catre SUA (ponderata per total sectoare economice)

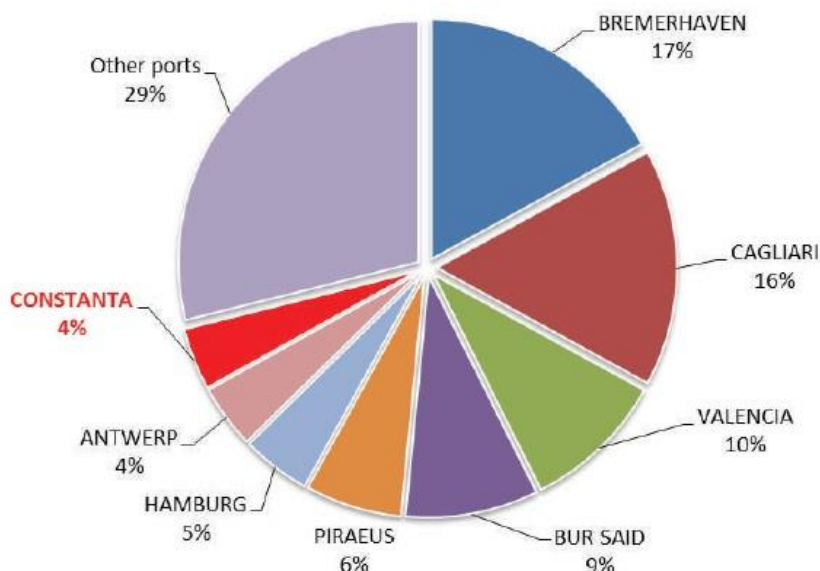
Sursa: Bazat pe date ale Comisiei Europene si Dun&Bradstreet. Tranzactii comerciale din perioada decembrie 2012-octombrie 2013 (pe cale maritima).

Preluat din Cernat și Lakatos (2015).

Așa cum poate fi observat în graficul de mai sus (Figura 1), care prezintă densitatea de firme exportatoare românești către Statele Unite, pe sectoare economice, exporturile statului român către cel american nu sunt foarte diversificate, acest aspect reprezentând un factor care influențează în mod direct evoluția parteneriatului strategic dintre cele două țări. De altfel, acest lucru determină în mod direct o limitare a structurii și a valorii exporturilor românești către Statele Unite ale Americii, dat fiind numărul redus de firme exportatoare. Aceasta poate fi considerată o vulnerabilitate a statului român, deoarece, în general, firmele exportatoare nu au un portofoliu diversificat de produse exportate, nici un număr foarte mare de clienți, sens în care dacă un anumit număr de societăți românești eșuează să prelungească contractele pe care le dețin la momentul actual sau să identifice noi piețe de desfacere, atunci produsele care sunt exportate actualmente vor înceta să mai fie exportate, economia statului român având considerabil de suferit (Cernat 2016).

Unul dintre cele mai mari avantaje ale statului român, care contribuie în mod considerabil la parteneriatul dintre statul român și statul american, este reprezentat de poziția strategică la Marea Neagră, având ieșire prin portul Constanța. Cu toate acestea, statisticile arată că doar un număr redus din exporturile românești pleacă direct spre SUA (Figura 2) din portul Constanța (4%), restul ajungând în statul american printr-un port străin, cum ar fi Bremen, Cagliari sau Valencia.

Figura 2 : Distribuția exporturilor romanesti catre SUA dupa portul de plecare (% nr total de tranzactii)

Sursa: Bazat pe date ale Comisiei Europene si Dun&Bradstreet. Tranzactii comerciale din perioada decembrie 2012-octombrie 2013 (pe cale maritima).

Preluat din Cernat și Lakatos (2015).

Principalul impact pe care semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții l-ar avea asupra acestui aspect din economia românească ar fi reducerea costurilor de administrare ale portului Constanța, care sunt destul de ridicate la momentul actual. De

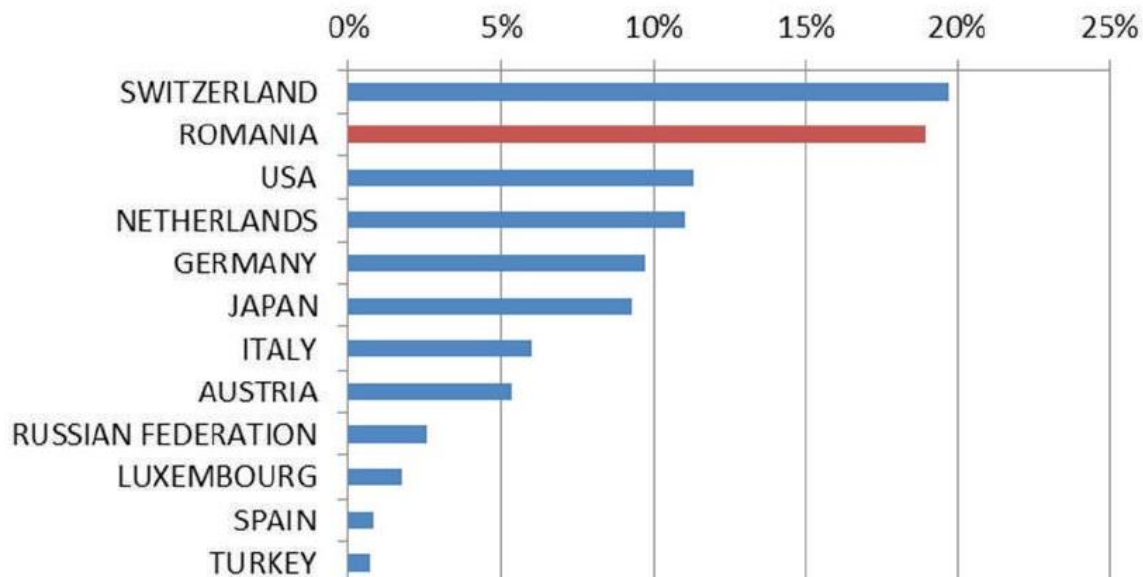
asemenea, reducerea barierelor tehnice, așa cum am menționat în subcapitolul anterior, ar contribui considerabil la creșterea exporturilor comerciale dintre România și Statele Unite ale Americii, permițând statului român să trimită mai multe containere direct către Washington.

Un ultim aspect important care trebuie menționat în ceea ce privește exporturile de mărfuri românești este reprezentat de rolul pe care îl joacă investitorii străini și firmele de expediții internaționale (*freight forwarders*). În studiul publicat de către Lucian Cernat este subliniat faptul că peste 80% din firmele exportatoare românești sunt, de fapt, firme cu capital străin, aspect care poate fi observat și în Figura 3. De asemenea, este evidențiat faptul că filialele firmelor americane dețin o pondere semnificativă în acest clasament, primele locuri fiind totuși ocupate de filiale ale unor firme elvețiene și din alte țări europene, cum ar fi Olanda, Germania sau Italia.

Trebuie menționat, totuși, că o parte dintre aceste firme străine sunt, de fapt, firme de servicii specializate în comerț internațional. Scopul principal al acestor firme este de a facilita exportul de produse ale unui număr considerabil de firme românești, firme care devin în acest context exportatori indirecti. Mai mult decât atât, o parte din aceste firme străine sunt multinaționale cu o prezență ridicată atât în Europa, cât și în Statele Unite. De aceea, filialele românești ale acestor firme reprezintă, de fapt, parte a unor lanțuri de producție globală care implică un volum ridicat de export-import (Cernat 2016).

Chiar dacă firmele cu capital american ocupă locuri de top în clasamentul exportatorilor, societățile comerciale americane înregistrează o pondere scăzută în clasamentul investitorilor străini în România, după țări precum Grecia sau Elveția. În acest context, semnarea și implementarea acordului TTIP va determina o creștere substanțială a investițiilor americane în România și, ulterior, la o creștere a exporturilor românești efectuate de către aceste societăți comerciale (Cernat 2016). Alți factori care pledează în favoarea investitorilor americani este faptul că aceste firme investesc, produc și creează aproximativ de două ori mai multe locuri de muncă în raport cu alte firme străine similare, în conformitate cu statisticile Eurostat.

Figura 3: Nationalitatea actionarilor/proprietarilor firmelor exportatoare romanesti catre SUA (% din total tranzactii)

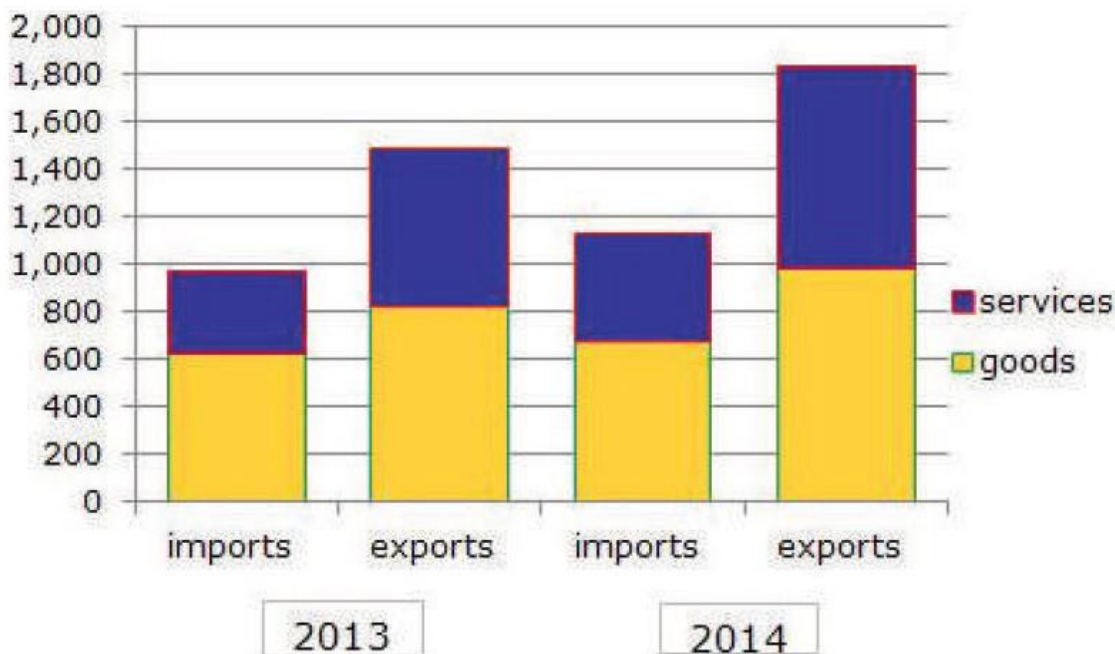
Sursa: Bazat pe date ale Comisiei Europene si Dun&Bradstreet. Tranzactii comerciale din perioada decembrie 2012-octombrie 2013 (pe cale maritima).

Preluat din Cernat și Lakatos (2015).

Așa cum am menționat în subcapitolul anterior, semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții ar include ridicarea barierelor comerciale în domeniul serviciilor. Pentru statul român, exporturile de servicii către comunitatea transatlantică sunt la fel de importante precum exporturile de mărfuri, balanța comercială cu servicii fiind mult mai favorabilă României decât cea de mărfuri. Printre principalele tipuri de servicii exportate de către firmele românești către statul american se numără serviciile ICT și cele de afaceri (Figura 4). În ceea ce privește serviciile ICT, exporturile din România către Washington au înregistrat o creștere exponențială în ultimii ani, ajungând să reprezinte peste 40% din totalul exporturilor de servicii românești transatlantice. Mai mult, continentul american reprezintă o destinație ideală pentru firmele ICT românești, circa 50% din exporturile ICT românești în afara zonei UE fiind destinate Statelor Unite (Cernat 2016).

Astfel, semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții ar deschide noi oportunități de schimburi comerciale României, permițându-i să dezvolte exporturile de servicii către statul american, eliminând o parte din barierele cu care se confruntă întreprinderile românești în sectoare precum telecomunicațiile, dar și prin stabilirea unor noi seturi de norme comune pentru sectoarele industriale esențiale ale statului român, cum ar fi transportul maritim și telecomunicațiile.

Figura 4 : Comerțul transatlantic: bunuri vs servicii

Sursa datelor: EUROSTAT

Preluat din Cernat și Lakatos (2015).

Așadar, din perspectiva pieței românești, semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții ar contribui la îmbunătățirea și consolidarea parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii prin facilitarea schimburilor comerciale în ambele direcții, acordând o atenție deosebită exporturilor de produse agricole americane în România, care sunt la momentul actual mult sub nivelul exporturilor românești în SUA. Potrivit unui raport prezentat de Michael P. Stewart, consilier economic al Ambasadei SUA în România, exporturile agricole românești pe piața americană au atins un total de 132 milioane dolari în ianuarie-septembrie 2015, în timp ce exporturile din SUA se ridică la doar 41 milioane dolari (Ziarul Financiar 2015 b). Cu toate acestea, semnarea TTIP poate aduce pentru statul român și dezavantaje, precum îngreunarea relațiilor de parteneriat și cooperare cu alte state membre ale Uniunii Europene, așa cum este cazul Franței, care se opun semnării unui astfel de parteneriat, dar și posibile confruntări între grupurile care se opun TTIP și cele care susțin semnarea Parteneriatului Transatlantic, fapt care ar conduce la instabilitate la nivelul societății civile românești.

Mai mult decât atât, deși am menționat în cadrul acestei părți a lucrării faptul că semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții ar aduce o serie de beneficii României în ceea ce privește dezvoltarea economică, trebuie subliniat faptul că pentru a reuși să îndeplinească prevederile care vor fi stipulate în cadrul acestui parteneriat, statul român trebuie să înfrunte costuri substanțiale, în vederea îndeplinirii tuturor condițiilor. Astfel, deși semnarea TTIP ar aduce României o serie de avantaje și oportunități, există și riscuri pe care statul român trebuie să și le asume cu privire la semnarea acestui parteneriat.

Pozițiile oficiale ale decidenților politici români au fost, predominant favorabile TTIP. Astfel, o susținere puternică a Tratatului și chiar o plasare a acestuia în contextul Parteneriatului

Strategic a fost făcută de către Ministerul Afacerilor Externe la încheierea celei de-a cincea întâlniri a Task Force-ului dedicat implementării parteneriatului Strategic. Astfel, declarația finală susține „Ne afirmăm susținerea pentru un Parteneriat Transatlantic ambițios, cuprinzător și reciproc avantajos privind Comerțul și Investițiile dintre Statele Unite și Uniunea Europeană” (MAE 2016c).

Așa cum am exprimat de-a lungul capitolelor anterioare, semnarea Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții a reprezentat un subiect controversat nu doar la nivelul scenei internaționale, ci și la nivel național, în România existând atât păreri contra semnării tratatului, cât și pentru finalizarea negocierilor și implementarea schimbărilor pe care acest parteneriat le-ar aduce. În vederea oferirii unui punct de vedere cu privire la poziția pe care statul român a adoptat-o vizavi de TTIP, am ales să prezentăm în cadrul acestui subcapitol al studiului nostru declarațiile unor personalități care ocupă funcții în domenii vizate sau conexe celor incluse de TTIP, pe care le-am considerat a fi exprimate în cunoștință de cauză.

Cu titlu de exemplu, poate fi menționată declarația fostului ministru al comunicațiilor Marius Bostan din cadrul unei conferințe pe tema efectelor acordului de liber-schimb negociat de către Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii la momentul actual, conform căreia TTIP era o necesitate pentru România, un instrument care putea contribui în mod definitiv la restabilirea echilibrului la nivelul Uniunii Europene, oferindu-i acesteia instrumentele necesare pentru a face față noilor tipuri de amenințări și provocări neconvenționale care amenință pacea și stabilitatea mondială, regională, zonală și chiar națională. Fostul oficial a menționat, totodată, că retorica împotriva semnării Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții era direcționată în mod greșit, vizând lipsa de transparență a negocierilor dintre cele două părți pentru a accentua consecințele negative determinate de semnarea parteneriatului (HotNews 2016).

De asemenea, fostul vicepremier Costin Borc considera că este necesar ca cele două părți să negocieze pentru a identifica soluții eficiente în vederea semnării și implementării unui TTIP comprehensiv, care să rezeze într-adevăr standardele în ceea ce privește acordurile de comerț liber. Acesta a afirmat în cadrul unei conferințe de specialitate faptul că, pentru România, semnarea acestui parteneriat ar contribui în mod direct la reglementarea diferendelor în materie de investiții, oferind un impuls economiei românești. Deși negocierile acordului transatlantic ating domenii sensibile precum accesul pe piață pentru produsele agricole, diferențele semnificative în domeniul cadrului de reglementare, barierele netarifare, comerțul cu servicii, achiziții publice și investiții, IMM-uri, care îngreunează procesul de identificare a unor puncte comune care să conducă la semnarea parteneriatului, fostul ministru al economiei a declarat că România susține în continuare obiectivul de finalizare a negocierilor până la sfârșitul anului 2016, însă cu menținerea standardelor comunitare în materie de politică socială, siguranța consumatorului și protecția mediului (Agerpres 2016).

Mai multe opinii cu privire la Parteneriatul Transatlantic au fost exprimate în cadrul dezbaterii cu tema „Acordul de Parteneriat Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP) și impactul asupra României”, organizată la București în data de 15 iunie 2016, de către Comisia pentru Afaceri Europene din Camera Deputaților, în parteneriat cu Ambasada Statelor Unite la București. Printre persoanele care au luat cuvântul în cadrul acestei dezbateri se numără și Ana Birchall, la vremea respectivă președinte Comisiei pentru Afaceri Europene din Camera Deputaților, care a afirmat că „pentru a putea produce rezultate concrete din punct de vedere economic și comercial, TTIP trebuie să fie un acord echilibrat în raport cu partenerii, care să

aducă beneficii ambelor părți, cu respectarea standardelor de calitate în domeniile de interes pentru cetățenii statelor membre” (Ghiță 2016).

În cadrul aceleiași dezbateri a luat cuvântul și secretarul de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Cristian Bădescu, care a subliniat că TTIP reprezintă mai mult decât un acord comercial, având potențialul de a consolida relația transatlantică în ansamblul său. Acesta considera că dezvoltarea unui cadru reglementat de cooperare economică și comercială în relațiile transatlantice putea produce efecte benefice în ceea ce privește angajarea statelor terțe în gestionarea provocărilor globale, ca actori responsabili pe scena internațională (Ghiță 2016).

Așadar, se poate afirma faptul că, în urma declarațiilor cuprinse în acest subcapitol, statul român se numără printre susținătorii Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții, considerând că semnarea acestuia va deschide noi drumuri și oportunități în domeniul investițiilor și al comerțului internațional. Totodată, TTIP-ul este privit de către reprezentanți ai statului român drept un instrument eficient care ar contribui în mod definitoriu la reechilibrarea situației interne la nivelul Uniunii Europene, oferindu-i instrumentele necesare pentru gestionarea viitoarelor provocări care ar putea să pună la îndoială unitatea și eficiența organismului european.

5. Concluzii și recomandări

Parteneriatul strategic România-SUA și Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții reprezintă două direcții de acțiune complementare care se susțin și se potențează reciproc. Dorința exprimată a factorilor de decizie ai statului român este de a aprofunda parteneriatul strategic și de a include dimensiunea economică în cooperarea româno-americană. Semnarea rapidă a unui TTIP comprehensiv ar reprezenta o astfel de oportunitate. Relațiile economice România-SUA sunt, în prezent mult sub potențialul lor, iar existența TTIP poate conduce la dezvoltarea lor accelerată. Apariția acestei oportunități poate conduce la continuarea procesului de transformare a economiei românești, actualmente slab integrată în fluxurile comerciale globale și bazată, de multe ori, pe producție de materii prime și produse cu valoare adăugată scăzută.

O posibilă consecință negativă a acestui scenariu este dezvoltarea neechilibrată a economiei românești. Deja dezechilibrele între sectoare sunt evidente, relevându-se și în diferitele ponderi ale comerțului România-SUA. Atenuarea acestor dezechilibre poate fi un rezultat al unei cooperări economice mai aprofundate. Astfel, statul român trebuie să ia în considerare acest lucru și să ofere stimulente pentru sectoarele actualmente subdezvoltate, atât în general cât și în ceea ce privește reprezentarea lor în schimburile comerciale România-SUA.

Mai mult, semnarea unui TTIP comprehensiv va duce și la aprofundarea cooperării pe domeniile clasice ale Parteneriatului Strategic. Astfel, odată cu dezvoltarea relațiilor economice, cerințele comunității de afaceri americane de a continua lupta împotriva corupției vor continua sau chiar vor deveni mai puternice. Aceasta va duce la o mai mare cooperare în domeniul juridic și de intelligence, în scopul eliminării acțiunilor ilegale ce stau în calea cooperării economice eficiente.

Cea mai bună cale de urmat pentru factorii de decizie ai statului român și reprezentanții acestuia la Uniunea Europeană este de a milita activ în interiorul Uniunii Europene pentru un TTIP comprehensiv care să fie semnat rapid. Singurele posibile rezerve (precum cele legate de carnea de pui injectată cu hormoni) sunt relativ minore, dar statul român poate prevedea compensarea celor care au de pierdut, în schimbul obținerii unei flexibilități mai mari în negocieri. În privința organismelor modificate genetic, statul român poate ar trebui să adopte o linie fermă împotriva, precum restul țărilor Uniunii Europene și a Comisiei în sine. Însă, în ceea ce privește interesele specifice ale statelor precum Franța, Italia sau Austria (indicațiile geografice), România nu trebuie neapărat să susțină blocarea TTIP în cazul în care acestea nu obțin ce doresc. De asemenea, șomajul poate fi combătut prin politici ce presupun reconversia profesională și stimularea angajării în sectorul privat. Această poziție este cea mai indicată deoarece România are foarte puțin de câștigat sau pierdut dintr-o anumită soluție sau alta.

Pe de altă parte, factorii de decizie ai statului român trebuie să înțeleagă că asumarea unei anumite direcții presupune acceptarea unor riscuri și costuri. Interesele României sunt mai degrabă aliniate cu cele ale statelor și grupurilor care doresc aprofundarea comerțului, dar aceasta impune pierderi anumitor actori, precum sectorul agroindustrial din țările Europei dezvoltate. Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții poate reprezenta o oportunitate excelentă de a aprofunda comerțul România-SUA și de a atinge și obiectivele Parteneriatului Strategic dintre cele două țări. Orice decizie trebuie, însă, să pornească de la premise realiste asupra situației în care ne aflăm și asupra costurilor pe care le impune.

Bibliografie

Surse academice

- Anuța, Costinel (2013), „*Studiile prospective și analiza de intelligence: de la managementul riscului la reducerea incertitudinii*”, în George Cristian Maior, Ionel Nițu (coord.), *Ars Analytica – Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, București: Editura RAO.
- Ban, Cornel (2014), *Dependență și dezvoltare*, (Cluj: Tact).
- Benard, Andre (1980), „World Oil and Cold Reality”, în *Harvard Business Review*, noiembrie-decembrie, 1980.
- Clark, Robert M., *Intelligence Analysis: A Target Centric Approach*, Washington DC: CQ Press.
- Gangjee, Dev Saif (2007), „Quibbling Siblings: Conflicts between Trademarks and Geographical Indications”, *Chicago-Kent Law Review*, Vol. 82, No. 2, 2007.
- Garvin, David A., Levesque, Lynne C (2005), „A Note on Scenario Planning”, în *Harvard Business School Background Note* 306-003, noiembrie, 2005, disponibil la <https://faculty.washington.edu/socha/css572winter2012/HBR%20A%20note%20on%20scenario%20planning.pdf>, Accesat 4.08.2016.
- Godet, Michel et al, „A Tool-Box For Scenario Planning”, în *Futures Research Methodology Version 3.0*, editors: Jerome C. Glenn and Theodore J. Gordon.
- Heuer Jr, Richards J., Pearson, Randolph H (2011), *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, Washington DC: CQ Press.
- Maior, George Cristian (2012) „Managing Change: The Romanian Intelligence Service in the 21st Century”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 25:2, 217-239, DOI: 10.1080/08850607.2012.652525.
- Mietzner, Dana, Reger, Guido (2004), „Scenario-Approaches: History, Differences, Advantages and Disadvantages”, în *Proceedings of the EU-US Scientific Seminar: New Technology Foresight, Forecasting & Assessment Methods*, Sevilla, disponibil la <http://foresight.jrc.ec.europa.eu/fta/documents/eur21473en.pdf>, accesat 2.08.2016.
- Nguyen, M. T., Dunn, M (2009) „Some Methods for Scenario Analysis in Defence Strategic Planning”, Canberra, Joint Operations Division, disponibil la www.dtic.mil/gettr-doc/pdf?AD=ADA498161.
- Nicolae, Radu (2015) *Corupția și Politicile Anti-Corupție* (Iași: Polirom).
- Popa, F. Iulian (2015), „Metoda scenariilor în analiza informațiilor de securitate națională. Studiu teoretic-aplicativ”, în *Globalizare. Identitate. Securitate*, Cluj-Napoca: CA Publishing.
- Prisecaru, Bogdan, Ene, Adrian (2011), „Metode de analiză. Tipologie, caracteristici”, în Ionel Nițu (coord.), *Ghidul analistului de intelligence: compendiu pentru analiștii debutanți*, București: Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”.

- Schoemaker, Paul J.H (1995), „Scenario Planning: A Tool for Strategic Thinking” în *Sloan Management Review*, Winter Edition.
- Schweller, Randall L (1994), „Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In” *International Security*, Vol. 19, No. 1, pp. 72-107.
- Stanciu, Ion (1992), *Aliați fără alianță. România și SUA 1914-1920*, București: Editura Albatros.
- Târtan Cătălin (2003), *Parteneriatul strategic România – SUA*, http://www.armyacademy.ro/reviste/1_2004/Parteneriatul%20strategic%20Romania.pdf, Accesat 20.05.2016.
- Toboșaru Nicolae (2009), *Parteneriatul Strategic dintre România și SUA- Istorie și semnificații geopolitice*, http://arhiva-www.uoradea.ro/attachment/791672704232e82e41d0a31a6bc16159/47692e16ef0b001882b5800a272e5808/Tobosaru_Nicolae.pdf, Accesat 20.05.2016.

Resurse online

Acord între România și Statele Unite ale Americii privind activitățile forțelor Statelor Unite staționate pe teritoriul României, 2005

http://www.dreptonline.ro/legislatie/acord_romania_sua_militar.php, Accesat 20.05.2016.

Administrația prezidențială (2016), Discursul Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținut la întâlnirea anuală cu șefii misiunilor diplomatice acreditați la București (21 ianuarie 2016) <http://www.presidency.ro/ro/presedinte/documente-programatice/discursul-presedintelui-romaniei-domnul-klaus-iohannis-sustinut-la-intalnirea-anuala-cu-sefii-misiunilor-diplomatice-acreditati-la-bucuresti-21-ianuarie-2016>, Accesat 13.07.2016.

Agerpres (2016) Hans Klemm la recepția de Ziua Independenței: În această seară celebrăm și forța Parteneriatului strategic SUA-România <http://www.agerpres.ro/politica/2016/07/01/hans-klemm-la-receptia-de-ziua-independentei-in-aceasta-seara-celebram-si-fora-parteneriatului-strategic-sua-romania-20-33-02>, Accesat 31.08.2016.

Agerpres (2016), Bărbuță, Florin, *Borc: Un TTIP "diluât" nu ar fi un sprijin pentru cei implicați; sper ca echipele de negociere să identifice soluțiile optime*, 15 iunie 2016, disponibil la <http://www.agerpres.ro/economie/2016/06/15/borc-un-ttip-diluât-nu-ar-fi-un-sprijin-pentru-cei-implicati-sper-ca-echipele-de-negociere-sa-identifice-solutiile-optime-12-43-28>, accesat 15.10.2016.

Agerpres (2016), Campanie electorală în SUA: Clinton și Trump despre temele politice majore (sinteză DPA), <http://www.agerpres.ro/externe/2016/11/05/campanie-electorală-in-sua-clinton-si-trump-despre-temele-politice-majore-sinteza-dpa-06-03-32>, accesat 10.11.2016.

Avocatnet.ro (2016), Defrișările ilegale de pădure, considerate de-acum înainte amenințări la adresa securității naționale, http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_42190.html. Accesat 31.08.2016.

Beesley, Arthur, *Finland fights to keep TTIP talks alive. Trade minister warns that initiative will pass to Asia if deal fails*, Financial Times, 2 septembrie 2016, disponibil la <https://www.ft.com/content/e4d30f44-7064-11e6-9ac1-1055824ca907>, accesat 15.10.2016.

Bratu, Victor, *Impas în negocierile UE – SUA pe acordul TTIP: De ce Germania și Franța dau semnale că vor reluarea de la zero a discuțiilor*, Cursdeguvernare, 30 august 2016, disponibil la <http://cursdeguvernare.ro/impas-in-negocierile-ue-sua-pe-acordul-ttip-de-ce-germania-si-franta-vor-reluarea-de-la-zero-a-discutiilor.html>, accesat 16.10.2016.

Breniuc, Irina, Către ce se îndreaptă omenirea? Iată ce au semnat statele de la Oceanul Pacific, disponibil la <http://www.green-report.ro/capitolul-despre-proprietatea-intelectuala-din-tpp-publicat-de-wikileaks>, accesat 18.10.2016.

Camera Deputaților (2016) Comunicat de presă primit de la președintele Comisiei pentru afaceri europene, doamna deputat Ana Birchall, 15.06.2016, http://www.cdep.ro/relatii_publice/site2015.text_presa?pid=12074, accesat 30.07.2016.

Cecilia Malmstrom (2016) Letter to Ms Cartmail, Unite the Union http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154617.pdf, accesat 2.08.2016.

Centre for Economic Policy Research (2013), Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment An Economic Assessment, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf, accesat 4.08.2016.

Cernat, Lucian –CRPE (2016), Cât de important este TTIP pentru România?, http://ec.europa.eu/romania/images/20042016_raport_ttip_final.pdf, Accesat 27.07.2016.

Cernat, Lucian, Csilla Lakatos (2016), Impactul economic al Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții, mai 2015, CRPE Policy Memo 63, <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2015/05/CRPE-Policy-Memo-63-Final.pdf>, accesat 4.08.2016.

Chifu Iulian (2012), Parteneriat Strategic.Sistemul de Parteneriate Strategice al României Center for Conflict Prevention and Early Warning: Occasional Papers, http://cpc-ew.ro/occasional_papers/vol5_09.pdf, accesat 17.07.2016

Chifu Iulian (2016), Coșmarul „omuleților verzi”: Rusia revizionistă și revanșardă a transformat Crimeea, o stațiune turistică, într-un portavion hipermilitarizat ce controlează Marea Neagră până dincolo de strâmtori, <http://www.evz.ro/cosmarul-omuletilor-verzi-rusia-revizionista-si-revansarda-a-transformat-crimeea-o-statiune-turistica-intr-un-portavion-hipermilitarizat-ce-controleaza-marea-neagra-pana-dincolo-de-stramtori-pulsul-planetei.html>, accesat 31.08.2016.

Citre, Cristian Mediafax (2016), Ambasadorul SUA la București, Hans Klemm: Parteneriatul are potențial nelimitat, împreună putem asigura o Europă întreagă și liberă. Încurajez legislatorii români să consolideze legislația anticorupție în loc să o subminez, <http://www.mediafax.ro/politic/ambasadorul-sua-bucuresti-hans-klemm-parteneriatul-potential-nelimitat-impreuna-putem-asigura-europa-intreaga-libera-incurajez-legislatorii-romani-consolideze-legislatia-anticoruptie-loc-submineze-15514672>, accesat 19.07.2016.

Ciurtin, Horia (2014) TTIP și noua conexiune transatlantică <http://www.contributors.ro/economie/ttip-%C8%99i-noua-conexiune-transatlantica/>, accesat 6.08.2016.

CNN (1997), NATO invites Poland, Hungary, Czech Republic to join, <http://edition.cnn.com/WORLD/9707/08/nato/index.html?s=PM:WORLD>, accesat 30.06.2016.

Colibășanu, Oana-Antonia Victor-Vlad Grigorescu, Eliza Vaș (2015), The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Negotiations Status Quo and the Relevance for the Romanian Public

Debate, IER Working Paper Series,
http://www.ier.ro/sites/default/files/pdf/Final_WP%20TTIP_final.pdf, accesat 2.08.2016.

Comisia Europeană – Reprezentanța în România (2015a), TTIP este benefic pentru economia României
http://ec.europa.eu/romania/news/19052015_tt看ip_este_benefic_pentru_economia_romania_ro.htm, accesat 31.07.2016.

Comisia Europeană – Reprezentanța în România (2015b), TTIP este benefic pentru economia României
http://ec.europa.eu/romania/news/19052015_tt看ip_este_benefic_pentru_economia_romania_ro.htm, accesat 31.07.2016.

Comisia Europeană – Reprezentanța în România (2015c), Dezbatere TTIP reuniune Reprezentanța COM UE România, marți 6 octombrie 2015
http://www.dce.gov.ro/poli_com/ttip/Mas_rot6oct2015.pdf, accesat 4.08.2016.

Comisia Europeană (2015), *Esența TTIP. O prezentare generală și un ghid pentru fiecare capitol în parte, pe înțelesul tuturor*, disponibil la
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc_153782.pdf, accesat 9.08.2016.

Covei, Ioana (2016), *TTIP: Tratatul Transatlantic – o Inițiativă Profitabilă?*, disponibil la
<http://qvorum.ro/ttip-tratatul-transatlantic-o-initiativa-profitabila/>, accesat 9.08.2016.

Csernaton, Raluca Oana (2014), *Romania's Euro-Atlantic security profile post-cold war : transitional security habitus and the praxis of Romania's security field*, Budapest: Central European University, 2014,
<http://stage1.ceu.edu/sites/pds.ceu.hu/files/attachment/basicpage/478/csernatoniralucair.pdf>, accesat 19.07.2016.

DG Trade (2013) European Commission Fires Starting Gun for EU-US Trade Talks
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=877>, accesat 30.07.2016.

DG Trade (2014) Commission publishes summary state of play in TTIP negotiations – latest version now available, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1139>, accesat 30.07.2016.

DG Trade (2015a) Protecting public services in TTIP and other EU trade agreements
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1115>, accesat 2.08.2016.

DG Trade (2015b), TTIP and Regulation: an overview
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/february/tradoc_153121.pdf, accesat 31.07.2016.

DG Trade (2015c) EU Textual Proposal: Trade and Sustainable Development,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153923.pdf, accesat 3.08.2016.

DG Trade (2015d) Transatlantic Trade and Investment Partnership – Trade in Services, Investment and E-commerce Chapter II – Investment
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153955.pdf, accesat 3.08.2016.

DG Trade (2016a) Statement by Ignacio García Bercero EU Chief Negotiator for TTIP
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/july/tradoc_154811.pdf, accesat 30.07.2016.

DG Trade (2016b) TTIP: The finish line and how to get there, Cecilia Malmström, Commissioner for Trade Event at Atlantic Council, Washington D.C.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154698.pdf, accesat 30.07.2016.

DG Trade (2016c) EU negotiating texts in TTIP,
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>, accesat 31.07.2016.

DG Trade (2016d) The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – State of Play
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/april/tradoc_154477.pdf, accesat 31.07.2016.

DG Trade (2016e) Paper on Geographical Indications in the EU- US Transatlantic Trade and Investment Partnership,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154384.Paper%20Geographical%20Indications%20FINAL.pdf, accesat 31.07.2016.

DG Trade (2016f) Public report of the 14th round of negotiations for the Transatlantic Trade and Investment Partnership http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/august/tradoc_154837.pdf, accesat 31.07.2016.

DG Trade (2016g) Outline of Text on Geographical Indications
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154385.%20Paper%20-%20GIs%20skeleton%20FINAL.pdf, accesat 2.08.2016.

DG Trade (2016h) Annex I to the EU's Paper on Geographical Indications in TTIP (Foodstuff other than wines and spirits)
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154386.GIPaperAnnex1%20FINAL_REV.pdf, accesat 5.08.2016.

DG Trade (2016i) Annex II to the the EU's Paper on Geographical Indications in TTIP,
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154387.pdf, accesat 5.08.2016.

DG Trade (2016j) Final press conference of the TTIP 15th round of negotiations,
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1553>, accesat la 10.11.2016.

DG Trade (n.d.a) In focus: Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)
<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>, sccesat 30.07.2016.

US Trade (n.d.), Transatlantic Trade and Investment Partnership (T-TIP), <https://ustr.gov/>, accesat 30.07.2016.

DG Trade (n.d.b) Food safety and animal and plant health in TTIP
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153004.3%20Food%20safety,%20a+p%20health%20%28SPS%29.pdf, accesat 31.07.2016.

ECORYS (2016) Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA <http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>, accesat 2.08.2016.

Economica.net (2016), http://www.economica.net/acordul-de-liber-schimb-transtatlantic-ar-putea-esua-in-lipsa-unor-garantii-privind-sanatatea-si-mediul-premier-franta_118748.html, accesat 20.10.2016.

Economica.net (2015), http://www.economica.net/acord-istoric-pe-tratatul-comercial-trans-pacific-victorie-pentru-sua-si-japonia-pericol-pentru-ue_108014.html, accesat 20.10.2016.

Euractiv (2016a) TTIP impossible in 2016, French minister says, www.euractiv.com/section/trade-society/news/ttip-impossible-in-2016-french-minister-says/, accesat 30.07.2016.

EuroPunkt (2016), *Sondaj de opinie/ 74% dintre irlandezi vor referendum național pe marginea TTIP*, 27 iulie 2016, disponibil la <http://europunkt.ro/2016/07/27/sondaj-de-opinie-74-dintre-irlandezi-vor-referendum-national-pe-marginea-ttip/>, accesat 19.10.2016.

Eurostat(2016a) Trade in goods <http://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade/data/main-tables>, sccesat 30.07.2016.

Eurostat(2016b), Trade in Services, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/balance-of-payments/data/database>, accesat 30.07.2016.

Euractiv (2016b) Kerry to embark on EU roadshow to promote TTIP <http://www.euractiv.com/section/trade-society/news/kerry-to-embark-on-eu-roadshow-to-promote-ttip/>, accesat 30.07.2016.

Euractiv (2016c) CETA and TTIP threaten the EU's precautionary principle <http://www.euractiv.com/section/trade-society/news/ceta-and-ttip-threaten-the-eus-precautionary-principle/>, accesat 31.07.2016.

Forbes.ro (2016), <http://www.forbes.ro/fost-semnat-tratatul-care-acopera-40-din-economia-globala-47543>, accesat 18.10.2016.

Ghinea, Cristian (2015) România și negocierile comerciale UE – SUA - schiță pentru o poziție de țară - CRPE Policy Brief nr. 37 / Mai 2015 <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2015/05/CRPE-Policy-Brief-37-TTIP-Final.pdf>, accesat 4.08.2016.

Ghiță, Oana, *Ana Birchall: TTIP reprezintă o prioritate atât pentru UE cât și pentru SUA*, Agerpres, 15 iunie 2016, disponibil la <http://www.agerpres.ro/politica/2016/06/15/ana-birchall-ttip-reprezinta-o-prioritate-atat-pentru-ue-cat-si-pentru-sua-18-22-13>, accesat 15.10.2016.

Government Press Release (2015), *The Government on Slovenia's positions on the European Agenda on Migration and the TTIP*, 12 mai 2015, disponibil la http://www.vlada.si/en/media_room/government_press_releases/press_release/article/the_government_on_slovenias_positions_on_the_european_agenda_on_migration_and_the_ttip_53857, accesat 16.10.2016.

Greenpeace - TTIP Leaks (n.d.) <https://www.ttip-leaks.org/>, sccesat 30.07.2016.

Greenpeace (2016) Leaked TTIP documents confirm major risks for climate, environment and consumer safety <http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/2016/Leaked-TTIP-documents-confirm-major-risks-for-climate-environment-and-consumer-safety/>, accesat 2.08.2016.

Grigorescu Victor (2016) Parteneriatul Transatlantic pentru Investiții și Comerț – între simbolism și pragmatism <http://www.contributors.ro/fara-categorie/parteneriatul-transatlantic-pentru-investi%C8%9Bii-%C8%99i-comer%C8%9B-%E2%80%93-intre-simbolism-%C8%99i-pragmatism/>, accesat 6.08.2016.

Guga, Ștefan (2015) Addendum,
http://www.asociatiaconect.ro/upload_res/Cercetare_impactul_legislatiei_muncii.pdf, accesat 5.08.2016.

Guga, Ștefan Camelia Constantin (2015), Analiza impactului noii legislații a dialogului social adoptate în 2011
http://www.asociatiaconect.ro/upload_res/Addendum%20din%20data%20de%2015%20octombrie%202015.pdf, accesat 5.08.2016.

GRECO (2015a) Evaluation Report: Romania, Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors,
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4%282015%294_Romania_EN.pdf, accesat 5.08.2016.

GRECO (2015b) GRECO Third Evaluation Round, Second Compliance Report on Romania,
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/2nd%20RC3/Greco%20RC3%282014%2922_Romania_2ndRC_EN.pdf, accesat 5.08.2016.

Comisia Europeană – MCV, Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și de verificare,
http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2016_41_ro.pdf, accesat 5.08.2016.

Horia Ciurtin (2016) În căutarea consensului pierdut: Mituri despre protecția investitorilor în TTIP și cum își propune UE să revoluționeze sistemul de soluționare a disputelor
<http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2016/01/crpe-policy-brief-41.pdf>, accesat 4.08.2016.

Hotnews (2011), <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-10125510-declaratia-privind-parteneriatul-strategic-sua-romania-textul-integral-paralela-actul-similar-dintre-sua-polonia.htm>, accesat 12.07.2016.

Hotnews (2016a) Scutul american antiracheta din Romania a devenit operational. Vezi imagini de afara si din interiorul bazei de la Deveselu <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20993730-video-foto-baza-deveselu-scutul-antiracheta-din-romania-devenit-operationale-vezi-imagini-afara-din-interiorul-bazei.htm>, accesat 15.07.2016.

Hotnews (2016b) Mihnea Motoc l-a primit joi pe seful serviciilor de informatii militare din SUA <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21246790-mihnea-motoc-primit-joi-seful-serviciilor-informatii-militare-din-sua.htm>, accesat 17.07.2016.

Hotnews (2016c) Numarul doi pe agricultura din Guvernul american: Pentru SUA este inacceptabil sistemul european de protectie a produselor traditionale <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-21086143-numarul-doi-guvernul-american-agricultura-pentru-sua-este-inacceptabil-sistemul-european-protectie-produselor-traditionale-organismele-modificate-genetic-sunt-solutie-pentru-hranirea-populatiei-plus-p.htm>, accesat 31.07.2016.

Hotnews (2016d) S-a incins dezbaterea TTIP si la Bucuresti. Sindicalistul Hossu: Nu putem vorbi de comert liber cand avem regim de vize pentru romani. Negociator SUA: Lucratorii americani sunt discriminati in UE <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-21083215-incins-dezbaterea-ttip-bucuresti-sindicalistul-hossu-nu-putem-vorbi-comert-liber-cand-avem-regim-vize-pentru-romani-negociator-sua-lucratorii-americani-sunt-discriminati.htm>, accesat 30.07.2016.

Hotnews (2016e) SUA se alatura UE in criticile la adresa organizatiei Greenpeace, dupa publicarea unor documente secrete despre TTIP, <http://m.hotnews.ro/stire/20970437>, accesat 30.07.2016.

Hotnews (2016f) Lucian Cernat, Comisia Europeana: Un acord TTIP excelent negociat de CE va fi complet inutil pentru Romania, daca tara nu este pregatita pentru el <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-20754014-lucian-cernat-comisia-europeana-acord-ttip-excelent-negociat-complet-inutil-pentru-romania-daca-tara-nu-este-pregatita-pentru.htm>, accesat 3.08.2016.

Hotnews (2016g) TTIP: Kate Kalutkiewicz/Misiunea SUA la UE a discutat online despre pozitia americana in negocierile pentru acordul de liber schimb cu Uniunea Europeana <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-21077901-ttip-kate-kalutkiewicz-misiunea-sua-discuta-online-despre-pozitia-americana-negocierile-pentru-acordul-liber-schimb-uniunea-europeana.htm>, accesat 2.08.2016.

Hotnews (2016h) Pro si contra celui mai mare acord comercial din istorie: dezbatere TTIP organizata de Ambasada Marii Britanii, 26 ianuarie 2016, disponibil la <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-20753103-video-live-text-dezbatere-asupra-acordului-liber-schimb-sua-ttip-incotro.htm>, accesat 2.08.2016.

Hotnews (2016i), Bogdan Aurescu, Cinci ani de Parteneriat Strategic „durabil si dinamic”, „mai profund si mai extins”. Din culisele diplomatice ale relatiei Romania – SUA, <http://www.hotnews.ro/stiri-opinii-21288484-cinci-ani-parteneriat-strategic-durabil-dinamic-mai-profund-mai-extins.htm>, accesat 15.09.2016.

Hotnews (2016j), „Ministrul Comunicatiilor, Marius Bostan: Romanii sunt cei mai pro-americiani, dar propaganda poate schimba tendinta / Retorica anti-TTIP este in cea mai mare parte gresita”, 13 mai 2016, disponibil la <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-20994712-ministrul-comunicatiilor-marius-bostan-romanii-sunt-cei-mai-pro-americiani-dar-propaganda-poate-schimba-tendinta-retorica-anti-ttip-este-cea-mai-mare-parte-gresita.htm>, [accesat 20.10.2016](#).

Hotnews (2016k), Eșecul TTIP, semn al dezintegrării UE. România și alte state din est sunt îngrijorate, în timp ce țările din vest resping acordul SUA-UE, pe fond electoral, www.hotnews.ro, 31 august 2016, accesat 20.10.2016.

Hotnews (2016 l), Spinoasa problemă a disputelor dintre țări și investitori în TTIP: acordul semnat de SUA cu statele asiatice forțează mâna Europei, <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-20735559-spinoasa-problema-disputelor-dintre-tari-investitori-ttip-acordul-semnat-sua-statele-asiatice-forteaza-mana-europei.htm>, 18 ianuarie 2016, accesat 21.10.2016.

Hotnews (2014), Harta susținerii și respingerii politice a acordului UE-SUA și poziția României față de TTIP, www.hotnews.ro, 15 octombrie 2014, accesat 19.10.2016.

Hotnews (2014), Harta protestelor față de TTIP. Ecologistii, anti-globalistii, sindicalistii si stangistii de pe strazile Europei, www.hotnews.ro, 20 octombrie 2014, accesat 15.10.2016.

Hotnews (2014), Ministru bulgar: Sofia nu va semna viitorul acord de liber schimb TTIP daca SUA nu renunta la obligativitatea vizelor, <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-18680387-ministru-bulgar-sofia-nu-semna-viitorul-acord-liber-schimb-ttip-daca-sua-nu-renunta-obligativitatea-vizelor.htm>, 27 noiembrie 2014, accesat 15.10.2016.

Hotnews (n.d.) Acordul de liber schimb UE-SUA <http://www.hotnews.ro/ttip>, Accesat 31.07.2016.

Ionel Haiduc, Gheorghe Sinescu (2010) Pozitia mediului academic referitoare la plantele modificate genetic <http://old.madr.ro/pages/comunicate/pozitia-mediului-academic.pdf>, Accesat 4.08.2016.

Iordăchescu, Ionuț, *TTIP, Ungaria. Viktor Orban: Nu susținem un acord UE-SUA care reduce jurisdicția instanțelor ungare*, DC News, 6 martie 2015, disponibil la http://www.dcnews.ro/ttip-ungaria-viktor-orban-nu-sus-inem-un-acord-care-reduce-jurisdic-ia-instan-elor-ungare_469469.html, accesat 20.10.2016.

Iulia-Monica Oehler-Șincai, Rodica Velciu, Napoleon Pop (2016) Efectele scontate ale Parteneriatului Transatlantic pentru Comerț și Investiții (TTIP): continuarea dezbaterii, <http://www.economistul.ro/ttip-efectele-scontate-ale-parteneriatului-transatlantic-pentru-comert-si-investitii-ttip-continuarea-dezbaterii-a8440/>, accesat 27.07.2016.

July 11, 1997 <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=54402>, Accesat 30.06.2016

Liley Lee (2016) TTIP și „moștenirea” Obama <http://www.contributors.ro/economie/ttip-si-%E2%80%9Emostenirea%E2%80%9D-obama/>, accesat 6.08.2016.

MAE (2011), „Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI” între România și Statele Unite ale Americii, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/2011.09.13_declaratie.pdf, accesat 12.07.2016.

MAE (2012) Parteneriatul strategic cu SUA rămâne unul dintre pilonii principali ai politicii externe a României, <http://lyon.mae.ro/romania-news/1469>, accesat 13.07.2016.

MAE (2014) Cea de-a treia reuniune a Task Force-ului România-SUA pentru implementarea „Declarației Comune privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul” XXI între România și Statele Unite ale Americii <http://www.mae.ro/node/28497>, accesat 19.07.2016.

MAE (2015) Parteneriatul Strategic cu SUA, pilon central al politicii externe și de securitate a României, <http://bilbao.mae.ro/romania-news/6077>, accesat 13.07.2016.

MAE (2015), Bogdan Aurescu la deschiderea conferinței „TTIP: Romania`s Voice”, <http://www.mae.ro/node/34144>, accesat 30.07.2016.

MAE (n.d. a), Parteneriate strategice și relații speciale, <https://www.mae.ro/node/1861>, accesat 30.06.2016.

MAE(2016a) Parteneriatul strategic România-SUA <https://www.mae.ro/node/4944>, accesat 2.07.2016,

MAE (2016b) Ambasadorul George Cristian Maior, la întâlnirea cu comunitatea românească din Philadelphia: „Îmi propun să mențin o legătură directă și consistentă cu românii din SUA, să vizitez cât mai multe comunități românești și să vin în întâmpinarea problemelor” <http://washington.mae.ro/local-news/1318>, accesat 17.07.2016.

MAE (2016c) Declarația Comună privind implementarea Parteneriatului Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii, <https://www.mae.ro/node/38549>, accesat 2.10.2016.

MAE (2016d) Declarația Comună privind implementarea Parteneriatului Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii, <https://www.mae.ro/node/38549>, accesat la 10.11.2016.

Mediafax (2015), Aureșcu: Dezvoltarea Parteneriatului Strategic cu SUA corespunde în cel mai înalt grad interesului național, <http://www.mediafax.ro/politic/aurescu-dezvoltarea-parteneriatului-strategic-cu-sua-corespunde-in-cel-mai-inalt-grad-interesului-national-14518602>, accesat 13.07.2016.

Michalopoulos, Sarantis, *Greece to block TTIP unless geographical indications are protected*, EurActiv, 13 mai 2016, disponibil la <https://www.euractiv.com/section/trade-society/news/greece-to-block-ttip-unless-geographical-indications-are-protected>, accesat 20.10.2016.

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (n.d.) Organisme modificate genetic <http://www.madr.ro/organisme-modificate-genetic.html>, accesat 4.08.2016.

MADR, 2013, Prezentarea INDAGRA http://www.madr.ro/docs/ind-alimentara/produse.../PREZENTARE_DGIA_INDAGRA1.ppt, accesat 31.08.2016.

NATO (2016) Warsaw Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July 2016 http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm, accesat 15.07.2016.

Naumescu, Valentin (2016) Euroscepticismul britanic, o glumă. Urmează cel german. Intrăm în epoca Frauke Petry <http://www.contributors.ro/global-europa/euroscepticismul-britanic-o-gluma-urmeaza-cel-german-intram-in-epoca-frauke-petry/>, accesat 6.08.2016.

Olteanu, Mircea, *Alegerile prezidențiale din Franța vor avea loc pe 23 aprilie și 7 mai 2017 - guvernul francez*, Mediafax, 5 mai 2016, disponibil <http://www.mediafax.ro/externe/alegerile-prezidentiale-din-franta-vor-avea-loc-pe-23-aprilie-si-7-mai-2017-guvernul-francez-15282163>, accesat 20.10.2016.

Rogozanu, Costi (2016) Adevărata politică de guvernare: subvențiile de stat pentru exploatare. După procesul cu ENEL mai vreți TTIP? <http://voxpublica.realitatea.net/politica-societate/adevarata-politica-de-guvernare-subventiile-de-stat-pentru-exploatare-dupa-procesul-cu-enel-mai-vreti-ttip-117379.html>, accesat 6.08.2016.

Scholz, Kay Alexander, *Germania: Sondaje de opinie, înainte de alegeri*, DW, 2 septembrie 2016, disponibil la <http://www.dw.com/ro/germania-sondaje-de-opinie-%C3%AEnainte-de-alegeri/a-19522995>, accesat 18.10.2016.

Serviciul Român de Informații (2016) Directorul comunității de informații americane în vizită la SRI <https://www.sri.ro/directorul-comunitatii-de-informatii-americane-in-vizita-la-sri.html>, accesat 20.05.2016.

Serviciul Român de Informații (n.d. a) Cadrul instituțional și legislativ de prevenire și combatere a terorismului, <https://www.sri.ro/fisiere/studii/cadrullegislativ.pdf>, accesat 20.05.2016.

Serviciul Român de Informații (n.d. b) Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului <http://www.sri.ro/snpct.html>, accesat 20.05.2016.

Sheffield, Hazel (2016), *TTIP: Barack Obama says trade deal should be signed by the 'end of the year'*, 25 aprilie 2016, disponibil la <http://www.independent.co.uk/news/business/news/ttip->

obama-says-trade-deal-should-be-signed-by-the-end-of-the-year-a6999456.html, accesat 11.08.2016.

Sigma Live (2016) , *Lakkotrypis gives Cyprus' side on TTIP at EU meeting*, 13 mai 2016, disponibil la <http://www.sigmalive.com/en/news/local/144918/lakkotrypis-gives-cyprus-side-on-ttip-at-eu-meeting>, accesat 18.10.2016.

Stamule, Tănase (2015), *TTIP – Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții*, disponibil la <http://www.contributors.ro/economie/ttip-%E2%80%93-parteneriatul-transatlantic-pentru-comert-si-investitii/>, accesat 11.08.2016.

Status of forces agreement, <http://www.state.gov/documents/organization/131771.pdf>, accesat 20.05.2016.

Stop TTIP (n.d.) Ce este TTIP?, <http://stopttip.ro/ce-este-ttip/>, accesat 31.07.2016.

Strategia de Securitate Națională a României (2006), <http://old.presidency.ro/static/ordine/CSAT/SSNR.pdf>, accesat 23.06.2016.

Strategia Națională de Apărare a Țării (2015) http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf, accesat 13.07.2016.

Șelaru, Cristi, *Franța cere oprirea negocierilor cu SUA pentru TTIP*, Știri pe Surse, 30 august 2016, disponibil la http://www.stiripesurse.ro/fran-a-cere-oprirea-negocierilor-cu-sua-pentru-ttip_1149239.html, accesat 18.10.2016.

The Daily Beast (2015), *Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower* <http://www.thedailybeast.com/articles/2015/04/22/europeans-fight-u-s-trade-deal-with-fear-of-mchospitals-fracking-under-eiffel-tower.html>, accesat 31.07.2016.

The Guardian (2016) *Doubts rise over TTIP as France threatens to block EU-US deal* <https://www.theguardian.com/business/2016/may/03/doubts-rise-over-ttip-as-france-threatens-to-block-eu-us-deal>, accesat 31.07.2016.

Tradiții din Romania. Indicație geografică sau produs tradițional românesc?, 01.12.2015, <http://www.legaltobusiness.com/traditii-din-rional-romanesc.ro>, accesat 31.08.2016.

Trei scenarii negre pentru Europa in cazul in care britanicii aleg BREXITUL joi. Ce s-a intamplat luni cu lira, Pro TV, 20 iunie 2016, disponibil la <http://stirileprotv.ro/stiri/international/britanicii-decid-joi-daca-ies-din-ue-ce-spun-analistii-despre-impactul-referendumului-asupra-carierii-lui-david-cameron.html>, accesat 18.10.2016

TTIP – Romania's voice (2016) <http://www.ttip-romania.ro/results-of-ttip-national-consultation-ttip-romanas-voice/>, accesat 4.08.2016.

TTIP: România, rămasă momentan pe-afară, cu alimente și băuturi importante, la negocierile UE-SUA pe marele acord care va decide economia mondială, <http://economie.hotnews.ro/stiri-ttip-20892494-ttip-romania-ramasa-dinafara-alimente-bauturi-importante-negocierile-sua-marele-acord-care-decide-economia-mondiala.htm>, accesat 31.08.2016.

U. S. Embassy to Romania, (n.d.) *Implementing Missile Defense in Europe* http://romania.usembassy.gov/policy/missile_defense.html, accesat 20.07.2016.

U.S. Embassy (2011), Agreement Between the United States of America and Romania on the Deployment of the United States Ballistic Missile Defense System in Romania http://romania.usembassy.gov/policy/missile_defense_agreement.html, accesat 13.07.2016.

U.S. Trade (2014), 2014 Report on Sanitary and Phytosanitary Measures https://ustr.gov/sites/default/files/FINAL-2014-SPS-Report-Compiled_0.pdf, accesat 2.08.2016.

U.S. Trade (n.d. a), Transparency, Anticorruption and Competition <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/transatlantic-trade-and-investment-partnership-t-tip/t-tip-13>, accesat 31.07.2016.

U.S. Trade (n.d.b), Sanitary and Phytosanitary Measures and Technical Barriers to Trade <https://ustr.gov/issue-areas/agriculture/sanitary-and-phytosanitary-measures-and-technical-barriers-trade>, accesat 31.07.2016.

UCSB (n.d.), Bill Clinton, Remarks to the Citizens of Bucharest, Romania, July 11, 1997 <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=54402>, accesat 30.06.2016.

US Trade (2016a) Statement by Assistant USTR Dan Mullaney at the 14th Transatlantic Trade and Investment Partnership Negotiating Round <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/speechestranscripts/2016/july/statement-assistant-ustr-dan>, accesat 30.07.2016.

Vișalariu, Ileana (2016), „Oamenii înaintea profitului”: Zeci de mii de persoane au protestat împotriva TTIP, disponibil la <http://www.telegرافonline.ro/oamenii-inaintea-profitului-zeci-de-mii-de-persoane-au-protestat-impotriva-ttip>, accesat 8.05.2016.

White House (2008), President Bush Visits Bucharest, Romania, Discusses NATO, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/04/20080402-2.html>, accesat 22.06.2016.

Ziarul Financiar (2015a) Românii au cele mai multe ferme din UE, dar peste jumătate sunt de subzistență <http://www.zf.ro/eveniment/romanii-au-cele-mai-multe-ferme-din-ue-dar-pestre-jumatate-sunt-de-subzistenta-13792728>, accesat 3.08.2016.

Ziarul Financiar (2015b) România poate profita de Parteneriatul Transatlantic de Comerț și Investiții pentru a crește schimburile comerciale cu SUA, 22 decembrie 2015, disponibil la <http://www.zf.ro/info/p-romania-poate-profita-de-parteneriatul-transatlantic-de-comert-si-investitii-pentru-a-creste-schimburile-comerciale-cu-sua-14927132>, accesat 11.08.2016.

MDAA (n.d.), Missile Defense Advocay Alliance, European Phased Adaptive Approach (EPAA), <http://missiledefenseadvocacy.org/missile-defense-systems-2/missile-defense-systems/policy-coming-soon/european-phased-adaptive-approach-epaa/>, accesat 11.09.2016.

Euronaval (2014), Conventia de la Montreux (20 IULIE 1936) si aplicarea in criza ucraineana, <http://www.euronaval.ro/noutati/79-conventia-de-la-montreux-20-iulie-1936-si-aplicarea-in-criza-ucrineana>, accesat 11.09.2016.

Strategia Națională a României privind Schimbările Climatice 2013-2020 (2013), http://www.mmediu.ro/beta/wp-content/uploads/2012/10/2012-10-05-Strategia_NR-SC.pdf, accesat 11.09.2016.

Raza, W., J. Grumiller, L. Taylor, B. Tröster, R. von Arnim (2014), Assess_TTIP: Assessing the Claimed Benefits of the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), OFSE, Vienna, http://www.guengl.eu/uploads/plenary-focus-pdf/ASSESS_TTIP.pdf, accesat 02.10.2016.

Capaldo, Jeronim (2014), The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership: European Disintegration, Unemployment and Instability,” Global Development and Environment Institute Working Paper 14-03, Tufts University, <https://ase.tufts.edu/gdae/Pubs/wp/14-03CapaldoTTIP.pdf>, accesat 02.10.2016.

Pelkmans, Jacques, Arjan Lejour, Lorna Schrefler, Federica Mustilli and Jacopo Timini (2014) „The Impact of TTIP, The underlying economic model and comparisons No. 93/October 2014”, <https://www.ceps.eu/system/files/No%2093%20Appraisal%20of%20IA%20on%20TTIP.pdf>, accesat 02.10.2016.

Swedish Ministry of Foreign Affairs, (2016) <http://www.government.se/opinion-pieces/2016/09/sweden-needs-ttip-for-jobs/>, accesat 02.10.2016.

Danish Ministry of Foreign Affairs (2014) <http://um.dk/en/nyheder-fra-udenrigsministeriet/NewsDisplayPage/?newsID=6A9E5BB7-9353-4585-B25D-9ABFA548241F>, accesat 02.10.2016.

Latvian Ministry of Foreign Affairs (2016) <http://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/54780-foreign-minister-edgars-rinkevics-voices-support-for-the-signing-of-ceta-and-continuation-of-the-ttip-negotiations>, accesat 02.10.2016.

Lithuanian Ministry of Foreign Affairs (2016) <https://www.urm.lt/default/en/news/vice-minister-karoblis-ttip-will-give-lithuanian-products-much-better-access-to-the-us-agricultural-and-food-market>, accesat 02.10.2016.

Estonian Ministry of Foreign Affairs (2016) <http://www.vm.ee/en/news/foreign-minister-discussed-security-us-congressional-delegation>, accesat 02.10.2016.

Polish Ministry of Foreign Affairs (2016) http://www.ms.gov.pl/en/foreign_policy/goals_of_foreign_policy/annual_address_2011/, accesat 02.10.2016.

German Ministry of Foreign Affairs (2016) http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Reden/2016/160830_BM_BoKoWita.html?searchArchive=0&searchEngineQueryString=TTIP&searchIssued=0&searchIssuedAfter=27.11.2013, accesat 02.10.2016.

Czech Ministry of Foreign Affairs (2015) http://www.mzv.cz/nato.brussels/en/news_articles_speeches/the_strategic_imperative_of_ttip.html, accesat 02.10.2016.

Slovak Ministry of Foreign Affairs (2014) https://www.mzv.sk/web/en/news/current_issues/-/asset_publisher/lrJ2tDuQdEKp/content/state-secretary-burian-at-the-final-ttip-project-conference-unique-opportunity-for-business-in-slovakia-to-grow-/10182, accesat 02.10.2016.

Austrian Ministry of Foreign Affairs (2016) <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/announcements/2016/04/austrian-foreign-minister-kurz-and-secretary-general-linhart-meet-us-secretary-of-state-kerry/>, accesat 02.10.2016.

Anexe

Scenarii	Barriere tarifare	Barriere netarifare	Detalii controversate
1. Semnarea unui <i>TTIP comprehensiv, ambțios și reciproc avantajos, bazat pe reducerea integrală a barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului transatlantic</i>	- ar elimina aproape toate taxele vamale, fapt care: - o ar scădea prețul mărfurilor exportate de UE; - o ar spori vânzările; - o ar crea noi locuri de muncă pentru a putea satisface cerințele de pe piață; - o ar promova comerțul dintre cei doi actori.	- ar elimina barierele din domeniul serviciilor și al achizițiilor publice, pentru ca societățile din Uniunea Europeană să poată concura cu firmele americane de pe aceeași poziție. - ar proteja sectoare sensibile pentru Uniune sau pentru SUA, așa cum sunt serviciile publice, și ar sprijini dreptul guvernelor de a stabili standarde de calitate sau de siguranță. - ar elimina barierele în anumite sectoare precum telecomunicațiile sau dragarea zonelor portuare, a porturilor sau a căilor navigabile. - ar formula norme care să garanteze companiilor din UE și din SUA că nu sunt discriminate în procesul de participare la licitații pentru obținerea de contracte de achiziții publice una pe piața celeilalte. - ar îmbunătăți procesul de cooperare dintre cele două părți în materie de reglementare în scopul revizuirii regulilor existente și adoptării altora noi. - ar reduce barierele tehnice în calea comerțului UE-SUA, rezultate ale diferențelor existente între cele două părți, în domeniul etichetării sau al evaluării siguranței, prin - o utilizarea unor standarde	- Uniunea Europeană va fi nevoită să reducă standardele în unele domenii, așa cum este cel al tehnologiei informațiilor, pentru a putea ajunge la un numitor comun cu statul american. - Uniunea Europeană va trebui să facă anumite compromisuri în această privință, pentru a se apropia de Statele Unite, normele privind siguranța alimentară devenind mai puțin stricte. - TTIP va contribui și la modificarea listei Uniunii Europene de substanțe interzise în produsele cosmetice, pentru a satisface cerințele statului american în acest domeniu.

		internationale; ○ eliminarea sau reducerea procedurilor repetitive de verificare a produselor; ○ îmbunătățirea cooperării dintre organismele de standardizare din SUA și UE în vederea identificării și adoptării unor noi standarde comune. - ar îmbunătăți cooperarea dintre cele două părți în sensul stimulării exporturilor de produse alimentare, substanțe chimice, produse cosmetice și produse medicale prin ○ stabilirea unor proceduri și decizii programatice și rapide privind reglementările referitoare la comerț și un singur proces de aprobare pentru toate exporturile din toate țările Uniunii. - ar garanta respectarea unor reguli de bază pentru protecția drepturilor individuale la locul de muncă și pentru protecția mediului, asigurarea implicării continue a societății civile în ceea ce privește modalitățile de punere în practică a TTIP, precum și sprijinirea standardelor și convențiilor internaționale fundamentale în domeniul muncii și al mediului.	
--	--	---	--

		- ar fi creat un cadru normativ solid pentru schimburi comerciale și investiții sustenabile, care să faciliteze accesul la energie și materii prime, în vederea promovării concurenței și a sustenabilității. - ar elimina taxele vamale și simplificarea procedurilor vamale pentru IMM-uri, va reduce costurile cauzate de aplicarea unor standarde diferite și va îmbunătăți protecția drepturilor de proprietate intelectuală, aspecte benefice pentru IMM-uri. - ar include reglementări care le vor permite investitorilor străini să soluționeze litigiile dintre investitori și stat.	
2. Semnarea unui TTIP parțial, care cuprinde doar reducerea barierelor tarifare	- ar elimina aproape toate taxele vamale, fapt care ar scădea prețul mărfurilor exportate de UE, sporind vânzările și promovând comerțul dintre comunitatea europeană și statul american.	- ar înlătura parțial barierele cu care se confruntă întreprinderile europene în anumite sectoare, în ceea ce privește domeniul serviciilor. - nu se va realiza un sistem comun de reglementări, semnarea parteneriatului eșuând în a aduce schimbări în acest domeniu. - nu se vor reduce barierele tehnice în calea comerțului dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii. - nu se vor modifica normele existente în materie de siguranță a alimentelor. - în ceea ce privește schimburile comerciale în domeniul substanțelor chimice nu vor exista schimbări majore. - nu vor fi înregistrate	- Uniunea Europeană va viza ca semnarea Parteneriatului Transatlantic să nu amenințe rolul special pe care îl au serviciile publice în sectoare precum sănătatea, educația, serviciile sociale sau cele de distribuție a apei, comunitatea europeană permițând statelor membre să adopte în continuare orice tip de măsuri doresc în aceste domenii. - Uniunea

		modificări majore în ceea ce privește produsele cosmetice. - reglementările din domeniul produselor farmaceutice vor rămâne neschimbate. - nu se vor înregistra schimbări considerabile nici în ceea ce privește includerea sistemului ISDS în cadrul TTIP.	Europeană nu își va asuma angajamente în ceea ce privește domeniile cinematografilei, radiodifuziunii sau televiziunii, pentru a nu afecta diversitatea culturală a Europei, păstrând, în același timp, întâietatea legislației Uniunii Europene în materie de protecție a datelor asupra oricăror angajamente. - în ceea ce privește cooperarea în materie de reglementare, Uniunea Europeană și-a exprimat intenția de a-și menține nivelurile de protecție ridicate și în domeniile în care reglementările americane sunt mai scăzute. - UE nu va accepta niveluri mai scăzute de securitate pentru tehnologiile informației și comunicațiilor utilizate în comerț pentru a ajunge la același nivel cu cele ale
--	--	---	--

			statului american. - cele două părți au precizat că nu vor modifica normele existente în materie de siguranță a alimentelor, UE păstrându-și restricțiile privind hormonii sau agenții de creștere, la fel cum SUA își vor păstra normele privind poluanții microbieni. - Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii își vor păstra în vigoare regulamentele și reglementările actuale din acest domeniu substanțelor chimice. - Uniunea Europeană nu va fi de acord să modifice lista UE a celor 1372 de substanțe interzise. - domeniul produselor farmaceutice rămâne unul controversat, deoarece cele două părți doresc să își păstreze legislațiile din acest domeniu. - statele membre UE vor avea autoritatea de a decide
--	--	--	--

			permiterea sau nu a producției de gaze de șist pe teritoriul său. - Uniunea Europeană a prezentat în cadrul consultărilor publice o serie de propuneri pentru protecția dreptului de a legifera.
3. <i>Eșuarea negocierilor privind TTIP</i>	- nu sunt reduse	- nu sunt reduse	- accentuarea divergențelor dintre pozițiile promovate de principalii actori europeni (Franța, Germania) și Statele Unite în ceea ce privește domeniile-cheie precum cel al serviciilor, al achizițiilor publice, al telecomunicațiilor, al taxelor vamale, al agriculturii și sectorului fitosanitar + toate domeniile controversate cuprinse la scenariul 2.